

Van Bewustzijn tot Aktie

Memoires

Nelly Koetsier

Van Bewustzijn tot Aktie

Memoires

Nelly Koetsier

Inhoud

PROLOOG.....	6
INLEIDING.....	8

Deel I: Akties

Episode 1: DIEMEN (1971 - 1974).....	12
Wereldwinkel	
Solidariteitsakties: Vietnam, Chili, Zuid-Afrika	
begin van de Nieuwe Levensstijl	
Episode 2: BADHOEVEDORP (1974 - 1983).....	17
IKV-aktie	
Schiphol-brochure	
COSH	
Colombia-aktie	
Coleval	
Brandt-rapport	
Episode 3: BBN en DDR (1980 - 1990).....	33
Episode 4: GASTARBEIDERS.....	37
en KERKASIEL (1974 - 1980)	
Episode 5: KERKEN (1974-1988).....	39
Oecumene	
probleem Rijk-Arm	
CvS	
Episode 6: ZUID-AFRIKA (1976 - 1990).....	43
Anti-apartheidsakties	
Episode 7: TREINKAPING (1977).....	45
Molukse vriendinnen	
Episode 8: GEWELDLOZE AKTIES (1980).....	47
Beginselen	
Vredesmarsen	
Vredeskamp	
Stiltekring	
Aikido	
Episode 9: AMSTERDAM (1981/83 - 1999).....	50
Woensdrecht-blokkade	
Marinée	
IKV	
LOVO	
Episode 10: CENTRAAL-AMERIKA (1982 - 1984).....	58
Romero-herdenking	
De vier journalisten in El Salvador	

Van Bewustzijn tot Aktie - Memoires

Nelly Koetsier, Amsterdam 2021

e-mail: info@eisleriana.nl

Vormgeving: NINO-Kunstservice

Drukwerk: Raddraaier SSP

Afbeelding voor- en achterkant: Nelly (etsen, Nienke Dekker)

Episode 11: BWD (1983 - 1990).....	60
(BEWEGING WEIGERING DEFENSIEBELASTING)	
F 5,72-aktie en Persoonlijke aktie (GEB)	
Internationale congressen	
De gemeente Amsterdam	
Studiedagen en wetsontwerp	
Episode 12: INNU (1986 - 1992).....	70
Episode 13: EU.....	72
Euro-top in Amsterdam (1997)	
Protest tegen 2e Irak-oorlog (2003)	
Episode 14: JOEGOSLAVIË (1999).....	75
Episode 15: ANTI-KERNWAPEN-AKTIES.....	77
Burgerinspecties op Volkel (2000)	
Brodenaktie (1994), Frits	

Deel II: Vluchtelingen en het asielbeleid in Nederland

1. het GRENSHOSPITIUM.....	84
De dood van mevrouw Muluta	
2. SVP, STEUNPUNT VLUCHTELINGEN de PIJP.....	89
SZV, begin van de Solidariteitsgroep Zairese vluchtelingen	
Vrienden van SZV	
3. ZAÏRE.....	97
Aktie voor Zairese vluchtelingen	
4. TWEE INDIVIDUELE ZAKEN.....	104
onterechte afwijzing: Mitheo	
het aftapen: Lupeta	
5. GROEPSUITZETTINGEN.....	112
6. KERKASIEL voor ZAIRESE VLUCHTELINGEN.....	118
In 9 kerken in Amsterdam en Weesp	
7. KERKASIEL - vervolg.....	125
Weerklank in de samenleving	
Bisschop Ernst	
Woerden kerkdienst “Gebed en Protest”	
8. REK, uitspraak van de RechtsEenheidsKamer.....	128
9. het AMBTSBERICHT van Buitenlandse Zaken.....	133
Analyse d.d. 18 juli 1996	

10. KERKASIEL - Mensen die ons steunden.....	136
11. VRAGEN voor de OMBUDSMAN.....	140
12. KERKASIEL.....	142
Gesprek met leden van de Raad van Kerken	
13. DRIEJAREN-BELEID.....	145
Uitspraak van het Gerechtshof Den Haag,	
d.d. 23 januari 1997	

Deel III: De Nieuwe Tijd

vanaf 1997, op weg naar de 21ste eeuw

1. AFDL.....	150
Opkomst van Laurent Kabila	
1996 gewapende strijd, de Tutsi, de RPF	
Mei 1997, Kabila president van Congo	
2. CongoNed	153
Het begin van Werkgroep CongoNed	
het vervolg: de oorlog (Eerste Afrikaanse wereldoorlog)	
Pogingen voor berechting van oorlogsmisdaden	
Spaanse procedure	
Yangambi	
2006 eerste verkiezingen in Congo	
3. HANNS EISLER - evenementen vanaf 1998.....	158
IHEG (internationale Hanns Eisler Gesellschaft, Berlijn)	
Pianomuziek	
Inhoudelijk werk, gepubliceerde artikelen	
HESN, Hanns Eisler Stichting Nederland	
EislerDagen in 2019	
4. AMSTERDAM-OOST.....	161
Niels	
Nienke	
Duo Bumble Bee	
EPILOOG.....	164
BIOGRAFIE.....	166
BIJLAGE.....	169

PROLOOG

Ondoordringbaar oerwoud, kronkelende rivier
De chimpansee op de trap, een slang in het veld
Een zwoele hitte, gesprekken onder de paillot

De tocht naar het Oosten, het olifantenpad
De savanne waar het roofdier ligt te rusten
Krokodillen, het water, ons schommelend bootje

Vissers knopen hun netten van stevig touw
Zij spelen op tweetonige instrumenten
De roep voor het feest van de inwijding

Boy en nanny, wij zijn de blanken en de rijken
De diktator heeft een plan met het land
Er is rijkdom maar niet voor wie niets heeft

Geen geld, geen eten, maar wel diamant
Voor wie, wie rooft alles, en neemt het mee?
Vertrek is mogelijk en wordt verplicht

Wij verlaten het land en de mensen
Terug naar het rijke werelddeel
Zij blijven achter in het land van de hoop.

INLEIDING

Van bewustzijn tot actie

Wie tot bewustzijn wil komen over de eigen rol in een samenleving moet eerst zichzelf leren kennen. Eerst moet men zich losmaken van de invloed uit de eigen omgeving, waarin men opgegroeid is. Zo had ik door opvoeding en onderwijs mijzelf leren aanpassen, om me te gedragen als een fatsoenlijke burger. Het familieleven in Amsterdam-West, de lessen op het gereformeerd gymnasium aan de Keizersgracht, en de studie aan de Universiteit van Amsterdam, dit alles had me gevormd. Pas in 1971, na een verblijf van enkele jaren in Congo met mijn echtgenoot en met een zoontje, was de tijd gekomen dat ik de inspiratie vond en het keerpunt, die mij tot de juiste keuzes voor mijn leven brachten.

In Nederland bestonden op dat moment vele opstandige, sociale bewegingen: er waren verzetsbewegingen tegen de oorlog in Vietnam, Derde-wereldgroepen die de vrijheidsstrijd van de nog steeds gekolonialiseerde volkeren steunden, de anti-apartheidsbeweging die contact onderhield met de zwarten in Zuid-Afrika, en groepen die zich inzetten voor het milieu en voor de achtergestelden in onze eigen maatschappij, zoals de vrouwenbeweging, nieuwe levensstijl etc.

Kortom, er was een levendige beweging van allerlei actiegroepen in Nederland in de strijd voor een andere werldsamenleving. Dit sprak me aan en ik wilde hieraan meedoen, maar ik wist nog te weinig over de inhoud en het doel van die nieuwe werldsamenleving, waar al die actiegroepen voor stonden, en over de manier waarop ik mijn leven moest inrichten om me bij die strijd aan te sluiten.

Ik kreeg toen een boekje in handen dat me de weg wees in de wirwar van doelstellingen binnen deze beweging, het heette: KEERPUNT, een pleidooi voor revolutie, van Carl Oglesby en Richard Shaull, 1967. Vooral deel 2 van Shaull sprak me aan: “Revolutie, erfenis en keuze van vandaag”. Ik vroeg me af hoe mijn leven er uit zou zien,

als ik het zou veranderen om een revolutionair te worden. Hierover vond ik veel nuttige dingen bij Shaull. Hij schrijft op bladzijde 213 en volgende:

“Verantwoordelijk leven betekent een bepaald standpunt innemen, zijn eigen leven op het spel zetten, handelen zelfs wanneer men er niet volkomen zeker van is, wat de resultaten van onze daden zijn, zonder dat men dus verzekerd is van het succes er van. En vooral: het onmogelijke ondernemen, met durf en vertrouwen”

Het komt er dus op aan je leven op het spel zetten, niet met jezelf bezig zijn en je eigen belangen, maar handelen, in actie komen voor een doel buiten jezelf. Maar hoe vond ik dat doel?

Al lezend, begon ik te begrijpen dat de machthebbers in de wereld een situatie in stand houden, die niet in het belang van rechtvaardigheid en vrede is voor de volkeren in de hele wereld. En ik begon te begrijpen dat de waarheid niet verteld wordt, om zó de status quo te handhaven. Voor maatschappelijke veranderingen moet je een revolutionair zijn, volgens de schrijver. Je moet weten wat er gaande is, nadenken over een standpunt, je aansluiten bij degenen die al inzicht verworven hebben en met hen samen een front vormen voor een nieuwe maatschappij. Het conflict niet uit de weg gaan, dan heeft de nieuwe revolutie een kans, zo beschrijft Shaull het. Tot bewustzijn zijn komen is het begin:

“De revolutie heeft het conflict en de oplossing ervan opnieuw in het centrum van de aandacht geplaatst. Lange tijd is de maatschappij er in geslaagd het lijden en de ontevredenheid van mensen te verbergen en het gewelddadig optreden van de machthebbers te camoufleren zodat velen zich niet bewust waren van het conflict in de samenleving en er niet op voorbereid waren hun houding te bepalen.”

Maar, het doel dat Shaull noemt: de revolutie, dat ging nog wat te ver voor mij. Mijn doel werd wat eenvoudiger: actie voeren voor de verandering en verbetering van de wereld en van onze maatschappij. Vanaf het moment dat dit mijn levensdoel werd, ging ik me inzetten voor uiteenlopende maatschappelijke acties.

In dit boek beschrijf ik de talloze acties waar ik aan meegewerkt heb, in chronologische volgorde. In Deel I, de Episodes, worden de acties genoemd die ik voerde vanuit de plaatsen waar ik toen woonde, bijvoor-

beeld: solidariteitsakties, nieuwe levensstijl, wereldwinkel, internationale akties, en de vredesakties. In Deel II gaat het over de ervaringen en het werk voor vluchtelingen, speciaal over de steun aan vluchtelingen uit Zaïre, uitmondend in het Amsterdamse Kerkasiel en in de uitspraak van het Gerechtshof in Den Haag. Deel III, de Nieuwe Tijd, beschrijft hoe het in Congo verder ging, en hoe ik mijn eigen werk, het maken en bestuderen van muziek weer oppakte, tot in de 21ste eeuw toen het noodlottige jaar 2020, het jaar van de corona-crisis, begon.

Deel I: Akties

TONEEL VOOR DE VREDE

BADHOEVEDORP - In het kader van de Vredesweek was vorige week zaterdag op het Lorentzplein in Badhoevedorp het toneelspel *Vreemde Vogels* te zien. Dit stuk brengt de gevaren van — d
ernwapenwedloop in beeld. De Vredesweek in Badhoevedorp krijgt vanavond een vervolg met een
espreksavond die wordt gehouden in de Karavanserai in de Roerdompstraat. Aan dit gesprek neme
leel prof. Blok dr. Alberts en pastoraal werk Ben Smit. Uitgangspunt in de discussie is: kernbewapening
vat kunnen en moeten de kerekn doen. Zondag 1 oktober wordt de Vredesweek besloten met een
ecumenische dienst in een van de zalen van de hervormde kerk aan de Sloterweg. Aanvang 12.00 uur.

Episode Diemen 1971-1974

In Diemen woonden we aan de Prins Bernhardlaan, aan de rand van het dorp. In die periode begonnen we ons in te zetten tegen de oorlog in Vietnam. Ik werd lid van het Medisch Comité Nederland-Vietnam, een organisatie die medische hulp aan de oorlogsslachtoffers in Noord-Vietnam verleende. Het idee was om de huisartsen in het dorp te benaderen en hen te vragen de medicijnen die ze over hadden - zoals proefpakketten van de farmaceutische bedrijven - af te staan voor Vietnam. Er waren vijf huisartsen in het dorp die ik allemaal opzocht om medicijnen te vragen voor het MCNV.

Het was geen makkelijke actie: ik ving bijna overal bot. Behalve bij een vrouwelijke arts: mevr. Botsma. Mijn eigen arts, dokter Mellema, waar ik erg op gesteld was, hij vond het geen leuk idee van mij: "Weet je wel dat je zo de communisten helpt, Nelly?" Ik kreeg dus niets van hem, maar later belde hij me op en zei besmuikt: "Nelly, ik heb een zak medicijnen voor je klaar staan."

Deze actie en de reacties erop zette me aan het denken: Wanneer ik werk doe voor Vietnamese oorlogsslachtoffers, word ik een communisten-helper genoemd. Dan kies ik er liever voor om meteen maar een echte linkse activist te worden en ik werd lid van de PSP (Pacifistische Socialistische Partij).

Wereldwinkel Diemen

In Diemen ontmoette ik een heel actieve, linkse arbeider, die tevens lid was van de PSP, en met hem heb ik een aantal acties opgezet, zoals de dekenactie voor Angola. Dat ging zo: Wout Vedder en ik reden door de straten van Diemen en riepen luid: "dekens voor Angola". In Angola voerde de bevolking strijd tegen de Portugese kolonisator. De nachten waren er koud. Met dekens konden we hen misschien een beetje helpen. Dit was een actie van de Dr. Eduardo Mondlane Stichting, 1971 /1973. Wout was een bekende in Diemen en we kregen best wel een stapeltje dekens. Wout had het in zijn hoofd gezet in Diemen een wereldwinkel te starten. Er werden door ons nog een aantal mensen gecharterd om mee te doen, zoals de heer Lüschen, stukadoor van beroep, en als vroom katholiek zeer begaan met de wereld. Onze wereldwinkel werd geves-

tigd aan de Hartveldseweg in een oud verlaten winkelpand.

Solidariteitsactie voor Chili

In 1970 was de leider van de Unidad Popular, Salvador Allende, via democratische verkiezingen in Chili aan de macht gekomen. Onze wereldwinkel besteedde hier veel aandacht aan. In 1972 hielden we een informatie-bijeenkomst in de gereformeerde kerk van Diemen, waarbij we een pater, die net uit Chili kwam, hadden uitgenodigd. We maakten een stencil voor het dorp. Hierop hadden we met grote letters geschreven: "IK WERK VOOR CHILI", en we schreven

ook, met een gironummer erbij en de vraag om Allende te steunen: "Allende probeert om met legale middelen de onrechtvaardige kloof tussen heel arm en heel rijk te dichten. Dit wekt felle oppositie bij de rijken." Helaas heeft Allende's regiem kort geduurd. Een militaire coup op 11 september 1973 betekende zijn einde.

Steun aan de vreemdeling dichtbij en veraf

Wij, mijn man Nico Dekker en ik, waren overigens nog steeds lid van een kerk, namelijk van de Hervormde kerk van Diemen. We bezochten als hervormd kerklid op 26 mei 1973 een bijeenkomst in Amsterdam-Buitenveldert, een zogenaamde Kerkendag, georganiseerd door de Raad van Kerken Amsterdam. In ons verslag schrijven we "Na de gemeenschappelijke lunch en samenzang (onder leiding van de dirigent Jan Boeke) was er gelegenheid een "markt" te bezoeken. Hier kon men kennismaken met vier oecumenische activiteiten: werkgroep voor Surinamers, wijkcentrum Buitenveldert, wereldwinkel Amstelveen, en het Nederlands Bijbelgenootschap. (...) Het gaf ons moed toen we zagen dat zoveel christenen uit Amsterdam en Amstelveen zich belangeloos inzet-

ten voor de verbetering van de levensomstandigheden van “de vreemdeling dichtbij en de verre naaste in de derde wereld.”

Met de vreemdeling dichtbij werden de gastarbeiders bedoeld, die in steeds grotere getale vanuit Noord-Afrika naar Nederland kwamen. In de fabriek van Luyks in Diemen werkten voornamelijk gastarbeiders aan het vullen van de flessen azijn en potjes mosterd. Wout Vedder wilde dat we als wereldwinkel ons voor hen gingen inzetten. Maar ik was meer geporteerd voor steun aan bevrijdingsbewegingen wereldwijd. Ik ging in het winkelcentrum van Diemen

posten met op mijn buik het bord: “Pers geen Zuid-Afrikaan uit!”, een aktie van de Anti-apartheidsbeweging Zuid-Afrika. We plaatsten een artikel in het huis-aan-huis blad De Nieuwe Diemer:

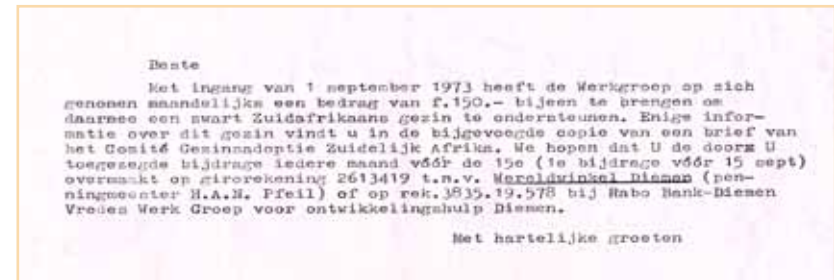
“Bijzonder slecht zijn de Afrikaanen er aan toe die in de landbouw werken, met name de seizoensarbeiders die werkzaam zijn in de Outspan-sinaasappelplantages. Elke Outspan-sinaasappel gaat door de handen van een zwarte Zuid-Afrikaan. Volgens statistieken bedroeg het gemiddeld jaarinkomen in 1968 voor een blanke arbeider: f 9475,- en voor een zwarte arbeider: f 183,50”. We deden ook aan Gezinsadoptie van een Zuid-Afrikaans gezin. Zie hiervoor verder de episode Zuid-Afrika.

Begin van de Nieuwe Levensstijl

In de zeventiger jaren kwam er een nieuwe stroming op in de maatschappij: de Nieuwe Levensstijl. Deze stroming begon met een brochure van de Raad van Kerken in Nederland met de titel: “Solidariteit en economie” (1974). Hierin stonden richtlijnen voor een andere levenswijze. Dit hield in:

- anders omgaan met de natuur en het milieu,
- versoberen en afzien van de aanschaf van overbodige producten,

- het verminderen van het gebruik van energie en grondstoffen,
- het streven naar rechtvaardigheid in de wereld.

→ In 1974 verhuisden we naar Badhoevedorp. We besloten toen in overeenkomst met de Nieuwe Levensstijl ons consumptiegedrag radikaal te veranderen en geen vlees meer te eten. Mijn motivatie voor vegetarisme formuleerde ikzelf heel simpel als volgt: “Wij eten teveel, en in de arme landen lijdt men honger. Dat moet anders.” We maakten toen ook kennis met Hans Wolterbeek. Hij stond een heel andere manier van landbouw voor als de gangbare. Al voor de oorlog had hij een stuk grond gekocht, aan de Sloterweg, waarop hij de methode van de biologische, dynamische landbouw toepaste: geen gebruik van kunstmest, geen chemische bestrijdingsmiddelen, maar gebruik van vruchtbare compost en koeienmest. Toen er een keer teveel rupsen waren in de planten, hielpen we mee de rupsen in een emmertje te gooien. Er werden geen dieren gedood door de mens, zelfs geen kleine dieren. Zo ging hij om met de natuur. Later, toen Wolterbeek gepensioneerd was, werd de Vereniging Sloterland opgericht. Als lid van deze vereniging huurden we een klein stukje grond voor verbouw van kruiden, groenten, en andere heerlijke dingen.

De nieuwe levensstijl bleef niet beperkt tot kerkmensen, die kennis hadden genomen van de voorschriften van de Raad van Kerken. Vele anderen waren er mee bezig, bijvoorbeeld met akties voor milieu en natuur. Een aktie tegen autorijden. Dit was een tegen-aktie tegen de RAI (vereniging van rijwiel- en automobiellindustrie) en tegen de Bovag (vereniging van garagehouders) die met de affiche “Blij dat ik Rij” gekomen waren.

Ook ontstond er kritiek op vliegzeizen. Zo schreef de filosoof Ivan Illich dat hij een slecht geweten had als hij in een vliegtuig stapte. Hij noemde het vliegtuig een elitair en vervuilend vervoersmiddel. (NRC 1976)

Een aantal leden van de PSP maakten zich druk over de uitputting van de aarde door de mens. In een brochure (1977) schreven ze dat ons

energiegebruik aangepast zal moeten worden aan de mogelijkheden die zon, wind en water bieden. (!)

Terugdenkend aan die tijd, denk ik dat de aktie Nieuwe Levenstijl duidelijk een gevolg was van het verschijnen van het Rapport van de Club van Rome (1972). Het was een schokkend rapport over de wereld, samengesteld door internationale wetenschappers, die in Rome

bijeenkwamen. De Club van Rome was ernstig verontrust over de groei van de wereldbevolking, over de dreigende uitputting van de grondstoffen, over vervuiling van het milieu en over de voedsel- en industriële productie (Nederlandse uitgave van Het Spectrum).

Een citaat: *“De mensheid kan niet blijven doorgaan zich met toenemende snelheid te vermenigvuldigen en materiële vooruitgang als hoofddoel te beschouwen, zonder daarbij in moeilijkheden te komen. (...) Dat betekent dat we de keuze hebben tussen nieuwe doelstellingen zoeken teneinde onze toekomst in eigen handen te nemen, of ons onderwerpen aan de onvermijdelijk wrede gevolgen van ongecontroleerde groei.”*

Maar heeft de wereld werkelijk gehoor gegeven aan deze waarschuwing? Een andere omgang met de natuur, een eerlijke verdeling van goederen over rijke en arme landen, versobering, daaraan wordt nog steeds niet voldaan. De wereld staat er nog steeds niet veel beter voor dan in de tijd toen het “Rapport van Rome” verscheen. Ook zijn er nog andere verontrustende verschijnselen ontstaan, zoals de klimaatverandering.

Episode Badhoevedorp (1974-1980)

1. IKV-aktie

Wanneer in 1974 verhuisd naar Badhoevedorp. Het duurde even voor ik in die plaats m'n draai gevonden had. We woonden in de Wattstraat. In 1977 begon de landelijke actie van het IKV (Interkerkelijk Vredesberaad) met als motto; “Kernwapens de wereld uit, om te beginnen uit Nederland.” Gegrepen door deze actie begon ik samen met Nico mensen te verzamelen om een lokale IKV-kern te vormen. We hadden spoedig een groep van dertig geïnteresseerden gevonden. Eerst ging het er om met elkaar te studeren op het onderwerp: kernwapens, welke bedreiging vormen die? Elke maand kwamen de actiefste leden van onze IKV-kern bijeen, te weten: Marjolein, Joop en Josephine, Edwin en Johan, René, Han en zoon Martien, Rina, Paul, Bert, Gerard... Maar alleen praten en studeren vonden we niet genoeg, er moest AK-TIE! komen.

In 1978 gingen we de straat op, Rina en ik hadden een toneelstuk geschreven: “Vreemde vogels”. Dit gingen we uitvoeren op het Lorenzplein, een plek waar veel winkeland publiek aanwezig is. We leenden van de aardappelboer een grote wagen, een soort laadwagen. Bovenop deze wagen klommen twee spelers, EvertJan en GeertJan. Ze hadden zich verkleed als een Amerikaanse én een Russische vreemde vogel. De moraal van het stuk was dat de ruzie tussen de twee vogels leidde tot het gevaarlijke wapen, het kernwapen, waar een derde personage - de Japanner gespeeld door René - slachtoffer van geworden was. GeertJan, EvertJan en René waren de drie spelers.

“Vreemde Vogels” werd ook opgevoerd in andere plaatsen in Nederland. Ik herinner me bijvoorbeeld een optreden in Utrecht op de Oudegracht, waar veel publiek bij was. In Amsterdam werd “Vreemde vogels” opgevoerd in het Oosterpark op zaterdag 21 april 1997 tijdens de vredesweek van het IKV. En in de oecumenische afsluiting van de vredesweek zong ik enkele vredesliederen in de Muiderkerk.

Toelichting over bewapening

Hoe zag onze wereld er eigenlijk uit? Wat betreft de dreiging van de kernbewapening waren er twee blokken, die als de grootste vijanden tegenover elkaar stonden: de Verenigde Staten (Navo) en Sovjet Unie (Warschaupact), een kapitalistisch blok en een communistisch blok. De ontwikkeling van kernwapens ging in beide blokken gestadig voort met uiteindelijk dat er wederzijds duizenden kernwapens ontwikkeld waren die de vernietiging van de ander beoogden. Zo werd bijvoorbeeld in de zeventiger jaren in de VS de zogenaamde neutronenbom ontwikkeld die vanuit de Navo de bevolking van de SU door middel van neutronenstraling veel schade kon toebrengen. De n-bommen zijn er niet gekomen. Misschien mede dankzij het verzet ertegen vanuit de vredesbeweging. Ze zijn later in de VS vernietigd. Hierna kregen we te maken met het bericht dat er nieuwe wapens zouden komen: de zg. kruisraketten. Onder president Reagan werd besloten in Europese Navolanden 572 kruisraketten te plaatsen (in Nederland: 48 in Woensdrecht) en nog een aantal Pershing-2-raketten. De kruisraketten zouden een bereik hebben van 500 tot 5500 kilometer, dus vanuit Europa de Sovjet Unie kunnen bereiken. In de jaren tachtig is de situatie in de wereld veranderd door de komst van Michael Gorbatsjov als leider van de SU. President Ronald Reagan en Michael Gorbatsjov kwamen op 7 december 1987 overeen om de middellange-afstands-raketten niet in Europa te plaatsen. Zij sloten hiertoe het zogenaamde INF-accord (Intermediate-range Nuclear Forces). De kruisraketten zijn er dus niet gekomen. Maar president Trump besloot in 2019 het INF-verdrag te cancelen... Op vliegbasis Volkel zijn in 1982 F16 jachtvliegtuigen geplaatst, die geschikt zijn voor het afwerpen van B61 kernbommen. Op Volkel liggen 20 van zulke bommen. De Navo besloot in 2013 om de F16's te vervangen door JSF's (Joint Strike Fighters). Deze kunnen ongezien door de radar boven vijandelijk gebied vliegen. Dat was dus tegen het INF-verdrag.

Meer over de IKV-studiegroepen in Badhoevedorp:

Onze groep van ruim 20 à 30 mensen werd verdeeld in kleinere groepen van vier of vijf mensen, die in het begin vooral met studie bezig waren m.n. over vragen als: Wat zijn kernwapens? Zijn ze ooit gebruikt? Waarom spreken we van een kernwapenwedloop en bestaat het Russische gevaar? We verdiepten ons zoveel mogelijk in de literatuur om een goed antwoord op deze vragen te krijgen. Op elke bijeenkomst werd door een lid van de groep een inleiding gehouden aan de hand van een boek dat hij/zij gelezen had. Sommigen maakten daar veel werk van. Ik vond nog een uittreksel van het boek “De Navo-staarders” van Hilke Tromp waarin het hele boek, alle hoofdstukken, goed beschreven werden. Ik weet niet meer van wie dit uittreksel was, maar het leidde tot een diepgaande discussie, dat is zeker.

Andere wetenschappelijke literatuur die door ons bestudeerd werd was: Bert Röling: Polemologie. “Een inleiding tot de wetenschap van oorlog en vrede.” We werden steeds deskundiger op het gebied van wapens en oorlog.

Eén van onze leden was Prof. Johan Blok. Als biofysicus was hij een groot kenner van de gevaren van de kernbewapening en zeer deskundig om ons in te lichten. Hij gaf voor ons een inleiding waarvan ik een belangrijke zin heb onthouden: “De moderne bewapening is mensonteerend: gebruik ervan brengt een totale vernietiging”.

We spraken ook over de vraag welke aktievormen we moesten toepassen om het beleid van de onze overheid te veranderen. Hiertoe nodigden we Dr Krijn Strijd uit die voor ons een inleiding hield over “Geweldloze Weerbaarheid” (GW) Zijn motto's waren: GW is niet uit op vernietiging van de tegenstander. Geweld is niet het juiste middel als je tegen geweld strijdt.

“Van Knots tot Kernbom”

Over bewapening, oorlog en vrede maakten Rina Cornelissen en ik nog een toneelstuk: “Van Knots tot Kernbom”. Het stuk

werd opgevoerd in de Hervormde Kerk door verschillende jongeren, op 18 september 1977. De titel: van “Knots tot Kernbom” geeft al aan dat het gaat over de ontwikkeling van de wapens die de mens in de loop der geschiedenis gebruikt heeft om zijn zin te krijgen, ofwel, om “zijn vijand” te doden. Spelers waren Carla, GeertJan, René en EvertJan, ikzelf zong onder andere het lied:

“Ik zou eens wakker willen worden,
Met het zalige gevoel van echt te leven....”
met het refrein:

“Vrede is niet een ander steeds bedreigen,
Vrede is niet een wapenwedloop houden.
Vrede is samen aan één wereld bouwen,
Vrede is recht en vrijheid voor de mensen”

zoon Niels tijdens demonstratie
in Badhoevedorp

Tot slot: de peiling

In 1979 hielden we in Badhoevedorp een peiling. Het was een plan van het landelijke IKV om te peilen hoe groot de aanhang in het land tegen kernwapens was. Marjolein Dijkstra, lid van onze groep, was wiskundige en ze had er plezier in de peiling op te zetten in Badhoevedorp. Het werd een a-selecte peiling, voor bewoners vanaf 18 jaar. Voor de enquêteurs van onze groep maakte ze een keuze van adressen uit de straten van ons dorp.

Voor de peiling ging ik op weg naar een paar straten in mijn omgeving. Bij de adressen die Marjolein uitgekozen had, stopte ik een IKV-manifest in de bus en een stemkaart. Na het weekend ging ik deze adressen weer langs om te vragen of ze de stemkaart al ingevuld hadden. Deze lijst laat zien dat er in de Sperwerstraat en omgeving 31 stemkaarten werden opgehaald. Op de vraag of de kernwapens in de komende kabinetsperiode uit Nederland verwijderd moesten worden had 24 geantwoord: “mee eens”, 5 geantwoord: “niet mee eens”, 2 geantwoord: “geen mening”. Uit dit voorbeeld blijkt dat in deze straat de uitslag positief was voor de antikernwapenactie. Dit gold voor heel

Badhoevedorp, 69% wilde geen kernwapens in Nederland.

2. Schiphol-brochure “Een kernbom op Schiphol....en dan?”

Om duidelijk te maken welke gevolgen een kernwapenoorlog voor onze gemeente zou betekenen, had onze IKV-groep Badhoevedorp gewerkt aan het maken van een brochure, getiteld “Een kernbom op Schiphol....en dan?” Voor de uitgave van deze brochure werkten we samen met de IKV-groepen uit Hoofddorp en Nieuw Vennep. De officiële presentatie van onze brochure was op 12 oktober 1981 in Hoofddorp. Als leden van een forum bij deze presentatie hadden we de volgende sprekers uitgenodigd: de burgemeester van Haarlemmermeer, Cor van Stam, de voorzitter van de ondernemingsraad van de KLM, Arie Korringa, en verder de biofysicus Johan Blok, de arts C.J. Dekker en IKV-2e secretaris, Wilke Schram. Het geheel stond onder leiding van PvdA-politicus Tineke Netelenbos.

Vragen en antwoorden n.a.v. de presentatie van de Brochure

Er was een grote opkomst van burgers die bij deze gelegenheid vragen konden stellen. Vooraf maakte ik duidelijk dat het niet de bedoeling van de brochure was om burgers bang te maken, maar om de realiteit van het moment eerlijk onder ogen te zien. De burgers kregen daarna gelegenheid het antwoord op hun vragen te horen van de aanwezige deskundigen, die aan het boekje bijgedragen hadden.

Allereerst ging prof. dr. Johan Blok in op de vraag: Loopt Schiphol

Enquête over kernwapens tijdens Vredesweek

BADHOEVEDORP - „Help de kernwapens de wereld uit, om te beginnen uit Nederland”. Dit is de oproep, die het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) sinds 1977 laat horen. Over deze oproep wordt in ons land tijdens de Vredesweek (23-30 september) een enquête gehouden. In Badhoevedorp wordt deze enquête georganiseerd door de IKV-groep alhier.

De enquête heeft een tweeledig doel. In de eerste plaats gaat het om een bewustwording van het probleem der kernbewapening. Gedurende de 35 jaar van het bestaan der kernwapens is de dreiging dat ze ooit gebruikt gaan worden, alleen maar groter geworden. Pogingen om tot ontspanning in de wereld te komen, hebben tot nu toe niet veel opgeleverd. Het IKV wil er dan ook - en dat is het tweede doel van de enquête - bij de politieke partijen op aandringen ernst te maken met het probleem der kernbewapening.

Bij een enquête, die door het Ministerie van Defensie werd uitgevoerd, bleek dat 58 procent der

ondervraagden het eens was met de IKV-oproep.

Het IKV wil een stap verder gaan dan alleen constateren dat men hier van de kernwapens af wil. Het wil dat de politieke partijen daadwerkelijk de oproep tot een programmapunt maken bij de komende verkiezingen in 1981. De enquêteeers kunnen hierover hun mening te kennen geven. De opzet van de enquête in Badhoevedorp is als volgt. Dertig enquêteurs zullen in de week van 23 september bij 600 willekeurige adressen een brief in de bus doen over de bedoeling der enquête. Na enkele dagen wordt dan bij deze adressen een informatiefolder en stemkaarten afgegeven. Ieder, die in 1981 16 jaar of ouder - dus stemgerechtigd - is, wordt gevraagd zijn stem uit te brengen. De stemkaarten worden na het weekend opgehaald, zodat men voldoende tijd heeft om er goed over na te denken.

In de Vredesweek wordt er in de openbare bibliotheek een foto-expositie gehouden.

echt gevaar bij een aanval van de Russen? Zijn antwoord luidde: “Bij oorlog tussen de grootmachten zal de Sovjet Unie een selectieve aanval kiezen, dus een aanval op zo min mogelijk economische projecten en op zo min mogelijk burgers. Schiphol als verbindingsknooppunt voor troepen- en NAVO-materieel zal zeker doelwit zijn.”

Johan Blok beschrijft vervolgens de kenmerken en het explosiegevaar van een Sovjet-kernbom: een dergelijke bom zal een kracht hebben van 250 kiloton TNT. Waarschijnlijk worden er drie van dergelijke bommen afgeworpen. Bij de explosie komt zoveel energie vrij dat de temperatuur stijgt tot 10 miljoen graden Celsius. Er ontwikkelt zich een enorme vuurbol, die opstijgt in een wolk van puin en as: “de paddestoel”. Tot op een afstand van 3 kilometer vliegt alles in brand.

Uit de aanwezige burgers kwam toen de vraag: Wat betekent een aanval met een dergelijke kernbom op Schiphol voor de bevolking in de omgeving? Johan Blok als biofysicus was hiervan goed op de hoogte: “De vuurbol geeft niet alleen hitte, maar ook een schokgolf.

Omliggende plaatsen binnen een straal van 3 - 6 km krijgen te maken met de schokgolf die bakstenen huizen doet instorten en alles in brand zet. Badhoevedorp ligt in dit gebied. Verder kunnen omringende plaatsen getroffen worden, zoals Sloten, Osdorp, Aalsmeer, Amstelveen en een deel van Hoofddorp en van Amsterdam. Er zullen binnen 3 km nauwelijks overlevenden zijn. Wat betreft de radio-actieve straling, die vrijkomt bij de neerdalende asregen (de fall-out): deze kan zich verspreiden over een gebied van 100 vierkante km. Daar zullen velen tengevolge van straling binnen 1 à 2 weken overlijden.”

De arts dr Dekker vermeldt: “Getracht zal worden dat er buiten de meest getroffen gebieden patiënten worden opgevangen, met name zij die getroffen zijn door brandwonden en straling. Er zullen onvoldoende bedden beschikbaar zijn, en de vraag is aan wie nog hulp verleend kan worden”.

Op de vraag “Kan de gemeente de bevolking te hulp komen?” kwam het antwoord van burgemeester Van Stam:

De gemeentelijke organisatie voor de bescherming van burgers bij rampen, de BB (Bescherming Bevolking), staat bij een dergelijke ramp machteloos. Het is het zinloos om in de gemeente schuilkelders te gaan bouwen. Stam kiest ervoor de leus van het IKV over te nemen: “Help de

kernwapens de wereld uit, om te beginnen uit Nederland.”

Arie Korringa (OR-KLM) merkt nog op dat hij het onverstandig van de KLM vindt om steun te verlenen aan de eisen van de Navo om Schiphol te gebruiken als aanvoerplaats van militaire troepen en materiaal. Na deze discussie waren we, de IKV-groep(en) in Haarlemmermeer, tevreden en gelukkig dat we deze brochure gemaakt hadden. We hebben op deze manier bijgedragen aan bewustwording over het gevaar van een kernoorlog en wellicht dat meer mensen mee zouden gaan doen met onze acties tegen de kernbewapening. We gingen de brochure nog meer bekendheid geven.

Verspreiding van de brochure

We hebben nogal wat gedaan aan verspreiding van de Schiphol-brochure binnen de gemeente Haarlemmermeer. We hebben hem verstuurd aan en verdeeld binnen: kerken, boekwinkels, gemeenteraadsleden, vak- en vervoersbonden, personeel van de vliegmaatschappijen, en aan bestuurders van Schiphol, Transavia en Martinair. En natuurlijk werd de brochure landelijk bekend.

De brochure was mijn laatste anti-kernwapenactie in Badhoevedorp. Mijn naam was intussen best wel bekend in de gemeente Haarlem-

mermeer. Zo kwam het dat ik, rond 1980, gevraagd werd om deel te nemen aan een project van de gemeente. Het was een ontwikkelingsproject, dus niet een project tegen kernwapens, waar ik via IKV-acties veel mee bezig geweest was.

3. Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking Haarlemmermeer (COSH)

De oprichting van het Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking in Haarlemmermeer had veel voeten in de aarde. Het begon in de gemeenteraad van Haarlemmermeer (Hm). De hierin aanwezige politieke partijen vonden dat de Hm aan ontwikkelingssamenwerking moest gaan

doen. Voor het beleid van de periode 1978-1980 dienaangaande brachten ze te berde dat van gemeentewege en in nauwe samenwerking met de bevolking concrete activiteiten op het terrein van ontwikkelingssamenwerking ontplooid moesten worden.

Burgemeester Van Stam was een groot voorstander van ontwikkelingssamenwerking. Zijn overtuiging was dat “de derde wereld onze wereld is, en ontwikkelingssamenwerking bij U, bij ons thuis begint (...) dat ontwikkelingssamenwerking meer is dan het verschaffen van financiële middelen door het rijke westen aan onze medemens elders.” Goed standpunt dus...

Er werd een bijzondere raadscommissie ingesteld, de commissie “Mondiale vorming”, waarvan de burgemeester voorzitter werd. Deze commissie besloot tot de oprichting van een Werkgroep met als taak de mogelijkheden en voorwaarden voor een Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking in Haarlemmermeer (COSH) te onderzoeken.

Ik maakte deel uit van deze Werkgroep die uit 10 personen bestond. Vanwege mijn ervaring met aktiewerk in Badhoevedorp, zoals voor het IKV, dacht ik dat wel aan te kunnen. Van de meeste personen die bij de Werkgroep hoorden kan ik me niet veel meer herinneren behalve van een paar, te weten: Jan Heytel, die in Boesinghede een bedrijf runde van import-producten voor wereldwinkels, Cees van Duin, die secretaris was van de gemeente in Hoofddorp en Hugo van 't Hooft, een actief lid van de RPF (Reformatische Politieke Federatie). We zullen het nog hebben over de inbreng van deze Hugo.

De Werkgroep publiceerde na ruim een half jaar vergaderen op 14 juli 1980 een lijvig eindrapport, compleet met statuten voor een toekomstig bestuur van het COSH, en met een jaarbegroting van f. 55.050,-. De gemeente zegde f. 30.000,- toe voor het startjaar en

eventueel ook voor het volgende jaar. Voor de aanvulling van het geld werd een plan gemaakt om de NCO (de Nationale Commissie Ontwikkelingssamenwerking) te benaderen. Met name ook om enkele professionele medewerkers te kunnen betalen.

Er werd door de Werkgroep vele malen vergaderd om tot een formulering te komen over wat het doel van het COSH zou moeten zijn. Het ging hierbij voornamelijk om twee uiteenlopende opvattingen: 1. via een project hulp geven aan de armen in de Derde Wereld, 2. de kapitalistische handelsstructuren van de rijke landen afbreken en de wereldverhoudingen verbeteren. De meningen liepen nogal uiteen. Zo redeneerde Hugo, het RPF-werkgroepslid, dat deze laatstgenoemde opvatting berustte op theoriën van Marx, Lenin en Marcuse. Hij meende dat de bevolking van Haarlemmermeer de “linkse” visie niet zou accepteren. Hij vond dat we een standpunt moesten innemen in overeenstemming met gevoelens van de Haarlemmermeerse bevolking, waarbij volgens hem het christelijk geloof voorop stond. De rest van de leden van de Werkgroep hielden zich afzijdig van deze discussie en beschouwden Hugo's standpunt als een “minderheidsstandpunt”. Met een oplossing voor deze inhoudelijke discussie kwamen we niet verder. Ikzelf betreurde dit en ben niet tot het eind lid van de werkgroep gebleven.

De doelstelling die uiteindelijk voor het COSH gegeven werd in het eindrapport, bevat mijns inziens een poging om aan beide opvattingen recht te doen. Het COSH zou moeten werken om het inzicht te bevorderen van de Haarlemmermeerse bevolking met betrekking tot de consequenties van de machtsverhoudingen in de wereldsamenleving en wat deze verhoudingen betekenen voor de leefsituatie van de mensen in de Derde Wereld. Verder zou steun en informatie gegeven kunnen worden aan groepen in de Hm die met deze problematiek al bezig zijn of er mee willen beginnen. De organisatie door COSH van Studiedagen, cursussen, en groeps gesprekken zou hiertoe van nut kunnen zijn.

Op 6 oktober 1980 werd het COSH officieel ingesteld tijdens een ruimerige gemeenteraadsvergadering. Hier waren ook veel mensen uit de Hm aanwezig die bijzonder geïnteresseerd waren in het onderwerp. Het ging meestal ook om mensen die via kerk, vakbeweging of anderszins betrokken waren bij een ontwikkelingsproject. Uit dit publiek werd een bestuur voor het COSH gekozen. Een vrolijk begin. Alleen leden van

de confessionele partijen, SGP en RPF, waren ontevreden over de gang van zaken, en vonden dat de instelling van het COSH niet democratisch verlopen was. Over het vervolg van het COSH tast ik in het duister. Ik ging niet lang daarna verhuizen naar Amsterdam.

Over het doel van COSH schreef ik in mijn eigen aantekeningen:

“Persoonlijk zie ik het meest in een keuze voor een bepaalde groep in een Derde Wereld-land. Een groep die ons duidelijk laat zien hoe de structuren in mekaar zitten, een groep die zelf een voorbeeld is van hoe mensen strijd voeren tegen onrechtvaardige structuren en die laat zien hoe deze structuren samenhangen met de positie van het Westen in de 3e wereld. Voorwaarde is: de groep wil het zélf door ons gesteund te worden. Het moet een blijvende steun zijn - niet slechts voor twee jaar - maar zó dat de ontwikkelingen in dat land gevolgd kunnen worden. Vorming in de zin van kennis verschaffen verzandt anders en krijgt geen handvaten. Het gaat uiteindelijk om mensen.”

Over de gesprekken in de werkgroep schreef ik bij mijn afscheid:

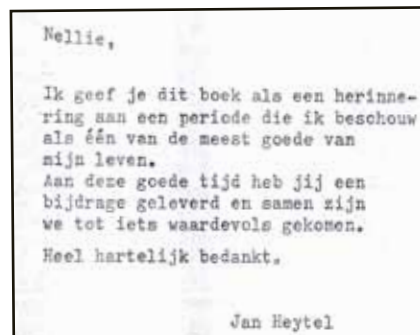
“Ik vind dat in de werkgroep de inhoudelijke discussie niet goed uit de verf komt. Ik denk ook dat er niet teveel aan consensus gewerkt moet worden, en besluit met de woorden van Julio de Santa Ana: ‘Als je een consensus nastreeft, kun je de armen niet helpen’

“Jullie groetend en het allerbeste...”

4. Colombia-aktie

Midden jaren '70 - we woonden nog in Badhoevedorp - werd ik actief voor de Aktie Colombia. De Landelijke Aktie Colombia (LAC) werd gevormd door een kleine groep die een kantoor had op de Herengracht in Amsterdam. Twee mensen van die groep waren Ieteke Witteveen en Leon Weeber. Ze werden vrienden van ons.

In 1974 kozen de diakonieën van de Gereformeerde kerk en de Hervormde kerk in Badhoevedorp gezamenlijk voor de boerenorganisatie ANUC in Colombia als steunproject. Zo kwam ik in een groep van enkele personen, onder andere de heren Bekkers en Grossouw, en nog een aantal anderen. De Colombiaanse boeren van de ANUC (de Asociacion Nacional de Usuarios Campesinos) waren niet zachtzinnig:

Juan de Dios Torres

Beeldschied Juan de Dios Torres

ze voerden strijd om het land van de grootgrondbezitters in handen te krijgen. Als ze zelf een stuk grond veroverd hadden plaatsten ze een hek en prikkeldraad er om heen om het te beschermen. Het gevolg was dat veel ANUC-boeren gearresteerd werden, opgesloten en in gevangenissen gemarteld.

Sommigen in de kerken zagen die boeren als een soort revolutionairen, of zelfs marxisten. Voor mij

was hun aktie geheel gerechtvaardigd. We kregen ook bezoek van een boerenleider: Juan de Dios Torres (zie foto hiernaast). Na zijn bezoek werd er binnen de kerken veel geld voor hun aktie opgehaald: \$ 9000!

Ik wilde dat onze aktie landelijk bekend zou worden. Hiertoe had ik contact met een journalist van de IKON, Barend de Ronde. Hij wilde er in het TV-programma “Kenmerk” aandacht aan besteden. Dat was begin 1976. Ik had via de telefoon een gesprek met hem, waarin hij vroeg wat we allemaal van plan waren en wilde horen wat ik aan de kerkgangers ging vertellen. Op zondag 2 februari hielden we niet alleen een kerkdienst, maar gingen we de aanwezigen oproepen een kaart voor ANUC in te vullen..

De kaarten aan de ANUC werden na de dienst in de door ons gefabriceerde brievenbussen gedeponneerd. De kaarten hadden al een opgedrukte geadresseerde, waarbij we voor heel Colombia de adressen van diverse provincies en plaatsen hadden gekozen. Ik vermeld hierbij dat de ANUC-aktie van de twee kerken in 1979 ten einde kwam. Het eindresultaat van de financiële steun was gegroeid tot ruim f. 23000. Binnen de kerken bleef wel een groep mensen de gebeurtenissen in Colombia volgen binnen de werkgroep Kerk en Samenleving.

Droeve berichten vanaf 1980

*Het vertrouwen in ANUC werd geschaad omdat bleek dat Juan de Dios Torres met geld gesjoemeld had en bovendien was er een splitsing gekomen binnen de organisatie: Sommige boeren wilden in plaats van landbezettingen liever overleg met de regering van president Turbay. Ze richtten een politieke partij op van boeren. Zo waren er twee ANUC's.

*Ook de landelijke Aktie Colombia (LAC) viel uit elkaar. Twee leden van het kantoor van de LAC, Kees Prins en Pieter Nieuwland, wilden niet langer samenwerken met 2 andere leden, Leon en Ietke. Het plan van Ietke was om Nederlandse basisgroepen meer bij het beleid en de aktie van de LAC te betrekken. Dit viel bij Kees en Pieter niet in goede aarde. Hoewel er een bemiddelingscommissie was, waar ook mijn broer Henk Koetsier deel van uitmaakte, lukte het deze commissie niet de vier leden van de landelijke Aktie Colombia weer op "speaking terms" te krijgen. Kees en Pieter gingen met de LAC verder. Leon en Ietke startten een nieuwe

aktie: COZAC (Contacten met Zuid-Amerika en het Caraïbisch gebied). Hun doel was om samenwerking van Colombiaanse organisaties van boeren en arbeiders met verwante organisaties in Venezuela en Curaçao tot stand te brengen. Tevens zochten ze steun van progressieve organisaties in Nederland voor dit project. Leon en Ietke gingen later in Curaçao wonen en het laatste wat ik las was dat Ietke zich bezig hield met de opvang aldaar van Venezolaanse vluchtelingen.

*In deze tijd werd het overigens steeds moeilijker om subsidie van de Nederlandse overheid te krijgen voor het internationale aktiewerk. Deze subsidie liep via de NCO (Nederlandse Commissie voor Ontwikkelingssamenwerking, het vroegere Prins Clausfonds). Wij vermoedden dat Colombia-akties niet overeen kwamen met het overheidsbeleid om goede betrekkingen te onderhouden met bepaalde regeringen in ontwikkelingslanden, waaronder de regering van Colombia.

ANUC

Hoe was het mogelijk dat we in de Badhoevedorpse kerken zoveel steun ondervonden met onze ANUC-aktie. Was Badhoevedorp hierin een uitzondering? Nee, dat was niet zo, Badhoevedorp was geen uitzondering. Er waren meer groepen in onze omgeving die zich inzetten voor Colombia, en geld bijeen brachten: Amstelveen, Amsterdam-Slotervaart, Purmerend en Assendelft, Utrecht en nog een groep van jonge boeren in Heeg in Friesland.

Waar stond de ANUC eigenlijk voor en waarom sprak het in die tijd veel mensen aan om deze organisatie, ver weg, te steunen. Het antwoord is dat Nederland in die tijd een open land was en de bevolking zich, zowel via media, pers en tv, er van bewust werd dat de tegenstel-

ling rijk-arm opgelost moest worden. Daarom verdiepten velen zich in de strijd van arme boeren, bevrijdingsbewegingen, werklozen en uitgebuite arbeiders en vroegen we ons af hoe we konden bijdragen aan verbetering van de wereld en bate van al deze groepen. Meer en meer werd ook duidelijk dat onze economische macht een onderdeel van het probleem was.

De ANUC was een brede organisatie, waarin de belangen nagestreefd werden van arme boeren, dagloners, indianen, kleine en middelgrote boeren, kortom van dat deel van de plattelandsbevolking in Colombia dat het slachtoffer was van een systeem van onrechtvaardige verhoudingen in het land en in de rest van de wereld. Ze eisten van hun regering het overdragen van het grootgrondbezit aan de boeren die het land bewerken, een goede salarisregeling voor de dagloners op het platteland, demilitarisering van de landbouwgebieden waar zich conflicten om de grond voordeden, vrijheid voor de boeren die gevangen zitten. Zij vonden dat de strategieën van de regering niet gericht waren op een onafhankelijke ontwikkeling, daardoor konden de supermachten (dwz multinationale ondernemingen, bv. voor de winning van grondstoffen zoals steenkolen voor de export naar de rijke landen) van de gelegenheid gebruik maken om hun programma's voor economische ontwikkeling aan het land opleggen. De boeren leefden in een ongezond en gevaarlijk klimaat en de regering nam geen maatregelen om daar iets aan te doen. Hun strijd was een strijd die in heel veel ontwikkelingslanden in Zuid Amerika, Azië en Afrika ook aan de gang was. In Nederland en andere westerse landen was de discussie over ontwikkelingssamenwerking anno 1980 een "hot item".

5. Over de Coleval-conferentie, 1 maart 1980

Deze conferentie ging over de inhoud van het Colombia Evaluatie rapport, geschreven door een werkgroep onder leiding van Prof. dr Linneman van de VU op verzoek van de KOS (Kommissie Ontwikkelingssamenwerking van de Gereformeerde Kerken voor Zending en

Werelddiakonaat, te Leusden. Mijn broer Henk was daarvan de voorzitter.) De Coleval-conferentie vond plaats in Amsterdam in één van zalen van de VU. Ik nam hier ook aan deel, en voor mij betekende het veel. Het verdiepte mijn kennis over de Colombiaanse situatie, maar ook over het Nederlands beleid inzake ontwikkelingssamenwerking. Het bijzondere, én sympathieke, van deze bijeenkomst was dat er, behalve inleidingen van deskundigen, discussies plaatsvonden in een groot aantal groepen met betrokken burgers.

De conferentie begon met een inleiding over onze westerse relaties met de “arme landen” door Prof. Henk Tieleman. Hij had het over drie economische relaties: de handel, de westerse investeringen, en de zogenaamde hulp. Alle drie zijn in het voordeel van het Westen en helpen de arme Colombianen niet erg vooruit. Tieleman koos als ijkpunt voor zijn betoog om dit uit te leggen het jaar 1978. De handel, dat wil zeggen, de waarde van de export van arme naar de rijke landen bedroeg toen 240 miljard dollar (denk hierbij aan grondstoffen of landbouwproducten). De arme landen worden hier niet veel beter van, de rijke des te meer. Aan de investeringen van westerse bedrijven, die zich in Colombia vestigden en aan leningen, verdiende het Westen 45 miljard dollar. De hulp tenslotte in de vorm van overheidsfondsen van rijke naar arme landen betrof 25 miljard dollar, waarvan 20 miljard als officiële ontwikkelingshulp. Zijn conclusie was: van de economische relaties van de westerse wereld met de arme landen is maar een klein deel hulp/ontwikkelingssamenwerking (niet meer dan 6 of 7%). Wij worden steeds rijker en zij worden steeds armer..

Vervolgens gaf Minister De Koning een toelichting op het programma van de regering m.b.t. Ontwikkelingssamenwerking. Zijn hoofddoel was de armoedebestrijding in de wereld. Daartoe moet een keuze gemaakt worden voor bepaalde doelgroepen, die de hulp het hardst nodig hebben. Wie zijn deze doelgroepen en waar vinden we hen? Allereerst in de landbouw (de rurale sector): de kleine boeren, en de landlozen die als dagloners bij de grootgrondbezitters werken en in de steden (de urbane sector). Hier gaat het om ongeschoolde arbeiders en werklozen met een klein of helemaal geen inkomen. Het ontwikkelingswerk van Nederland moet zich op deze groepen richten, volgens De Koning.

Heel waardevol was het dat hierna ook Colombiaanse sprekers het

woord voerden, waaronder José Martinez, de voorzitter van de boerenorganisatie ANUC (Asociacion Nacional de Usuarios de Campesinos) en Luis Pelaez van een onderzoeksorganisatie in Colombia. Martinez gaf aan wat volgens hem de beste bijdrage aan de ontwikkeling van zijn land zou zijn: steun aan de landhervorming, er moet een eerlijke verdeling komen van de grond die het land heeft. En hij voegde toe: “Als deze maatregel wordt genomen, dan is een vijandige reactie te verwachten van de grootgrondbezitters en andere machthebbers. Maar je mag niet bang zijn als je weet dat dit de enige mogelijkheid is voor verandering en verbetering van Colombia.”

Het Forum na de lezingen tijdens de Coleval-conferentie

Het Forum leverde een boeiende discussie op tussen de sprekers en de vertegenwoordigers van de groepen van betrokken burgers. Er waren 15 groepen met elk ongeveer tien betrokken personen, die nu hun vragen en ideeën naar voren konden brengen. (Ik was er trots op dat ik als vertegenwoordiger van mijn groep plenair verslag van onze groepsdiscussie mocht doen.) Voorbeelden van enkele aan de sprekers gestelde vragen: “Er wordt betwijfeld of er wel 50% van de bilaterale hulp aan de allerarmsten ten goede komt. Is het wel mogelijk de 20% armsten te bereiken? Is revolutie niet een veel betere mogelijkheid? Vraag aan de Colombianen: Hoe kan het Nederlandse ontwikkelingsbeleid de armen bereiken? Als de regering van Colombia zou weigeren de ANUC en de Colombiaanse vakbeweging er bij te betrekken, wat moet Nederland dan doen?” De Colombianen vonden dat wij Nederland een deel van het probleem moeten maken. De Nederlandse bevolking moet zich er bewust van worden dat de rijke landen het meeste baat hebben bij de wereldhandel en de zogenaamde steun aan arme landen. Dus de taak voor ons ligt hier, in Nederland!

6. Brandt-rapport, een overlevingsprogramma

In 1980 verscheen een belangrijk rapport. Het was samengesteld door een commissie van deskundigen uit vele landen, onder leiding van Willy Brandt, oud-bondskanselier van West Duitsland. De presentatie in Nederland vond in het Congresgebouw Den Haag plaats in aanwezigheid van koningin Beatrix. Daar ben ik naartoe geweest en kocht het

boekwerk (bijna 300 blz.). Ik las het en maakte voor de Open Oecumenische Basisbeweging (OOB) in Badhoevedorp (zie: episode Kerken blz. 39) een uittreksel dat ik bij een samenkomst voorlas.

Inhoud van het Brandt-rapport:

Behalve een noodplan voor de streken in de wereld waar het ergste honger geleden wordt, heeft het Brandt-rapport ook een plan voor de lange termijn opgesteld.

- *Extra financiële hulp in de vorm van schenkingen aan de Derde wereld.

- *Wapenwedloop tegengaan. De middelen die nu besteed worden aan bewapening ten goede laten komen aan de economische vooruitgang.

- *Hogere en stabiele prijzen voor de grondstoffen uit de derde wereld.

- *Bevordering van de industrialisatie van de derde wereld en protectionisme door de rijke landen moet tegengegaan worden.

- *Grotere nationale en internationale controle op het handelen van de multinationals.

- *Grotere invloed van de kant van de derde wereldlanden op de internationale fondsen van IMF en Wereldbank. Leningen moeten verstrekt worden onder zachte voorwaarden, dus lage rente, lange termijn voor afbetaling.

Brandt sprak van kortzichtigheid van de rijken, die zelf steeds rijker willen worden, en geen interesse hebben in ontwikkelingssteun voor armen. De rijken moeten er aan denken dat ze juist gebaat zijn bij een betere ontwikkeling van de armen, als potentiële afnemers van de producten van het rijke deel van het Westen.

Nelly in Berlijn, naast Marx en Engels.

Episode BBN 1980-1990 & DDR

Het was 1980, de BBN (Basisbeweging van kritische groepen en gemeenten in Nederland) bestond al een paar jaar als landelijk verband van plaatselijke groepen. Deze kritische groepen kozen voor een nieuwe manier van kerk-zijn: de scheiding van katholieken en reformatorische kerken bestond voor hen niet meer, religieuze vieringen werden democratisch opgezet, ook “leken” mochten preken houden, er werden nieuwe liederenbundels gebruikt “in de volkstaal” en er was een duidelijk engagement met het maatschappelijke gebeuren. De BBN had een kantoor in Utrecht, in de Mariahoeck, waar het bestuur zetelde. De secretaris van de BBN was Nico Roozen. De voorzitter was Chris Smitskamp.

In 1983 werd ik door de BBN gevraagd om vertegenwoordiger te worden bij het landelijk IKV. Dit had een hele geschiedenis: ik was weliswaar al jarenlang actief IKV-lid, maar het was de vraag of ik zomaar deze functie kon krijgen. Er waren namelijk geschilpunten tussen de BBN en het landelijke IKV. Het IKV was niet zo democratisch opgezet, er bestond eens in de zoveel maanden een campagneraad voor leden en er waren bepaalde werkgroepen, uiteindelijk echter werd het beleid bepaald door Mient Jan Faber als secretaris en Ben ter Veer als voorzitter. Zij waren het gezicht van het IKV, maar aan de basis, ook aan de basis van de BBN, leefden radicalere ideeën over het voeren van acties. In de BBN was steun voor defensiebelasting-weigeraars, voor blokkade-acties van de munitietreinen (het betreft hier treinen die met munitie vanaf de Eemshaven richting Amerikaanse militaire basis Havelte in Drenthe reden) en acties bij vliegbasis Woensdrecht en later op Volkel. Het IKV wees de hardere acties en vormen van burgerlijke ongehoorzaamheid af en koos voor politieke beïnvloeding. Daarbij kwam nog de discussie die in de radicalere vredesbeweging gevoerd werd over de verhouding Oost-West, oftewel: socialisme tegenover het kapitalisme. Binnen de BBN was een stroming, waar ik me bij thuis voelde, zoals de “Giordano Bruno”-groep van de Dominicaanse gemeenschap. Karl Derksen en José Höhne, en verder ook Pim Ligtoet, en Roel Pomp, aan hun vergaderingen aan de Tolsteegsingel in Utrecht nam ik geregeld deel. Ze voerden gesprekken met vredesgroepen in Oost Europa, vooral met groepen in

de DDR, die zich niet distancieerden van het reëel bestaande socialisme, terwijl het IKV alleen steun gaf aan dissidenten. In elk geval werd ik niet zomaar aanvaard als BBN-vertegenwoordiger bij het IKV. Men zag mij als een representant van de verkeerde ideologie. Een andere vertegenwoordiger van de BBN, Jan Durk Tuinier, werd door het IKV wel aanvaard en werd lid de IKV-werkgroep Kerken. Na gesprekken met het IKV, waar zelfs BBN-voorzitter Chris Smitskamp aan te pas kwam, stond het IKV toe dat ik aan mocht schuiven bij de werkgroep PAK (politieke aktie kernen) van het IKV, waar ondermeer over burgerlijke ongehoorzaamheid gediscussieerd werd.

Behalve de terugkoppeling van mijn IKV-ervaringen via een zogenaamde “klankbordgroep” van de BBN, vervulde ik nóg een taak: ik zat voor de BBN ook in de werkgroep Muziek en Liturgie. Jan van Opbergen van de basisgroep Het Kompas was hier de drijvende kracht. Hij schreef teksten, die de mensen van de basis erg aanspraken. Door mij, maar vooral door Jan Willem van der Velde, werden veel liederen gecomponeerd op teksten van Jan van Opbergen en ook op die van andere dichters. Ook werden basisleden opgeroepen zelf liederen te maken en ons op te sturen. Ze werden door ons beoordeeld volgens een aantal criteria: passen melodie en ritme goed bij de woorden en de structuur van de tekst? Is de melodie zingbaar voor ongeschoolde zangers? En is het lied geschikt voor de liturgie? (Zie voorbeeld lied op blz. 36.)

Door de Basisbeweging van kritische groepen en gemeenten in Nederland werd in mei 1983, een drie-daags, Europees congres georganiseerd. Het vond plaats in Amsterdam in de Nieuwe Kerk. Er kwamen gasten uit o.a. Duitsland, België, en Spanje. De gasten logeerden steeds bij plaatselijke groepen. De Open Oecumenische Beweging (OOB) in Badhoevedorp had als gast enkele Polen, waaronder Edward Stec (op de foto: eerste van rechts), de leider van een kerkelijke basisgroep, het informatiecentrum van christelijke basisgroepen in Ustron, een plaats ten zuiden van Katowice. Stec logeerde een paar dagen bij ons. We leerden

veel over Polen, met name over de autoritaire structuur van de kerken. En wat betreft het gebrek aan democratie in zijn land zei hij:

”In Polen zijn twee autoritaire machten: de kerk en de staat. De staat heeft de kerk nodig en de kerk krijgt in ruil daarvoor meer vrijheid.” Stec was er van overtuigd dat de basisbeweging eerst de kerk moet democratiseren, en later volgt dan nog wel de politieke democratie. Als afscheid brachten we met hem een bezoek aan Amsterdam. In 1988, na een aantal drukke jaren, hield ik op met mijn werk voor de BBN.

DDR

1982: In dat jaar ging ik mee met een groep van ongeveer vijftien mensen met een excursie naar de DDR. Deze excursie stond onder leiding van VPRO-medewerker Peter Flik. Het ging er om dat we het leven in deze communistische staat eens goed leerden kennen, eerst in Berlijn, en daarna in Leipzig. We bezochten allerlei evenementen en bezienswaardigheden: Kindergarten, een Konservatorium, Musea, Koncert, een Bioscoop, een schilderachtige wijk enz.

We logeerden in het plechtige Palasthotel, aan de Spree, en vlak bij de Alexanderplatz. In het hotel was in het midden een ruime zaal waar een vleugel stond. Ik ging er op spelen, een Eisler-lied. Van alles deden we wat de bescheiden DDR-burgers niet durfden. Met enkele mensen, waaronder Pierre Courbois, bezochten we een donker souterrain waar jazz gespeeld werd. Pierre ging meedoen met de jamsessie. Hij had altijd een metalen blikje bij zich waarop hij kon drummen met twee brusches. Het was een leuke tijd met grappen en grollen.

Iets over vakanties in de DDR

Ik heb vier keer een bezoek aan de DDR gebracht. In 1981 samen met Nico met rugzak, het jaar er op met een VPRO-excursie zoals hierboven kort beschreven, na de val van de muur nog een keer met Nienke, en

tot slot nog een keer met een DDR-vriendengroep, samen met Nico. In tegenstelling tot wat in Nederland beweerd werd dat je in de DDR niets kon kopen, heb ik er altijd veel van mijn gading gevonden: boeken van Brecht, en grammofoonplaten en muziekboeken van Eisler, boeken over het marxisme.

HET LIED VREDE VOOR JOU
tekst Jan van Opbergen
muziek Nelly Koetsier

Vre-de voor jou, hierheen ge-komen,
zoekend met ons om mns te zijn.
Dij maar alleen, jij met je vrienden, jij
met je last, ver-bor-gen pijn.
Vre-de ge-na-de, God an ju haen, ver-
geving nissus moed, voor jou en iedereen.

Episode Gastarbeiders

Kerkasiel voor illegalen

In de zestiger jaren kwamen er veel buitenlandse werknemers naar Nederland. Ze kwamen uit Noordafrikaanse landen, vooral uit Marokko, maar ook uit Turkijë. Nederlandse bedrijven haalden hen hierheen om werk te doen, waar ze in Nederland geen arbeiders voor konden vinden. Deze buitenlanders kregen in Nederland een verblijfsvergunning. Ze lieten ook hun vrouw en kinderen overkomen. In de zeventiger jaren kwamen er ook nog veel Noord-Afrikanen om werk te zoeken. Zij waren niet gecharterd door werkgevers, ze kwamen op de bonnefooi en kregen geen werkvergunning. In 1974 besloot onze regering een bepaald deel van deze illegale werknemers via regularisatie een verblijfsvergunning te geven. Evenwel, niet iedereen kreeg een verblijfsvergunning, een groot aantal van de werkzoekers bleef illegaal, ook als ze werk gevonden hadden. Ze dreigden het land uitgezet te worden.

Kerkasiel

Enkele kerken in Amsterdam stelden, uit protest tegen de uitzetting, hun kerk voor hen open. De “Mozes en Aäron Kerk” op het Waterlooplein, begon hiermee, gevolgd door “De Duif” op de Prinsengracht. Ook in andere plaatsen in Nederland deden kerken mee met deze actie. In De Duif gingen 182 Marokkanen in hongerstaking uit protest tegen de weigering aan hen een verblijfsvergunning te verlenen. Vele bekende en onbekende Nederlanders uit het hele land ondertekenden in oktober 1978 een landelijke advertentie met het verzoek aan de regering de 182 Marokkanen te legaliseren. Hierop ging Staatssecretaris van Justitie, Mevrouw Haars, gedeeltelijk overstag en besloot aan 120 Marokkanen alsnog een verblijfsvergunning te geven. Het jaar er op besloot de regering de regels voor verblijfsvergunning nauwkeuriger vast te leggen in een nieuwe wet: de 1-november-wet (1979). Nu werd legaal verblijf alleen toegestaan onder bepaalde voorwaarden, namelijk:

- *als een buitenlandse werknemer, tot 1 november 1979, twee jaar onafgebroken bij één en dezelfde werkgever gewerkt had,
- *er belasting en sociale premie voor hem betaald was,
- *en als de werkgever een verklaring gaf, ten bewijze dat iemand bij

hem in dienst was of was geweest. Deze gaf de werkgever vaak niet.

→ Ik maakte toen een liedje:

Voor hen geen recht?
We kunnen nu niet zeggen: we weten het niet.
We zagen ze toch lopen in straten en fabriek:
Gastarbeiders, Marokkanen, wat deden zij?
Het vuile werk opknappen,
Wij konden ze gebruiken voor onze industrie.

We kunnen *nú* niet zeggen: Marokkanen: wég!
De koppelbazen haalden ze hierheen voor werk.
Lassen, dweilen, graven, giftige stoffen dragen,
Dat konden zij.
Maar een vergunning dat hoorde er niet bij.

Nieuwe akties

Er was inmiddels een landelijk steunkomit  opgericht, het LAK-WABW (Landelijk-Aktie-Komit -Wet-Arbeid-Buitenlandse-Werknemers). Het LAK vond dat ook na de 1-november-wet akties gevoerd moesten worden, want veel buitenlandse arbeiders konden niet aan de eisen van de nieuwe wet voldoen. Er kwamen betogingen en het geven van kerkasiel begon opnieuw. In de “Mozes en Aaron”-kerk gingen illegalen weer in hungerstaking. Het landelijk Komit  van Marokkanen in Nederland (het KMAN), onder leiding van Abdou Menebhi, protesteerde tegen de uitzetting van de illegalen. Ze eisten legalisatie voor allen en stopzetting van de razzia’s.

Mevrouw Haars had gezegd dat de politie de kerk mocht binnen gaan om de illegalen te arresteren. Uit solidariteit met de illegale buitenlandse arbeiders hebben we in Badhoevedorp een jongeman, Ayari, in huis genomen. Hij kwam uit Tunesi . Het duurde niet zo lang, toen was hij weer vertrokken...

Aan de Staatssecretaris van Justitie, mevrouw Haars, schreven we een brief om onze verontwaardiging te uiten tegenover de behandeling van de buitenlandse arbeiders die in ons land, legaal of niet, veel werk verricht hadden.

Episode Kerken, 1974 - 1979

Chistenen voor het socialisme, Oecumene Badhoevedorp

In de zeventiger jaren was er veel aan de gang binnen de kerken, waarbij het ging om een zoektocht naar de plaats en betekenis van de kerk in de wereld. Thema’s die hierbij aan de orde waren zijn:

*het probleem rijk en arm in de wereld, ofwel de onderdrukkers en de onderdrukten

*de keuze van christenen voor het socialisme

*het samen-op-weg-gaan van gereformeerden, hervormden en katholieken, de zogenaamde Oecumene. Veel mensen namen deel aan landelijke bijeenkomsten waar over deze thema’s gediscussieerd werd en er werden talrijke artikelen door vooraanstaande christenen geschreven in landelijke dagbladen: Trouw en NRC. Twee voorbeelden van landelijke werkdagen uit die tijd:

16 november 1974

Werkdag “Verandering”, georganiseerd door het secretariaat voor ontwikkelingssamenwerking van de Gereformeerde Kerken in Nederland te Amsterdam, in het gebouw van de VU. Belangrijk discussiepunt was hoe om te gaan met de veranderingen in de wereld. Sommigen in de kerk wilden hierin meegaan. Ze wilden meer aandacht voor het “Derde Wereldvraagstuk”. Anderen voelden hier niets voor, maar bleven vasthouden aan oude zekerheden.

24 november 1979

Werkdag Arm/Rijk met ondertitel: “De Kerk als tegenkracht” door KOS (Kerk en Ontwikkelingssamenwerking) in het College Blaucapel

in Utrecht. Hier kwamen de vele akties binnen de kerken aan de orde: aktie tegen de Apartheid in Zuid-Afrika, steun aan Chileense basisgroepen, en andere projekten door lokale kerken. Ook was er uitleg over de nieuwe beweging: Christenen voor het Socialisme.

Maatschappij-kritische artikelen van ds. Buskes

In Trouw verschenen vanaf 14 december 1976 een aantal artikelen van dr. J.J. Buskes, de “de socialistische dominee”. Hij hoorde tot de zeven

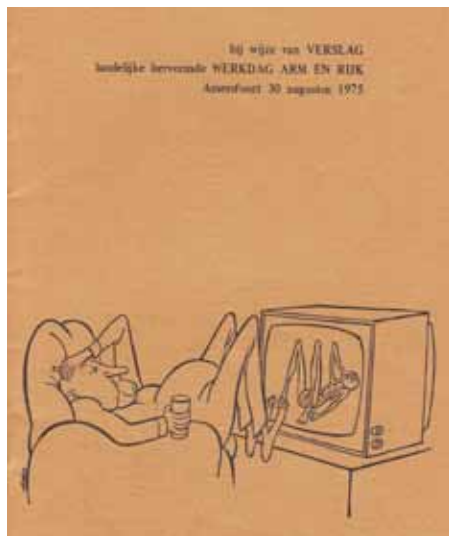
Amsterdamse, hervormde dominees die in 1945 lid werden van de SDAP (de voorloper van de PvdA). Samen met hen wees hij het kapitalisme van onze maatschappij af, om de volgende drie redenen:

- Onze maatschappij verschilt niet van de bijbelse figuur Kaïn, die alleen aan zichzelf dacht en niet aan zijn broer die hij gedood had (zoals het in de Bijbel staat vroeg hij zich af: “Ben ik mijns broeders hoeder?”).
- Onze maatschappij vereert de Mammon (afgod van het geld): de mens wordt uitsluitend gewaardeerd

naar wat hij economisch waard is, het geld is de enige waardemeter.

- Onze maatschappij is ook dictatoriaal: er is een concentratie van economische macht in de handen van een kleine groep belanghebbenden, die daardoor in staat zijn een economische dictatuur uit te oefenen.

Buskes koos voor het democratisch socialisme, omdat deze politieke richting streeft naar een maatschappij waarin genoemde drie punten worden uitgeschakeld. Maar ook keerde hij zich tegen de keuze voor het marxisme - hetgeen de beweging Christenen voor het Socialisme (CvS) deed - want het communisme, dat zich op de leer van Marx baseert, heeft volgens hem geleid tot de diktatuur van de Partij, dus van enkelen over allen.

Antwoord van de Christenen voor het Socialisme

In Trouw 28 september 1976 schrijft Rinse Reeling Brouwer, de voorzitter van de CvS, hierop een antwoord. Zijn beweging heeft veel overeenkomsten met Buskes, behalve wat de keuze voor Marx betreft. Reeling Brouwer gaf uitleg over wat het marxisme voor de CvS betekent. Het leerde ons “nauwkeurig te ontdekken wie in onze dagen onderdrukt en wie onderdrukkers zijn. We zien het als onze taak de inzichten van Marx en zijn kritiek op de politieke economie aan medechristenen door te geven, om hen te betrekken in de bevrijdingsgeschiedenis van de onderdruktten.”

Verder neemt Reeling Brouwer het op voor de CPN (Communistische Partij Nederland) en vraagt zich af waarom men deze “nuchtere, daadkrachtige” partij van samenwerking zou uitsluiten, zoals Buskes geneigd is te doen. Reeling Brouwer schrijft dat het nodig is om samen te werken: “het gaat om een samen-staan in de geschiedenis. Hiervoor is ook een kritische bestudering van de marxistische praktijk en theorie van belang.”

De samenwerking van de Kerken in Badhoevedorp

De kerken van Badhoevedorp startten in de zeventiger jaren een verrassende vorm van “oecumene”. Een aantal jaren werden de Pinkstervieringen in die tijd gezamenlijk door katholieken, gereformeerden en hervormden gevierd. In mijn archief vond ik nog een aantal liturgieboekjes met titels als: “Samen op weg” (1975), “In vuur en vlam”(1976), “Omzien naar elkaar” (1977). In deze pinksterdiensten deden alle pastores van de drie denominaties mee. Het werden feestelijke bijeenkomsten met veel muziek, o.a. door het zangkoor de Jointers olv mevrouw Van der Bent, en met kinderkoren en koperblazers...

Na een tijdje verflauwde het enthousiasme, dat was ook te zien aan de titels van de bijeenkomsten: “Geroepen tot hoop”, “Samenzijn” en “Toch samengekomen om te delen.” (Op deze liturgieboekjes stonden geen jaartallen meer.)

Wij waren in 1974 in Badhoevedorp komen wonen en al in 1975 kregen we van de organisatie van de Pinksterviering de vraag om een verslag te schrijven van dit gebeuren in de gezamenlijke krant van de drie kerken. In onze Nabeschouwing schreven we: “We geloven dat net als wij velen

van deze Pinksterviering genoten hebben en we hopen dat het een stap is op weg naar openheid en een goed begrip voor elkaar.” ’s Avonds zagen we op de televisie een uitzending over een katholieke pater die werkzaam was in Brazilië. Hij was daar om zich in dienst te stellen van de bevolking. En terugdenkend aan de viering van de ochtend, zagen we hem niet in de eerste plaats als een katholiek, maar veel meer als een medechristen, met wie we ons verbonden voelden. Dit leek ons een goed voorbeeld hoe iets van de oecumene doorwerkte in onze ervaringen... Wij hadden ons inmiddels aangesloten bij de OOB, (de Open Oecumenische Beweging) een groep mensen die het betreurden dat de officiële kerken in Badhoevedorp niet meer samen aan vieringen deden. De OOB ging zelf in een aula van een school vieringen houden, waarin ieder, priester of leek, voor mocht gaan in preek of gebeden. Het was een enthousiaste groep mensen; het werden onze vrienden die ook bij ons thuis kwamen om samen lekker vegetarisch te eten. We sloten ons aan bij de landelijke Basisbeweging van Kritische groepen en kerken in Nederland, de BBN (zie episode BBN eerder in mijn verhaal). Later in Amsterdam sloten we ons bij het Kompas, een basisgroep die “kerkdiensten” hield in de zaal op de Haarlemmerdijk.

In 1982 hield ik een inleiding op een studiedag van de BBN tezamen met de beweging Cvs over Vredesbeweging en Socialisme. Als motto schreef ik boven deze inleiding: “Kriege liegen im Wesen des Kapitalismus; sie werden erst aufhören, wenn die kapitalistische Wirtschaftsordnung beseitigt ist...” (bron: Stuttgart 1907, Internationaal socialistisch Congres).

Episode Zuid-Afrika

Tegen de apartheid in Zuid-Afrika hebben we, Nico en Ik, meegedaan met een hele serie akties:

**Gezinsadoptie*

In Diemen begonnen we mee te doen met de aktie “adopteer een gezin in Zuidelijk Afrika”. Dit was een aktie van het Defence and Aid Fund (deze aktie duurde tot 1980). Samen hadden we f. 150,- bijeen gebracht plus nog f. 40,- afkomstig van een groep in Den Dolder. Dit bedrag maakten we maandelijks over aan het Comité voor Gezinsadoptie-Z.A. Het was bestemd voor een gezin in Zuid-Afrika, waarvan de vader voor 10 jaar verbannen was door de Zuidafrikaanse regering, waardoor hij zijn gezin met vier kinderen niet meer kon onderhouden. Via de organisatie Comité voor Gezinsadoptie-Z.A. kregen we berichten van het gezin dat we geholpen hadden. Het waren meestal maar korte zinnnetjes: Familie 35: 7.8.76 “On behalf of my family, I give you our warm thanks. My son is going to the University after next year and my daughter is going to the High School for her Matriculation course before going to the University.” Enzovoorts, elk jaar tot 1980.

**aktie Van Mens tot Mens, rond 1977*

Dit was een kaarten-aktie die niet bepaald vriendelijk was tegenover de blanke Zuid-Afrikanen. We gingen kaarten aan allerlei blanke Zuid-Afrikanen sturen om op de misdaad van de apartheid te wijzen. De tekst was in het Zuid-Afrikaans: “Die politiek van rassisme, wat die hele lewe van die Republiek Suid-Afrika deurdring, is ’n gruwelijke misdaad... Die swarte bevolking lewe onder die fascistiese bewind van U regering as in ’n hel. Die mag-elite en met haar die meeste blank mense, het in hulle selfsuchtige leefpatroon alle sedelike en menslike levensreëls tersyde gestel.”

Wij kregen boze brieven terug, zoals van iemand die in goed Nederlands terugschreef: “De kaarten van Uw comité ‘van mens tot mens’ worden, vanuit verschillende steden in Holland, hier ontvangen. (...) Op die kaart staan zoveel on-waarheden en halve waarheden, dat ’t

mij voorkomt dat uw comité onwetend is van de toestanden hier, of 'n werktuig is van bepaalde partijen die leugens vertellen. Enz.”

**de Boycot AMRO-Bank aktie*

Er werden akties gevoerd op allerlei plaatsen in Nederland tegen investeringsleningen van de AMRO-bank aan Nederlandse bedrijven in Zuid-Afrika en aan het Zuidafrikaans regiem. We hielden in Badhoevedorp een bijeenkomst in de Karavanserai. Twee heren gingen in discussie met elkaar: Erik Andriessen als vertegenwoordiger van de Boycot-aktie en de heer Volkers als vertegenwoordiger van de AMRO-bank. Vooraf werden door ons enkele vragen bedacht:

“Bestaat er een verband tussen Nederlandse investeringen in Zuid-Afrika en het Apartheidssysteem?” en “Dienen morele overwegingen een rol te spelen bij investeringsbeslissingen? Zo ja, wat is de verantwoordelijkheid van een bank hierbij?”

De uitkomst van de discussie bracht geen overeenstemming tussen de twee tegengestelde opvattingen: de AMRO-vertegenwoordiger stelde dat een bank geen verantwoordelijkheid draagt voor de politiek in een bepaald land, dus ook niet voor de apartheid. Verder heeft de AMRO de goedkeuring van de Nederlandse regering. De staat wijst boycot af en acht economische samenwerking, ook met een Zuidafrikaans overheidsbedrijf, toelaatbaar. In een flyer en een paginagrote advertentie gaat de AMRO-bank uitvoerig in tegen de boycot-aktie (juni 1976).

**SHELL*

Tegen multinational Shell is in Nederland veel aktie gevoerd in de 70-er en 80-er jaren vanwege zijn steun aan het apartheidsregiem. Ik heb zelf één keer deelgenomen aan een demonstratie richting het hoofdgebouw van Shell aan de overkant van het IJ, in Amsterdam-Noord. Aan aanslagen op Shell-tankstations heb ik niet meegedaan. In juni 1988 was er een buitengewoon grote demonstratie op het Museumplein waar ds. Allan Boesak sprak.

Einde apartheid: In 1990 kwam Mandela vrij. De bevrijdingsbeweging ANC werd een gelegaliseerde partij. Toen namen de leiders van het ANC bezit van het Shellhoofdkantoor in Pretoria.

Episode Treinkaping, Zuid-Molukken

Toen ik nog op de middelbare school zat deed ik mee met een demonstratie van Zuid-Molukkers in Utrecht. Ik was er heen gegaan met Hugo uit mijn klas. We voegden ons bij een grote groep Ambonezen in een optocht met vlaggen. Ze riepen “Merdeka” (vrijheid) en wij riepen luid mee.

Ik was goed bekend met de Zuid-Molukken en had een paar Ambonese vriendinnetjes die in een straat achter ons woonden, toen wij in Amsterdam-West woonden. De Ambonese meisjes zaten ook op de catechesatie van de Gerformeerde Kerk waar ik heen ging. Op het Gereformeerd Gymnasium had ik ook een Ambonees vriendinnetje. Toch wist ik toen nog niet veel van de achtergrond van de Zuid-Molukkers en waarom ze in Nederland waren. Ik wist wel dat er veel ex-KNIL-militairen bij waren, die Nederland geholpen hadden in de oorlog tegen Indonesië in de zogenaamde politionele aktie van 1945 tot eind 1949. Na de onafhankelijkheid van Indonesië kwamen de Zuid-Molukkers naar Nederland. Ik heb later gehoord dat de Ambonezen waarvan de vader in het koloniale leger, de KNIL, gezeten hadden, naar een kamp gestuurd werden, zoals kamp Westerbork. Maar als de vader bij de Koninklijke Marine gezeten had, kwamen de Ambonezen in Amsterdam te wonen.

Velen van hen hoopten terug te kunnen gaan naar hun eigen gebied, de eilanden: Ambon, Ceram of Buru, want ze wilden niet leven onder het Indonesische regiem. Ze hadden een eigen republiek uitgeroepen: de Republiek Maluku Salatan, de RMS, in het Nederlands vertaald met de vrije republiek van de Zuid-Molukken. Ondanks haar beloften voor vrijheid voor Ambon en de andere eilanden, steunde de Nederlandse regering de Zuid-Molukkers niet.

Treinkaping

Op 23 mei 1977 ondernam een groep Zuid-Molukse jongeren een verrassende aktie in Drenthe: ze kaaptten een trein bij de plaats De Punt. Ook gijzelden ze een school in Bovensmilde. De Zuid-Molukkers wilden pas stoppen met hun akties na de inwilliging van hun eisen, die neerkwamen op de erkenning van de RMS.

De operatie van Van Agt

De regering Den Uyl was uiteraard in grote verwarring, maar de minister van Justitie, houwdegen Van Agt, koos voor een krachtig optreden van militairen tegen de treinkaping.

Op 11 juni 1977 werd de trein met Zuid-Molukkers en de gegijzelde passagiers bestormd door mariniers, landmacht- en luchtmachtmilitairen, en rijkspolitie. Zo werd met groot geweld een eind gemaakt aan de kaping. Hierbij vielen 8 doden: Zes onder de Zuid-Molukkers en twee onder de treinreizigers. Wat me opviel was dat in de Tweede Kamer alleen de PSP tegen dit militair geweld was, en de andere partijen er mee instemden. Ik was geschokt. Na deze gebeurtenis sprak ds. Krijn Strijd over de militaire aktie van de regering. Hij zei op de radio, 16 juni 1977, ondermeer het volgende:

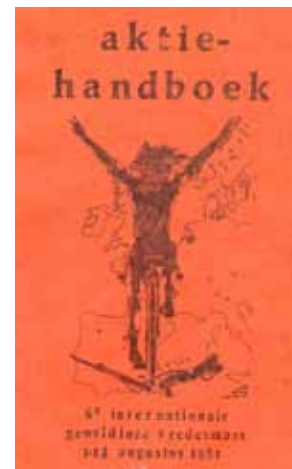
“Zeer velen voelen zich door en na de gijzelingen onzeker, en angstig, en vragen zich af: Hoe kon dit gebeuren. Kon het anders? Hoe moeten we verder. De uitspraak: ‘Het kon niet anders’ horen we vaak. Dat was het geval na de militaire akties in Indonesië... Maar is het niet in bijna alle gevallen zo, we zeggen ‘Het kon niet anders’ nadat we eerst een situatie hebben laten ontstaan waardóór het niet anders kon. Wat de geschiedenis van de Zuid-Molukkers betreft: steeds zijn de Molukkers in de koloniale tijd door Nederland gebruikt als voortreffelijke militairen. Zij moesten de kastanjes uit het vuur halen. Nederland heeft hun geweld geleerd – en heeft van dat geweld geprofiteerd.”

Krijn Strijd noemt bovendien een aantal veranderingen die plaats moeten vinden om de problemen van de Zuid-Molukkers op te lossen: Ik noem enkele uit zijn 10 puntenplan:

- We moeten hun zaak niet bagatelliseren.
- We moeten zoeken naar mogelijkheden om de zaak bij de VN aan te kaarten. Prof. Han Baudet deed hiervoor een concreet voorstel.
- Onze verhouding tot Indonesië moet aan de orde komen. Wij geven wel financiële hulp aan Indonesië, maar kaarten de schendingen van de mensenrechten niet aan.
- De situatie van de Zuid-Molukkers moet verbeterd worden.
- Ze moeten inspraak krijgen in hun eigen situatie.

Zijn conclusie: kaping en treinbestorming waren de vrucht van een nalatig beleid.

Episode Geweldloze Akties

Met geweldloze akties heb ik me van tijd tot tijd bezig gehouden. Ik had een abonnement op het blad “Geweldloos Aktief” (GA) sinds 1980. Belangrijkste persoon voor deze beweging was Wim Robben, de stichter van het Centrum voor Geweldloze Weerbaarheid. GA is opgericht in 1962, later werd de naam SVAG (Stichting voor Geweldloze Akties. Ze was gevestigd in Boxtel). In het blad “GA” schreven ook anderen artikelen zoals Magda van den Ende en Abel Hertzberger. Zij gaven cursussen in hun woning in Amersfoort, waar ik ook een keer geweest ben om te leren geweldloos aktie te voeren.

Beginselen

Het ideaal van de geweldloze weerbaarheid luidde: werken aan een Nieuwe Tijd. Dit hield de keuze in voor ondermeer de volgende uitgangspunten:

- ecologische landbouw
- kleinschaligheid
- autonomie van het individu
- nadruk op het menselijke versus het technologische

Verder was het van belang om bij groepsdiscussies te streven naar consensus. Men moest Iedereen tot zijn/haar recht laten komen en mocht niemand afwijzen op grond van een andere mening. Uiteraard werd geweld bij akties afgewezen. De filosofie van deze beweging was gebaseerd op de leer van Gandhi, en op de keuze voor geweldloze protestakties zoals beschreven door Gene Sharp: “Politics of nonviolent action” (1973).

Voorbeelden van akties waar ik aan deelnam (1982 - 1983):

1. Vredesmarsen

Op tweede kerstdag 1982 ging ik samen met mijn zoon Niels naar de Vredesmars Steenwijk. Deze mars was georganiseerd door WAKS

(Werkgroep Anti Atoomkoppelen Steenwijk). De mars ging naar de Amerikaanse basis in Havelterberg. Aangenomen werd dat hier de opslag van atoomwapens (de W70 kernkop, neutronenbom) voor de Lance-raketten was. Hetzelfde gold trouwens ook voor de basis Soesterberg, waar we 19 mei 1979 demonstreerden.

2. Vredesaktie-Kamp

Dit was de 6e internationale geweldloze vredesmars. Ze werd gehouden van 1-14 augustus 1981 vanaf een kampeerterrein bij de plaats Beilen.

Ik ging hier naar toe met Rina Cornelissen, en twee kinderen: Nienke en een vriendinnetje. We namen fietsen mee, die ik op ons aanhangkarretje achter de auto had gebonden. Er waren honderden gasten uit Europese landen. In het begeleidend boekje van dit kamp kregen we voorlichting over anti-vredesobjecten waar we “een bezoekje” konden gaan brengen. Dat zijn er nog al wat in Drenthe:

- kazernes (o.a bij Assen),
- oefenterreinen (o.a in Havelte),
- munitiedepots (o.a. in Darp),
- militaire produktie (Fokker vliegtuigbouw in Hoogeveen: onderdelen F16) etc.

Sommigen gingen op deze plaatsen hongerstakingen of met borden demonstreren. Omdat we twee kinderen bij ons hadden gingen we niet naar deze plekken. Wel liepen we mee met een mars naar Kamp Westerbork, en we maakten fietstochtjes.

3. Stiltekring

Ik deed mee aan een stiltekring op het Leidseplein in Amsterdam (zie foto hiernaast). Het was vlak voor Kerst, 1983. Het zwijgen in een kring wekte de aandacht van voorbijgangers; op het bord stond: “ZWIJGEN voor VREDE”. Een mooie geweldloze aktie; we werden niet aggressief

benaderd...

4. Aikido

Deze Japanse martiale kunst ging ik beoefenen na lezing van een artikel erover in GA (1987, nr.5). Aikido is een sport voor zelfverdediging. Het is niet de bedoeling een aanvaller letsel toe te brengen. Hiertoe leert men technieken, die geen pijn doen, men pakt de tegenstander met een handige draai vast en werpt hem/haar dan snel op de grond. De sport gingen mijn dochter Nienke en ik beoefenen in een “dojo” op de Overtoom in Amsterdam.

Stiltekring op de Dam, Nelly in het midden (met Arafatsjaal).

Episode Amsterdam, 1981/83-1999

Sommige van de hieronder genoemde akties vonden plaats toen ik nog in Badhoevedorp woonde. Pas in 1983, verhuisden we naar Amsterdam, naar de Willemsparkweg.

Op 21 november 1981 vond er op het Museumplein in Amsterdam een enorme anti-kernwapendemonstratie plaats. Nadat men allerlei toespraken aangehoord had, trokken de vredesdemonstranten in de richting van het centrum. Op de Dam was een groot podium opgesteld. Ik had in die tijd kennis gemaakt met een enthousiaste vredesactivist uit Lochem, Frits Krom, die me ook zijn zelfgemaakte liederen had toegestuurd. Hij wilde beslist met mij zingen op de Dam. Hij nam contact op met de organisatie van het evenement en we mochten het podium beklimmen. Terwijl de massa voorbij trok zongen we één van zijn nummers met als refrein: “Sluit aan, sluit aan, dit is de vredesmars”.

Het beenderknots-lied van Frits Krom:

“Is dit niet een beenderknots?

Ja, dit is een beenderknots. Zware bots, beenderknots”

En zo verder tot:

“Is dit niet een kruisraket? Die wordt hier nooit neergezet.

Nooit gezet, weg raket”

Plattegrond basis Woensdrecht

Het “beenderknotslied” staat (onder nr. 72) ook in mijn boek “Vredes- en Demonstratieliederen”, uitgegeven door Hans Luyten in 1983. In het boek staan 77 liederen die ik verzameld heb tijdens vredesdemonstraties in Nederland, of zelfgemaakt, ofwel ze werden me toegezonden uit allerlei landen van de wereld. Het boek werd gepresenteerd in de Nieuwe Kerk, tijdens een bijeenkomst van de BBN, de landelijke Basisbeweging. Daarbij zong ik enkele liederen vanaf het hoofdpodium van deze kerk.

Amsterdam

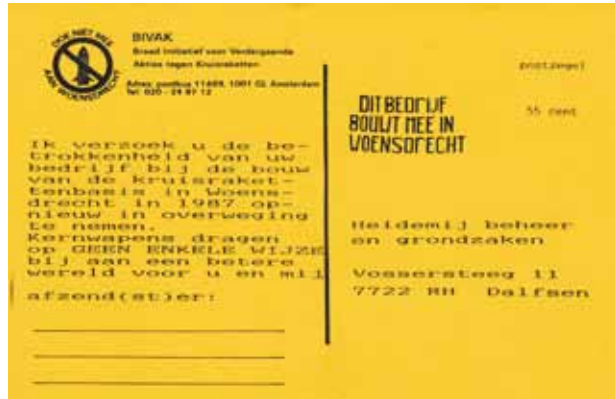
Groepen en akties waar ik vanaf Amsterdam bij betrokken was:

IKV-groep, blokkade van Woensdrecht, Betaal-niet-mee/BWD, Marinée! Ik werd lid van de Amsterdamse IKV-groep, maar het hoogtepunt van de landelijke IKV-actie was voorbij. Na het besluit van het kabinet Lubbers (1 juni 1984) om op basis Woensdracht 48 kruisraketten te plaatsen, ontstond er groot gemor aan de basis van de vredesbeweging en men drong er op aan om krachtigere akties te gaan voeren dan die van het IKV. In Amsterdam en ook landelijk ontstonden groepen die kozen voor akties van “burgerlijke ongehoorzaamheid” jegens de overheid. Zoals 1. BIVAK (Breed Initiatief voor verdergaande Akties tegen Kruisraketten) en 2. BONK (Burgerlijk Ongehoorzaam Non Koöperatief).

De akties van Bonk en Bivak waren tweeledig:

1. Men voerde een actie om bouwbedrijven over te halen “niet mee te doen” met de bouw van basis Woensdrecht. Dit deden we door middel van posten bij de bedrijven om de werknemers aan te sporen tot

werkstaking en door middel van brieven aan de directies om hen over te halen de bouwwerkzaamheden te stoppen.

2. De tweede vorm van actie was: het blokkeren van de toegang tot basis Woensdrecht met een soort menselijk schild. Aan zo'n blokkade nam ik deel op 19 september 1986. Het was goed georganiseerd. We kregen een plattegrond (zie blz. 50) van de basis. Men had een verdeling van Nederland gemaakt in 6 regio's. Elke regio kreeg een eigen toegangspoort toegewezen om te blokkeren zodat geen enkel voertuig er meer in kon. Ik herinner mij dat we onze blokkade niet lang hebben volgehouden. De marechaussee verdreef ons met geweld. Ik zou in de loop der tijd vaker terugkomen ook op andere bases: Volkel en Gilze Rijen.

Marinée

Aktie Marinée was gericht tegen de komst van Navo-oorlogsschepen in de haven van Amsterdam. Ze was opgezet door enkele mensen die goed op de hoogte waren van het "reilen en zeilen" van de marine en de militaire uitrusting van de Navo-schepen, zoals Martin Broek en Guido van Leemput. Op 2 december 1989 werd er door Marinée een demonstratie in Amsterdam georganiseerd tegen het bezoek aan de Amsterdamse haven aan het IJ van een militair vlooteskader met negen schepen. Van twee van die schepen (de Amerikaanse Mahan en de engelse Edinburgh) werd aangenomen dat ze kernwapens aan boord hadden. (Bij ondertekening van het INF-ackoord was weliswaar afgesproken dat de kruisraketten niet zouden worden geplaatst, maar diverse soorten nucleaire bommen werden wel op de Navo-schepen vervoerd.) We verzochten de Amsterdamse gemeenteraad en het college van B en W de Navo-vloot-

bezoeken te verbieden. Daarbij werd nog eens herinnerd aan het feit dat de gemeente Amsterdam zich kernwapenvrij verklaard had. Namens Marinée voerde ik het woord.

Redevoering bij de Stopera en aanbieding van onze eisen aan de wethouder:

"Met een zeker ongeduld staan wij, burgers van Amsterdam, en van steden en dorpen van Noord-Holland en ook andere inwoners van Nederland, vandaag hier bij de Stopera, de broedplaats van plannen, verordeningen en regels, die geacht worden in het welzijn van de burgers te zijn.

Is het niet zo, dat wanneer we in de geschiedenis duiken op zoek naar de betekenis van Amsterdam in het verleden, wij een beeld van de stad ontdekken, dat wellicht de huidige stadsbestuurders de nodige inspiratie voor een juiste handelwijze zou kunnen leveren?

Ja, zeker: Amsterdam toonde zich in het verleden eens heldhaftig en vastberaden in haar verzet tegen militair machtsvertoon en centraal opgelegde overbewapening. Na de tachtigjarige oorlog, toen het vermoeide volk hoop begon te koesteren op blijvende vrede en ontwapening, meende de leiding van de Nederlanden, dat oorlogsvoorbereidingen en legeroefeningen onverminderd voortgezet moesten worden. Sterker nog men vond dat het leger

juist een grotere flexibiliteit moest ontwikkelen en zich van vernuftigere wapens moest gaan bedienen.

Toen ontstond er een conflict met aan de ene kant de Hollandse regenten – en men houdt het nu nauwelijks voor mogelijk: de leiding was in handen van de Amsterdamse bestuurders - en aan de andere kant: de Prins van Oranje, die in zijn militaire plannen ruim gesteund werd door de Staten Generaal. Holland wilde geen leger meer, de vijand, de Spaanse usurpator was immers verdwenen.

Alle inspanningen om een leger in stand te houden zijn strijdig met het welzijn van de Amsterdamse burgers, zo oordeelden de stadsbestuurders in 1650 en ze gingen zóver dat ze de Prins van Oranje, die een diplomatieke reis ondernam om de steden van Holland en met name Amsterdam tot bezinning te brengen, niet wilden ontvangen. Amsterdam voerde een eigen vredesbeleid. De Prins liet het hier niet bij zitten en stuurde een leger naar de eigen – wijze stad. De annalen vertellen dat dit leger Amsterdam nooit heeft kunnen innemen. Verkenneren hadden de militaire plannen van de vorst doorzien en de stadsbestuurders tijdig op de hoogte gebracht van het onwelkome bezoek van de legereenheden.

Het leger raakte gedemoraliseerd en de Amsterdamse burgers konden in rust en vrede leven, dankzij de onverzettelijkheid van hun bestuurders. De geschiedenis maakt ons duidelijk dat Amsterdam ooit het belang van haar burgers voorop stelde en geen genoeg nam met de komst van vredebedreigende legereenheden.

Amsterdam dat toendertijd voorop liep, zou ook in onze dagen, op dit moment nu de haven bezocht wordt door een vlooteneheid van de NAVO, het voortouw moeten nemen of op zijn minst het voorbeeld van andere Hollandse steden moeten volgen, die reeds duidelijk blijk gegeven hebben van verzet tegen de Marine. Deze eis is des te dringerder aangezien de gevaren, waarmee het aktuele vlootbezoek de burgers bedreigt, vele malen groter zijn dan die van het prinselijk leger uit de 17e eeuw. Het is immers wijd en zijd bekend dat de wapens van nu allesvernietigend

zijn en dat deze schepen die nu in onze haven zijn, de kans van een nucleaire milieuramp voor onze wateren met zich brengen. Het is ook zondermeer duidelijk dat de bewapening en het machtsvertoon van de Marine hun zin totaal verloren hebben - zo ze die ooit gehad hebben - nu de vijand uit het Oosten geen echte vijand meer is.

Wij stellen er prijs op dat het stadsbestuur zich de traditie van Amsterdam als stad van verzet in herinnering brengt. Tegen kernwapens heeft u zich al eens uitgesproken, maar waar blijft uw eigen vredesbeleid? Waar blijft uw behartiging van het welzijn en de veiligheid van uw burgers?

Eerder zond Marinée u reeds een brief waarin de eisen werden geformuleerd, die we nodig achten in het belang van onze stad en van de gehele samenleving. Aangezien we tot nu toe geen tekenen mochten ontvangen dat deze eisen door u op serieuze wijze zijn behandeld herhalen we ze voor u en stellen we ze u opnieuw ter hand.

Wij vragen u als stadsbestuur van Amsterdam:

- bij de minister van defensie te protesteren tegen het huidige NAVO-vlootbezoek, waarvan twee schepen waarschijnlijk atoomgeladen zijn,*
- uw eigen verantwoordelijkheid als lagere overheid op het terrein van vrede en veiligheid waar te maken en daarmee het functioneren van onze democratie op de juiste wijze te bevorderen,*
- voorlichtingsactiviteiten naar de burgers van de stad te starten, met name over de rol die de Marine in de huidige NAVO-strategie is toebedeeld.*

Maar bovenal verwachten we van u, gezien de huidige situatie, namelijk de val van de Berlijnse muur, dat u het verbiedt dat er ooit nog oorlogsschepen zich legeren aan het IJ.”

Marinée heeft ook gesprekken en correspondentie gevoerd met vertegenwoordigers van de zg. Noordzeekanaalgemeenten. Het ging om de plaatsen Velsen, Beverwijk, Haarlem, Haarlemmerliede, Spaarwoude, Zaanstad. Allemaal plaatsen waar de oorlogsschepen via het Noordzeekanaal passeerden om tenslotte het IJ op te stomen. De steun

voor de Marinée-actie kreeg grote bijval van de gemeentes. Eerder, 29 november 1989 had Greenpeace een blokkade uitgevoerd van de sluis in IJmuiden.

De Wereld

(twee gebeurtenissen)

In de 90-er jaren veranderde de toestand in de wereld aanzienlijk:

1. Er vond opnieuw een oorlog plaats op wereldschaal.

Irak onder leiding van Saddam Hoessein was buurland Koeweit binnengevallen om meer macht in de Golfregio te krijgen, waarop de Verenigde Staten op 2 augustus 1990 besloot om Irak aan te vallen zg. om Saddam te verdrijven, maar in werkelijkheid om de eigen oliebelangen te beschermen. Een hele reeks westerse landen, ook Nederland, sloot zich bij de oorlog aan. De oorlog van de geallieerden onder leiding van de VS begon 17 januari 1991 en duurde 42 dagen.

2. Er was een einde gekomen aan de koude oorlog.

In december 1991 was de Sovjet Unie uiteengevallen en Boris Jeltsin werd de president van het nieuwe Rusland. Michael Gorbatsjov - tot dan toe leider van de Communistische Partij der Sovjet Unie - kwam ten val. Dit was op 26 december 1991. De USSR hield op te bestaan. Vanaf dat moment zag Amerika zich als de leider der wereld. Als militaire grootmacht dacht de V.S. onaantastbaar te zijn, met meer dan duizend kernwapens.

Wat het IKV betrof: binnen het verband van de plaatselijke IKV-kernen in het land was de discussie al enige tijd gaande over toekomstige acties. Zelf was ik lid van een werkgroep die het landelijk IKV-bestuur had ingesteld: het PAK (Politieke Aktie Kernen). Zie episode 3: BBN, toen ik voor de BBN lid werd van het PAK. Er werd tijdens de PAK-vergaderingen veel gesproken over vormen van verdergaande actie zoals non-coöperatie en geweldloos verzet. Maar het IKV onder leiding van Ben ter Veer en Mient-Jan Faber bleven vasthouden aan de politieke weg om kruisraketten tegen te houden. Ook het houden van een “Popfestival tegen kruisraketten” sprak hen niet aan. Ik zat trouwens ook nog een tijdje in de redactie van het Kernenblad. Maar dat vond ik niet erg inspirerend.

Het IKV was echter niet de enige vredesbeweging in Nederland.

Andere groepen waren: Pax Christi, Vrouwen voor Vrede, Vrouwen tegen Kernwapens, Stop de N-bom, Humanistisch Vredesberaad, Platform Radikale Vredesgroepen, Kerk en Vrede. Tezamen vormden deze vredesgroepen het Landelijk Overleg Vredesorganisatie (LOVO). Het landelijk IKV had zich hier ook bij aangesloten. Op 29 oktober 1983 organiseerde het LOVO een grote manifestatie in Den Haag op het Malieveld. Maar premier Lubbers nam een onwrikbare houding aan tegenover hun voorstellen om te komen tot een “kernwapenvrij Europa”. Ook was er een vredesoverleg waarbij zich - naast LOVO - enkele politieke partijen aangesloten hadden: het Komitee Kruisraketten Nee (KKN). Linkse partijen deden hier aan mee: PvdA, PSP, PPR, CPN, EVP, en verder de FNV en de VVDM (Vereniging van Dienstplichtige Militairen). Dit KKN organiseerde een Volkspetitionnement. Ik deed hieraan niet mee.

Episode Centraal-Amerika

Oscar Romero

Begin 1984 werd ik gevraagd liederen te zingen in den Haag bij de Romero-herdenking. De landengroepen voor Centraal-Amerika hadden daar, op het zogenaamde Tournooiveld vlak voor de Amerikaanse ambassade, een grote tent opgezet.

Toelichting: De volkeren van Centraal-Amerika hadden in de twintigste eeuw te maken met een periode van grote armoede en van onderdrukking, waarin de VS een funeste rol speelden door dictators te steunen met wapens en militairen.

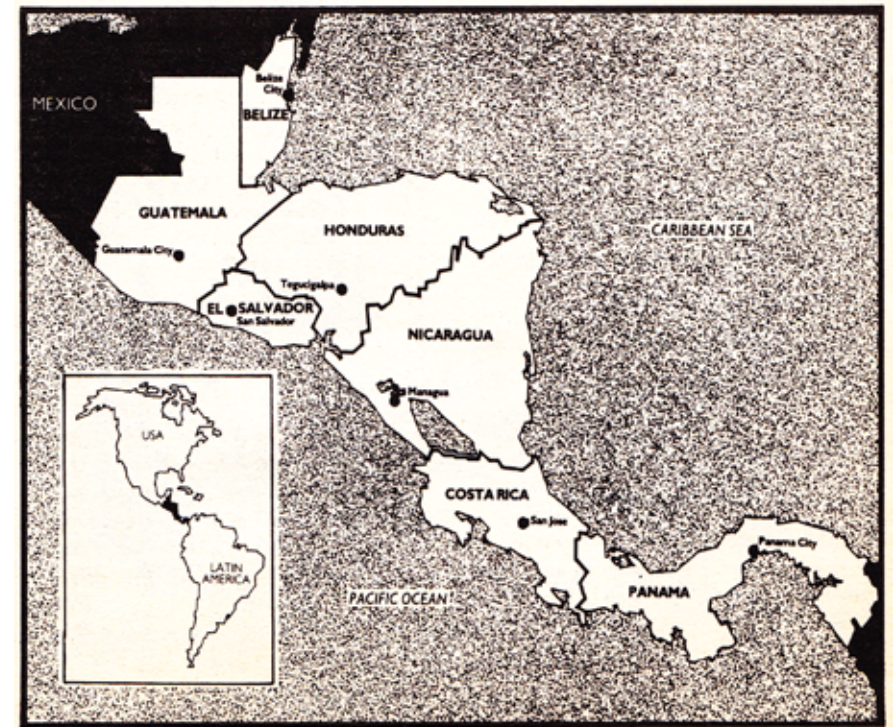
De bevolking van die landen was hiertegen in opstand gekomen. In El Salvador vocht de marxistische bevrijdingsbeweging FMLN tegen de militaire junta. In Nicaragua vochten de Sandinisten van de FSLN tegen president Somoza en in Guatemala had de regering van generaal Rios Montt te maken met de strijd van de FAR (Fuerzas Armadas Rebeldes). Oscar Romero was in 1977 aartsbisschop van San Salvador geworden, de hoofdstad van El Salvador. Hij keerde zich met felle bewoordingen tegen de schending van de mensenrechten in zijn land. Hij werd op 24 maart 1980 door militairen van de junta vermoord.

De Herdenkingsdemonstratie in de tent begon op vrijdag de 23e maart en eindigde zaterdag de 24ste. In de nachtelijke uren ben ik naar Den Haag gereden, want mij was gevraagd om op vier uur 's nachts op te treden.

Wat ik ook nog gedaan heb: een bijdrage leveren aan een kettingbrief-actie tegen de VS-interventie in Centraal-Amerika. Ik kreeg een voorbeeld van een anti-interventie brief. Ik stuurde deze aan de Tweede Kamerleden van alle partijen met het verzoek om de regering over te halen de Amerikaanse militaire, economische en politieke interventie in Midden-Amerika te veroordelen. Een kettingbrief ging toen als volgt: je stuurt kopieën van je anti-interventie-brief ook aan vijf vrienden met het verzoek hetzelfde te doen, dus aan kamerleden sturen en weer vijf vrienden dit ook te vragen enzovoorts. (Zulke acties gaan tegenwoordig via internet!)

De vier journalisten

Vier Nederlandse journalisten werden op 17 maart 1982 in El Salvador vermoord. Het waren Koos Koster, Jan Kuiper, Joop Willemsen, Hans ter Laag. Ze waren in El Salvador om voor de IKON (kerkelijke omroep) een verslag te maken van het leven van de mensen in de door militaire gevechten geteisterde gebieden. Ze werden naar een hinderlaag geleid en doodgeschoten. Op de dag dat dit bekend werd ging ik met een vriendin, Jetty, naar Hoofddorp waar een kleine demonstratie was. Ik dacht hierbij aan Koos Koster, die ik me nog goed herinnerde van de tijd dat ik op school zat en 's zomers altijd deelnam aan vakantiekampen van de CGB (ChristenGymnasiastenBond). Koos Koster en zijn broer Sam waren daar bijna altijd ook bij. Koos was altijd vrolijk.

Episode BWD aktie, 1980 - 1990

De BWD (Beweging Weigering Defensiebelasting) is een organisatie waarin ik bijzonder actief geweest ben. Dit had te maken met de duidelijke BWD-stellingname: het weigeren mee te betalen aan een beleid gericht op plaatsing van misdadige (kern)wapens. Bovendien had de BWD met een prettige en duidelijke organisatie. Deze bestond uit de BWD-steungroep, bestaande uit een aantal doorgewinterde, actieve mensen die lid waren namens kerkelijke groepen, Quakers ofwel Vereniging Dienstweigeraars. Ikzelf was lid namens de BBN (Basisbeweging van kritische groepen en gemeenten in Nederland). De dagelijkse leiding was in handen van twee betaalde secretariaatsmedewerkers: Ignace de Haes en Trix van Vugt. De vergaderingen vonden maandelijks plaats in Amersfoort, in het pand van Kerk en Vrede.

Een belangrijke doelstelling van de BWD was de ondersteuning van individuen in het hele land die zich bezwaard voelden om via de belasting medeplchtig te zijn aan de wapeninspanningen van de Nederlandse overheid. In het begin gold als aktie f. 5,72 te weigeren op de btw van de energierekening. Het bedrag van f. 5,72 correspondeerde met de NAVO-doelstelling om 572 kruisraketten in Europa te plaatsen. Het was dus een symbolische aktie. In het hele land ontstonden groepen en individuen die aan deze aktie mee wilden doen. Wie dit echter deed en na aanmaning bleef weigeren, werd vervolgens afgesloten van gas en/of electra. Bij standvastigheid van de weigering werd op den duur een incassomethode door het energiebedrijf gehouden: boedelverkoop via de deurwaarder.

Voorbeelden van f. 5,72-weigeraars

Eén van de eerste weigeraars was vredesvrouw Jos Mouthaan in Am-

sterdam aan de Volkerakstraat. Ik was daarbij met gitaar en zang. Andere weigeraars in Amsterdam waren hoogleraar theologie Henk Kossen en zijn vrouw in de Rubensstraat, en Arie

de Groot in de Jan Haringstraat. Hij gaf een boekje uit over zijn weigering.

Ik ben ook een keer naar Bergen geweest om de familie Griethuysen bij te staan tijdens de gasafsluiting. Het was in 1986, buiten werd het koud, maar in huis was het gezellig en we zongen vredesliederen. De inzet voor de f. 5,72 aktie verminderde toen in 1987 het INF-accord tot stand kwam en in NAVO-verband besloten werd geen kruisraketten in Europa te plaatsen. Familie Griethuysen liet zich toen weer aansluiten op het gas.

Onze persoonlijke aktie 5,72-weigering op rekening GEB

Onze persoonlijke aktie om f. 5,72 te weigeren op de energierekening startte op 10 oktober 1984. Ik schreef een brief aan de Afdeling debiteuren van het Gemeente Energiebedrijf Amsterdam, waarin ik uitleg gaf over onze aktie:

Citaat: "Omdat in Europa 572 kruisraketten geplaatst worden, hebben we sinds een paar maanden uit protest steeds f. 5,72 geweigerd op de BTW van de energierekening en gestort in het Vredesfonds. Deze aktie is niet tegen uw bedrijf gericht."

Ik heb dan inmiddels kort daarvoor van het GEB een bericht ontvangen dat wanneer we voor 9 oktober niet het bedrag van f. 46,72 (zijnde twee keer f. 5,72 plus invorderingskosten) overgemaakt hadden, de energietoevoer bij ons onderbroken zou worden.

Nota-aanmaning

De dreiging van afsluiten van onze energietoevoer leidde er toe, dat ik weer een brief schreef en deze keer aan de directeur van het GEB.

Hierin leg ik uit dat onze aktie ten doel heeft de regering erop te attenderen dat wij via de belasting gedwongen worden mee te betalen aan het stationeren van kernwapens, en dat dit ingaat tegen ons geweten. Er volgden een aantal brieven over en weer. Ik schreef onder andere dat we de ingehouden f. 5,72 steeds overmaken aan het Vredesfonds van de Beweging Weigering Defensiebelasting. Het GEB gaat totaal niet in op onze argumentatie en blijft dreigen met afsluiting. Ook Jaap van Kampen, de voorzitter van de BWD-groep Amsterdam, schreef een brief voor ons. Het baatte niet. We stopten toen even met onze f. 5,72 aktie die we in oktober 1984 begonnen waren, en betaalden braaf aan het GEB. Maar we pakten onze weigeraktie in 1985 weer op. (We hielden

Demonstratie bij woning Jos Mouthaan. Foto: Anne Vaillant

toen 2 x f. 5,72 voor de maanden augustus en september in.)

Beroep bij de Geschillencommissie

In november 1985 besloten we ons geschil met het GEB voor te leggen aan de Stichting Consumentenklachten in Den Haag. Het is dan eind 1985 en we zijn nog steeds niet afgesloten van gas en electra. We schreven op 5 november aan de GEB dat we ons tot de Geschillencommissie gericht hadden. De Stichting Consumentenklachten gaat accoord met de behandeling van onze zaak en ik ontving een vragenformulier van de

Geschillencommissie voor de openbare nutsbedrijven.

→ Het betreft de geschillencommissie openbare nutsbedrijven van de Stichting Consumentenklachten. In deze geschillencommissie hebben zitting: de consumentenbond, een aantal energiebedrijven en een onafhankelijk jurist.

Na invulling van allerlei personalia trof ik in het formulier een belangrijke vraag: “Wat eist u van het openbaar nutsbedrijf”, hier schrijf ik: “Ik eis van het GEB dat ze ons niet afsluiten, zolang ik kan aantonen dat de geweigerde gelden (tot nu 2x f. 5,72) gestort zijn in het Vredesfonds te Amersfoort.” En zo ga ik verder. Ingevuld en wel stuur ik het formulier op 1 december naar de Geschillencommissie. Nico krijgt vervolgens ook een vragenformulier, omdat hij degene is aan wie de GEB de facturen stuurt en hij verantwoordelijk is voor het betalen van de rekeningen van het GEB. Op 5 december 1985 kregen we nog een brief van het GEB, ze schrijven:

“Naar aanleiding van uw brief van 5 november 1985 delen we u mede dat we de energietoevoer tot uw woning niet zullen onderbreken zolang uw klacht bij de Geschillencommissie Openbare Nutsbedrijven in behandeling is. Wij verbinden hieraan de voorwaarde dat het ingehouden bedrag over de maanden augustus en september 1985 van f. 11,44 (2 x f. 5,72) bij de Commissie in depot wordt gestort.”

Ik weiger f. 11,44 in depot te storten en dan gaat er nog een tijd overheen met brieven heel en weer, tot ik bakzijl moet halen omdat anders

de behandeling van het geschil niet doorgaat. Dan is het zover dat het indienen van de klacht bij de Geschillencommissie aanvaard wordt.

De mondelinge behandeling: “Geschil mw N.J. Koetsier/ Energiebedrijf Amsterdam” vindt uiteindelijk plaats op donderdag 12 juni 1986, ten kantore van Stichting Consumentenklachten, Surinamesstraat 4, Den Haag. Op de

verbreking energietoevoer.

deb.nr: 13-10-16-42 Amsterdam, 19__

betreft nota's 40-72

Herhaalde malen hebben wij u om betaling van onze vordering verzocht. Verhoord dat de invorderingskosten bedraagt deze thans f. 40,72

9 OKT. 1985

Wij verzoeken u alsnog om op 9 OKT. 1985 tussen 8.30 en 16.00 uur op ons kantoor, Spaklerweg 20 (afdeling Kas), onze vordering te betalen.

Indien u hieraan niet voldoet zullen wij, zonder verdere waarschuwing, de energietoevoer onderbreken. De hiervoor te maken extra kosten zullen voor uw rekening komen.

DE DIRECTIE f. 97,1

bij betaling deze kaart meenemen!

zitting heb ik, samen met Ignace de Haes van de Beweging Weigering Defensiebelasting, mijn zaak verdedigd. Ook iemand van de GEB was aanwezig.

De uitspraak van de Geschillencommissie ontvingen we op 4 augustus 1986. Het was een “bindend advies”. De klacht wordt ongegrond verklaard. De GEB behoudt het recht met afsluiting te dreigen en daartoe, zo nodig, over te gaan. Na deze aktie schreef ik een soort eindconclusie:

“We hebben geen gelijk gekregen. In juridische zin staan we vrij zwak, hetgeen ik ook wel wist. Ik heb een moreel appel gedaan op de Commissieleden en hen zo goed als ik kon op de hoogte gebracht van ons verzet tegen de kruisraketten en ons streven naar een vredesfonds. In zoverre heb ik bijgedragen aan weer wat meer bekendheid over de Beweging Weigering Defensiebelasting, en mensen gedwongen over onze beweegredenen na te denken. Wetten en regels heb ik niet kunnen veranderen. We zullen door moeten gaan met strijd tegen de abnormale situatie van veiligheid door middel van kernbewapening, zodat de redelijkheid het tenslotte van de dwaasheid zal winnen.”

Belastingweigeraars in Nederland en in Amsterdam

Ik was natuurlijk niet de enige die aan deze belastingweigering tegen kernbewapening deelnam. Op een algemene bijeenkomst van de BWD op 21-9-1985 hebben we gecheckt in hoeveel plaatsen in Nederland zich groepen gevormd hadden ter ondersteuning van deze “Betaal-niet-mee”-aktie: we kwamen op 20 plaatsen over het hele land: van Almelo tot Zaanstad. Het meest actief was men in Delft: 30 weigeraars. In Amsterdam waren dat er 20, en in een kleine plaats als Rheden 3. Er werd geweigerd op verschillende vormen van belasting op de btw van de energierekening van de GEB, maar ook op de loon- en inkomstenbelasting en op de motorrijtuigenbelasting. Een enkele keer vond gas- en lichtafsluiting plaats. BWD stelde nog een andere aktie voor: bezwaarschriften sturen aan de belastingdienst. Hier deden veel mensen aan mee die nog niet geneigd waren direct te weigeren.

De Amsterdamse BWD-groep bracht een bezoek aan het Belastingkantoor in de Wibautstraat om onze bezwaarschriften aan te bieden. Ondertussen waren er nog steeds hardnekkige weigeraars. Ik maakte met

René van Bommel een rondje door de Rivierenbuurt om met een luidspreker vanuit de auto deze stille buurt op te wekken om deel te gaan nemen aan de “betaal-niet-mee”-aktie. Mensen gluurden van achter de gordijnen. Arie de Groot uit Amsterdam-West werd 48 dagen afgesloten van gas en licht en publiceerde een brochure waarin hij zijn brieven aan de GEB, en aan gemeentelijke en overheidsautoriteiten vastgelegd had. Op de achterkant van deze brochure plaatste hij een tekst van Martin Luther King: “Om te zeggen: ‘Wij willen geen oorlog, is niet genoeg’ Het is noodzakelijk dat wij ons hart verpanden aan de vrede en daarvoor offers brengen...”

De Amsterdamse BNM-groep had actieve deelnemers ondermeer van kerken: de Dominicuskerk en de Kompasgemeente, en individuele theologen zoals Bram Grandia en Henk van Olst. Verder, organisaties als: Vrouwen voor Vrede, en Stop de N-bom. In de gemeenteraad werd door Bob van Schijndel (PSP) en Dick van der Horst (PPR) een notitie geschreven ter ondersteuning van onze aktie. Het gemeentebestuur, onder leiding van Ed van Thijn (PvdA) ging hier niet in mee. “BNM-betaal niet mee” had een ruimere invulling dan BWD, bv. “Koop ook geen producten van bedrijven die meewerken aan de bouw van de basis Woensdrecht”.

Internationale congressen

Ik heb twee keer een internationaal congres van belastingweigeraars voor vrede meegemaakt. De eerste keer in september 1986 in Tübingen. We gingen daar heen met een groepje Nederlanders, tezamen in de auto van Hans Horeman. Ik heb er goede herinneringen aan, we maakten een excursie door het interessante stadje en luisterden naar de Duitse activisten, waaronder Petra Kelly, lid van de Bondsdag voor Die Grünen. (De organisatie in Tübingen - Friedenssteuer Initiative - had voor de conferentiedeelnemers een aantal “Arbeitsgruppen” vastgesteld. Bijvoorbeeld groep B, deze had als thema “Rüstungssteuerverweigerung und Ziele der Friedensbewegung.”) Voor deze groep heb ik een voordracht gehouden, die ik hierna weergeef:

Vortrag Nelly Koetsier

Unsere Bewegung Verweigerung Kriegssteuer (BWD) hat zum Ziel:

den Militarismus zurückzudringen und abzuschaffen. Wir wollen nicht nur eine Ausnahme für Gewissensbeschwerden. Menschen verschiedener Überzeugung sind aktiv für unsere Bewegung.

- Menschen, die ein Gesetz für Friedenssteuer wünschen,
- Menschen, die Blockades machen beim Luftwaffenlager Woensdrecht
- Mitglieder verschiedener Berufsgruppen: Theologen gegen Atomwaffen, Krankenpfleger, Kriegsdienstverweigerer, Gewerkschaftsmitglieder,
- Frauen für Frieden, Pax Christi usw.

Wie gehen wir om mit den Ängsten, die uns Steuerverweigerer entgegenkommen? Es gibt verschiedene Formen von Ängsten. Erstens: die Angst dafür, die Sicherheit zu verlieren, selbst die Gefahr arbeitslos zu werden. Auch hat man Angst vor Verfolgung, da die Behörden meinen:

Steuerverweigerung bringe die Demokratie in Gefahr.

Gegen solche Ängste müssen wir eine alternative Sicherheit aufbauen.

Die Kraft glauben wir zu finden in den positiven Werten, für die wir stehen und an die wir glauben. Wenn die Rüstung mit kleinen Schritten abgebaut wird, kommen die Kräfte frei für eine alternative gewaltfreie Gesellschaft. Voraussetzung ist ja der persönliche Einsatz.

Aber wir müssen nicht alleen persoonlijk aktiv sein als Verweigerer, sondern das ganze niederländische Volk soll nicht akzeptieren, dass amerikanische Kreuzraketen stationiert werden. Dazu haben wir auch zu kämpfen gegen das Feindbild, die Angst, dass die Russen vor der Tür stehen werden. Wir glauben also an einen wichtigen Beitrag der Friedensbewegung, weil wir die Gegenkräften gegen falsche Sicherheit wachrufen können und das sowohl im persönlichen als auch nationalen Bereich.

Hierna ging ik in op onze aktievormen:

De 5,72 weigering op de BTW (Mehrwertsteuer) van de energie-rekening. Weigering op de inkomstenbelasting; men kan f. 5,72 of een meervoud er van op zijn/haar inkomstenbelasting, of men kan 10% weigeren. (10% van de Rijksbegroting in Nederland is bestemd voor defensie.)

Weigering op de wegenbelasting

Als men op de energie-rekening weigert wordt men afgesloten van energie (licht en gas). Men loopt de kans een boete en vergoeding bij opnieuw aansluiting te moeten betalen. Als men op de inkomstenbelasting weigert vindt inbeslagneming (Pfänding) plaats.

Het tweede congres organiseerden wij zelf in oktober 1988 - onder het thema "Peace through Resistance, the military Tax Boycott and the Peace Movement". Het congres vond plaats in Vierhouten, op de Paasheuvel. Er was een behoorlijk aantal vredesactivisten uit diverse landen aanwezig: de VS, Japan, Spanje, de BRD, Frankrijk, Engeland, Australië enz. Sprekers waren ondermeer Herman Verbeek en Prof. Paul

Vredesfondslid

1. Mensen hebben zich verbonden want de vrede wordt geschonden.
wat verdedigt wapenkracht anders dan de eigen macht?
Daar om dit fonds: VRE-DES-FONDS. Daar om dit fonds:
VRE-DES-FONDS.

2. Naties hebben zich verbonden want de vrede was geschonden.
"Nooit meer oorlog!" werd gehoord Maar de oorlog ging toch voort.
Daarom dit fonds: Vredesfonds. 2 x

3. Mensen willen zich bevrijden niet meer onder oorlog lijden.
Honger kan door brood gestild, geld voor wapens is verspilld.
Daarom dit fonds: Vredesfonds. 2 x

4. Wat een gifgas kan bederven zien we, als de bomen sterven.
Al het menselijk geluk gaat op deze wijze stuk.
Daarom dit fonds: Vredesfonds. 2 x

5. Vaak is er geen werk voor vrouwen, Wel kan men een basis bouwen.
Steeds hoor je: er is geen geld Ja, maar wel voor krijgsgeweld.
Daarom dit fonds: Vredesfonds. 2 x

6. Is er wel een goede reden om het geld zo te besteden?
mensen kunnen steigeren, mensen kunnen weigeren.
Daarom dit fonds: Vredesfonds. 2 x

7. Mensen hebben zich verbonden want de vrede wordt geschonden.
Wij stellen de vredeskracht tegenover wapenmacht.
Daarom dit fonds: Vredesfonds. 2 x

Lied ter gelegenheid van het eerste lustrum van het Vredesfonds van de Beweging Weigering Defensiebelasting.

Nelly Koetsier
juni 1987

de Waart. Het contact met onze gasten uit de hele wereld was bijzonder inspirerend.

Het vredesfondslied

Het Vredesfonds werd door de BWD opgericht in 1982, omdat de mensen die f. 5,72 weigerden ons vroegen of ze niet het geweigerde geld naar een vredelievend doel konden overmaken. Dit om duidelijk te maken dat ze niet zonder meer belastingweigeraars waren, maar dat ze een andere bestemming voor de belasting wilden.

Gesprek met de gemeente Amsterdam

In Amsterdam was inmiddels ook een BWD-groep opgericht. Deze stond onder leiding van Jaap van Kampen. We besloten een gesprek aan te gaan met het Gemeentebestuur over onze belastingweigering en die van andere burgers. De Commissie Algemene Zaken en Internationale Contacten van de stad hield op 25 september 1985 een vergadering over “weigering defensiebelasting”. Dit naar aanleiding van een nota van Rob van Schijndel (PSP-raadslid) en Dick van der Horst (PPR). In de nota pleiten ze er voor dat de gemeente niet over gaat tot afsluiting van energie bij de gewetensbezwaarden tegen kernwapens die tot de f 5,72-aktie zijn over gegaan, maar dat de gemeente besluit tot de oprichting van een vredesfonds. Het gesprek over deze nota stond onder leiding van de burgemeester, Ed van Thijn. Als insprekers waren er enkele leden van de amsterdamse BWD-groep. Maar de meerderheid van de gemeente-vergadering vond dat weigeren een persoonlijke daad betrof en niet een gemeentelijke zaak. Amsterdam ging niet over tot steun aan de belastingweigeraars.

Studiedagen, wetsontwerp

Studie: de Landelijke BWD hield een aantal keren studiedagen, ook wel werkdagen genoemd, waarvoor deskundigen uitgenodigd werden. Deze dagen waren zeer leerzaam. Op 25 april 1987 was professor Ton Zwaan onze gast. Zijn betoog ging over de rol van de staat tegenover de burger. Het gesprek ging ondermeer over de vraag: welke rol speelt je eigen verantwoordelijkheid bij het verzet tegen de staat? Ook bestudeerden we het boekje “Het geweten als staatsrechtelijk probleem” van Mr. Piet Boukema. Uiteindelijk kwam er in samenwerking met Ria Beckers

(PPR) en Piet de Visser (PvdA) en de BWD een wetsontwerp to stand: “Gewetensbezwaren militaire bestemming belastinggelden.” Dat was in april 1989. Deze wet is nog steeds niet aangenomen in de Tweede Kamer.

In 1989 ben ik afgezwaaid van de BWD-steungroep. Ik vond in mijn archief een handgeschreven document waar de vraag gesteld werd: “Heeft de BWD haar doelstelling bereikt?” Het antwoord was: “Allerminst, gezien de volgende punten:

- *de voortgaande investering in militarisering van de ruimte (SDI)
- *de 97% van de kernwapens die gebleven is
- *de chemische en biologische wapens
- *de voortgaande verfijning en modernisering van zg. conventionele bewapening (bij aanwezigheid van o.a.kerncentrales)
- *de roep om ter compensatie van het INF-accord Nederland vier kernwapentaken op zich te laten nemen in plaats van de 2 bestaande”

Is de BWD staatsgevaarlijk?

De BWD en de CID (Contra Inlichtingen Detachement)

In 1984 had aktiegroep Onkrut zich toegang weten te verschaffen tot een afdeling van de militaire inlichtingendienst, CID. Onkrut vond papieren met namen van 178 burgers en 64 organisaties (waaronder de BWD) die als staatsgevaarlijk geregistreerd stonden. Op grond van de Wet Openbaarheid van Bestuur eiste het inmiddels opgerichte Comité Inzage Dossiers (waar BWD lid van is) inzage in de door de CID verzamelde gegevens. Zowel het ministerie van defensie (CID) als het ministerie van binnenlandse Zaken (BVD) reageerden negatief. Daarna tekende het Comité beroep aan bij de Raad van State. Op 10 maart 1988 wees de Raad vonnis ten gunste van de inlichtingendiensten.

Episode Innu, 1986 - 1992

De Koninklijke Luchtmacht is in 1986 met twaalf F-16's begonnen met laagvliegen boven Nitassinan, het leefgebied van de Innu-indianen in de noordelijke provincies van Canada, bij de Goose Bay in Labrador. De bedoeling van Nederland was om deze vluchten, die een lawaai produceren van 145dB, uit te breiden.

Aanvankelijk vlogen de F-16's boven Nederland totdat de burgers van onze noord-oostelijke provincies hier genoeg van kregen en luid begonnen te protesteren. Daarna werd het gebied in Canada gekozen omdat het zogenaamd een onbevolkt gebied is. Dat is het dus niet, het vliegen is een schending van de lucht- en de grondrechten van de Innu-indianen. Ook andere Navo-landen (Duitsland en Engeland) deden mee aan de laagvlieg oefeningen. De Innu worden verder nog door veel meer bedreigd, zoals houtkap, wegeaanleg, een Navo-basis, en waterkrachtcentrales. In oktober 1989 bracht een Innu-delegatie een bezoek aan Europa. In Nederland vinden ze niet veel steun voor hun actie tegen de laagvlieg oefeningen. In Amsterdam werd

(okt. 1989) in het Anti-militaristisch Café in Zaal 100 een discussie gehouden met als thema "Laagvliegen Stop het!" waarbij een uitvoerige documentatie gepresenteerd werd. Govert de Groot, de voorzitter van de Innu Steungroep was hierbij aanwezig en vertelde veel over de Innu. De BWD stuurde een brief aan verwante anti-militaire defensiegroepen in Europa, Japan, de VS met het voorstel om de Innu als een gemeenschappelijk project voor internationale actie te kiezen. De Innu zelf laten zich ook niet onbetuigd. Ze gaan door met acties ter bezetting van

de landingsbanen van de Navo-vliegtuigen.

Ik vond een kladpapiertje in mijn dossier met eigen aantekeningen, waaruit blijkt dat ik me behoorlijk geïdentificeerd had met de Innu.

"Invloed van de vlieg oefeningen en bombardementen op hun leven:

- het beroven van hun land, ook door de aanleg van infrastructuur,
- de traditionele levenswijze komt in gevaar,
- de gezondheid komt in gevaar door uitlaatgassen,
- gevaar van neerstorten van vliegtuigen,
- het lawaai is slecht voor de geestelijke gezondheid,
- het gevaar voor de dieren, ze vluchten en gaan afwijkend gedrag tonen,
- er is invloed van de basis op sociaal gedrag, meer alcoholgebruik via militairen

Episode EU, Eurotop in Amsterdam, 16 en 17 juni 1997

De Eurotop vond plaats in en rond de Nederlandse Bank. Op maandag ging ik naar het Frederiksplein waar ik de EU-officials zag toen ze arriveerden en later nog wat rondwandelden op het plein.

De top laat zien dat er een grote afstand is tussen leiders en burgers. Er zijn eigenlijk twee Europa's: het Europa van het geld en het Europa van de gewone mensen. Buiten de hekken die de leiders beschermden, vond een demonstratie plaats van de gewone burgers. Er was ME aanwezig, 4000 man politie, en er stonden overvalwagens klaar. Waar waren ze eigenlijk zo bang voor? Burgers horen vrij rond te kunnen lopen. De belegering door agenten hoort niet bij Amsterdam. Ik betwijfel of de EU wel garant staat voor vrijheid en democratie.

Nadat ik door Amsterdam meegewandeld had met de demonstrerende mensenmassa, ben ik naar één van de werkgroepen gegaan: "Arms Trade: Wapenindustrie en wapenexport, een Europese aangelegenheid"; hier hield Wendela de Vries van Stop de Wapenwedloop een inleiding over de Europese wapenhandel en de plannen voor een eigen EU-strijdmacht. De discussie vond plaats in het Vrouwenhuis op de Herengracht 95.

Vooraf aan de EU-top had er een groots evenement in Amsterdam plaats op verschillende plaatsen: Het was de "Top van Onderop", georganiseerd door een platform van vredes-en anti-oorlogsgroepen gezamenlijk, onder de naam "Naar een Ander Europa". Behalve Nederlanders waren er talloze Europese gasten: uit Duitsland, Engeland, Denemarken, Finland, Spanje, Zweden etc. De onderwerpen betroffen ondermeer: vrouwenstrijd, ecologie, ontwikkelingsbeleid, solidariteit, democratie, homo-en lesbobeweging, migranten, werkeloosheid... Velen spraken over de vraag hoe we kunnen komen tot een sociaal Europa. Want over het sociale en democratische karakter van de EU werd ernstig getwijfeld. Het is noodzakelijk dat we het "Verdrag van Amster-

dam" goed analyseren. Het net van de EU wordt strakker aangetrokken. Werknemers, intellectuelen, iedereen zou zich aaneen moeten sluiten tegen de macht van de EU. Het leger van werklozen (18 miljoen) is een teken aan de wand. Europa deed ook mee in de oorlogen in het Midden-Oosten.

20-03-2003

De tweede oorlog tegen Irak is begonnen. Weer zien we foto's van wanhopige mensen op de vlucht en kinderen met angst in hun ogen. Vorige week was er een demo in Amsterdam onder het motto "Stop oorlog tegen Irak". Er was een enorme opkomst. Ik zelf schatte 100 000 mensen, de organisatoren 80 000, de media 70 000. In elk geval is er breed verzet tegen de oorlog; er zijn voldoende Nederlanders bereid ervoor "de straat op te gaan". Wat me opviel: veel spandoeken zijn goed doordacht en/of politiek: "Kapitalisme = Oorlog", en "Globaliseer het verzet". Het verzet is al geglobaliseerd: In honderden plaatsen over de hele wereld is gedemonstreerd, ook op deze dag!

Wat ook opviel: er waren mensen van alle leeftijden, gezinnen met kinderen, oude mensen, jongeren, ook studenten en krakers, en Marok-

kanen, meisjes met hoofddoekjes etc. Ik vond dat Harcourt Klinefelter (verdediger van geweldloosheid) goed sprak. Hij citeerde Martin Luther King. Wij moeten de drang van Amerika om oorlog te voeren omkeren, zodat conflicten op vreed-

zame wijze worden opgelost. Wapeninspectie: goed, maar de VS moet ook de bereidheid tonen de eigen vernietigingswapens af te schaffen en de leiders van de VS moeten hun verantwoordelijkheid nemen voor de misdaden die door henzelf begaan zijn. De VS

moet zich houden aan internationale overeenkomsten, Kyoto, Strafhof, controle op chemische en biologische wapens. Er moet gelijkheid, gelijke rechten en eerlijke verdeling van rijkdom zijn in de wereld!

Episode Joegoslavië, 1999

Ik schrijf iets over Jelica Novakovic. Haar Dagboek over de bombardementen op Belgrado door NAVO-vliegtuigen, verscheen in 1999. De aanval op Belgrado duurde ongeveer drie maanden. Ze begon 24 maart 1999 en duurde tot 10 juni 1999, al die tijd zat Jelica met haar familie ondergedoken in haar woning.

Toen ik het gelezen had werd ik heel kwaad: Het drong toen pas goed tot me door hoe misdadig de barbarij van de NAVO tegen Servië was. Ik schreef een uitvoerige brief waarin ik een opsomming gaf van de moord op onschuldige burgers door de bommen van de Navo. Ik riep mensen op hiertegen een aktie op touw te zetten.

Over de Joegoslavische oorlog:

De bombardementen op Belgrado vormden eigenlijk het slot van de Joegoslavische oorlog. De oorlog heeft geleid tot het uiteenvallen van Joegoslavië, dat tot dan uit 6 deelrepublieken en 2 provincies bestond. Op 25 juni 1991, begonnen Slovenië en Kroatië zich van Servië af te scheiden. Het Joegoslavische Nationale leger (JNA) viel toen Kroatië binnen. In 1992 werd een staakt-het-vuren ingesteld door de VN. Kroatië annexeerde hierna evenwel het district Krajina, waar veel Serviers woonden, die op de vlucht gingen. Het Servische leger was niet in staat hiertegen op te treden, want Servië kreeg moeilijkheden met Bosnië-Herzegovina dat zich ook afscheidde. De VN stuurde naar Bosnië een vredesmacht, de UNPROFOR (Nederland nam deel met soldaten van Dutchbat, maar kon de Bosniakken niet beschermen). De vrede in Bosnië kwam tot stand in 1995 met het verdrag van Dayton. De Serven die daar wonen kregen een eigen "deelrepubliek": Srpska.

Vanaf 1999 begon de oorlog met Kosovo. Dit was tot nu toe een provincie van Servië, maar de bewoners waren voornamelijk Albanezen. De serviers hechten er veel waarde aan Kosovo te behouden, omdat dit deel van Joegoslavië voor hen herinneringen oproep aan hun strijd tegen de Ottomanen op het Merelveld. (14e eeuw) De NAVO startte een oorlog tegen Servië waarbij vooral Belgrado ernstig gebombardeerd werd. Na deze bombardementen trokken de Servische strijdkrachten zich terug uit Kosovo waarna dit land onder bestuur van de VN kwam.

Ik leerde Jelica Novakovic kennen bij Kadekunst. Zij is een Servisch. Studio Kadekunst, op de Sloterkade, was een initiatief van Monica van Dam en Nico Varkevisser, bestemd voor de expositie van kunstwerken. Hier werden echter ook bijzondere bijeenkomsten gehouden waar

gepraat werd over politiek en kunst. Jelica kwam daar, samen met haar charmante broer Vladimir Novakovic. Vladimir was toen nog ambassadeur van Joegoslavië in Den Haag.

Jelica is een heel hartelijk mens. Mijn bewondering voor haar groeide toen ik ontdekte dat ze Nederlands heeft gestudeerd en bijzonder geïnteresseerd is in de Nederlandse en Vlaamse literatuur. Ze doceert Nederlands aan de universiteit van Belgrado.

Jelica schreef, behalve haar Dagboek, later een tweede boekje “Echte mensen kunnen vliegen” waarin ze de reacties op haar Dagboek publiceerde, en waar ook mijn brief in staat, zowel in het Nederlands als in het Servisch. Het begin van dit tweede boekje, uitgegeven op 10 juni 2000, geef ik hier weer:

“Precies één jaar geleden heb ik mijn studenten opgeroepen om de muren op te stropen en met het opruimen van geestelijke en emotionale puin te beginnen dat na vier maanden Navo-bombardementen was achtergelaten. Misschien viel er toch nog iets te redden van de illusies en de voorstellingen die aan diggelen lagen, van de hoop die bedolven was, van de nog smeulende restanten vertrouwen. Met een masker voor de neus tegen de stank van dood en haat zijn we in de sporen van Sysiphus gestapt en met de zoveelste wederopbouw in onze eeuw begonnen.”

Episode Anti-Kernwapenactie vanaf 2000

Burgerinspectie-dag op Volkel, 2 oktober 2000

Gisteren was het Burgerinspectie-dag op Volkel. Uitgemaakte zaak is dat op de vliegbasis Volkel kernwapens liggen, 11 kernbommen of meer, elk met een kracht van 8x Hiroshima. Onze actie is dus gericht op de NAVO-politiek die zo arrogant is dat ze zich bewapent met massavernietigingswapens. En dit is natuurlijk tegen alle moraliteit en gezond verstand.

Het was een dag vol regen. Gelukkig speelde de Fanfare van de Eerste Liefdesnacht, dat gaf een enorme warmte en een oppepper. Zo moesten we om op de basis te komen - onze burgerplicht: verzet tegen kernwapens - over het hek klimmen, waarvan de bovenste rand gemene stekels had. De organiserende actiegroep had een stevig kleed meegenomen dat over de stekels gegooid werd, zo konden we één voor één eroverheen klimmen, met hulp van mensen die een steuntje gaven met hun handen, want anders had ik die klimpartij niet kunnen maken. Terug naar onze burgerplicht: volgens de principes van Neurenburg heeft iedere burger de plicht zich in te zetten tegen misdadige wapens; dit was ongeveer zoals Willemijn van van der Werf (van Tribunaal voor de Vrede) het zei, vlak voordat de burgerinspectie begon. We moeten dus een lichtere overtreding begaan (verboden terrein betreden) om een veel ernstiger overtreding (bedreiging van de mensheid met kernwapens) tégen te gaan.

Enkele tientallen mensen zijn over het hek geklommen, terwijl er ook nog mensen op een andere manier het terrein zijn binnen gekomen. Helaas werden sommigen al voor het hek ingerekend door de politie die hardhandig optrad. Zij werden met een politiebusje afgevoerd naar politiebureau Uden. Er is sowieso verschil in optreden tussen de politie en militairen. Ik ben niet hardhandig aangepakt, maar eerder “opgevangen” aan de andere kant van het hek door één Kma-er (koninklijke marechauséer) en afgevoerd naar een gebouwtje, dat ik trouwens al van vroeger kende: Er waren op de muur vredessymbolen en leuzen te zien, daterend volgens mij van een vorige keer, getekend door Mariette Moor

enzo.

Overigens hebben wij, die over het hek zijn geklommen, een overtreding begaan tegen art. 461: verboden terrein betreden. Degenen die zich door “hek-knippen” toegang hadden verschaft, werden anders behandeld dan onze groep, ze werden gefouilleerd en moeten waarschijnlijk voorkomen voor de rechter.

Nadat we allen geregistreerd waren: naam, adres, geboortedatum etc., bleek dat we met z’n twaalfen waren, waaronder Meindert Stelling, Hans Feddema, Karel Glastra van Loon, Gerard van der Ent. Een vriendelijke Kma-er sprak ons toe. Hij zei dat hij voor deze gelegenheid hulpofficier van Justitie was. Hij wilde onze zaken seponeren. Toen ontstond er een felle discussie met Meindert Stelling die dat niet nam. Meindert heeft als landmachtofficier 15 jaar geleden geweigerd onder de kernwapens te dienen, werd toen ontslagen en streeft nog steeds naar erkenning. Hij wilde het persé tot een gerechtelijke procedure laten komen. Zijn redenering was als je geen Proces-verbaal hebt, krijg je geen rechtszitting en heeft je aktie niet voldoende opgeleverd.

De commandant van de Kma wilde contact nemen met Justitie en aan Justitie voorstellen dat onze zaken geseponereerd zouden worden, dan komen we onmiddellijk vrij, maar dit zou dan voor onze hele groep gelden. Hij wilde geen uitzonderingen. Dus als Meindert een procedure wilde, dan moesten we allemaal een procedure! Zo ging de discussie nog een tijdje voort. Eén van onze groep merkte op dat er tussen ons, de militairen en de aktievoerders, een soort poldermodel ontstond. Wij wilden erkenning voor onze daad en zij wilden het zo makkelijk mogelijk regelen. Tenslotte zei de commandant - na overleg met Justitie - dat we allemaal een brief thuis zouden krijgen. We stemden hiermee in, ook Meindert Stelling na nog even ruggespraak met zijn juridisch adviseur had gehouden en zich er bij neerlegde.

De vraag is wat we van een dergelijke brief moeten verwachten, er zijn geen processen verbaal opgemaakt, dus een rechtszitting verwacht ik niet. Terwijl ik dit schrijf vind ik dat ook wel weer jammer, want een rechtszaak zou toch weer publiciteit geven. En wat de kernwapens betreft: die zijn van Amerika, die is er de baas over, en wij en onze militairen zijn alleen maar de knechtjes, die er niets over te vertellen hebben.

→ Een aantal keren kwam ik in een cel terecht, meestal in Volkel. Het begon in Volkel op de luchtmachtbasis in de jaren '80 met Mariette Moor, Gerard van Alkemade en nog een paar mensen, we hebben toen steeds liederen gezongen.

In 1989 gingen Frits ter Kuile en een paar anderen, waaronder ik en mijn dochter Nienke de basis op; het was de zg brodenaktie, we zongen steeds het lied “geen bommen, maar broden”. In Volkel op 2 oktober 2000 (hierboven beschreven) en later nog 30 maart 2003. Hier was mijn man Nico ook bij, verder Nico Steijnen, Reinout Klooker, Leo de Groot en Geert uit Groningen. In Amsterdam heb ik in mijn ééntje gezeten in een cel op het hoofdbureau aan de Marnixstraat, omdat ik demonstreerde tijdens het huwelijk van Willem Alexander en Maxima. Ik kwam dezelfde dag weer vrij met hulp van Mr. Michiel Pestman.

Brodenaktie 10 oktober 1989

We waren met een kleine groep, waaronder ikzelf en mijn dochter Nienke. Het plan kwam van Frits Ter Kuile: We zouden naar de luchtmachtbasis Volkel gaan en aan de F16-vliegtuigen broden vastmaken. De avond tevoren waren we bijeen in het klooster De Weyst in de Brabantse plaats Handel. Hier bespraken we het plan: wie zouden er de basis op gaan en wie zouden bij de ingang van de basis flyers gaan uitdelen. Frits had een heel stel stokbroden gekocht en er was genoeg touw om de broden op te hangen. We oefenden een lied, de canon “Geen bommen maar broden.” (zie mijn boekje “Vredes- en Demonstratieliederen” blz. 121)

We hebben de hangar van de F16's niet kunnen bereiken, want toen we al zingend de basis opliepen kwam de Marechaussee er al aan lopen met gruwelijke honden. We gingen op de grond liggen en later werden we in een cel opgesloten. Ten slotte kwamen we weer vrij, nadat we allen onze persoonsgegevens hadden opgegeven voor een eventuele bekeuring. Alleen voor Nienke heb ik die betaald, anders zou ze een strafblad krijgen. Deze aktie had een nationaal karakter, want op dezelfde dag gingen op andere luchtmachtbases (Leeuwarden en Twente) ook vredesaktivisten akties voeren. Het klopt dat we met 8 personen de basis opgingen.

Over Frits wil ik nog iets vertellen: hij was een gelovig mens en aanhanger van “van Zwaarden naar Ploegscharen”. Deze woorden komen uit het Bijbelboek Jesaja, hoofdstuk 2:4: “Dan zullen zij hun zwaarden tot ploegscharen omsmeden en hun speren tot snoeimessen. Geen volk

zal tegen een ander volk het zwaard opheffen, en zij zullen de oorlog niet meer leren”.

Frits deed soms ook mee met akties van Kees Koning. Deze heeft een keer met een pikhouweel geprobeerd een Orion P-3 vliegtuig op de luchtmachtbasis Valkenburg te vernielen. Hij wilde overeenkomstig de “Ploegscharen-aktie” al het oorlogsmateriaal vernietigen, en deed dergelijke akties ook wel samen met zijn vriend Co van Melle. Zij beiden hebben vaak in de gevangenis gezeten. Zij behoorden ook tot de North Atlantic De-Fence movement, net als Sietje Kruij, Hans Horeman en anderen.

Frits kwam in 1984 in de gevangenis, na een 14-daaagse hongerstaking in Hoogerheide, een plaats vlakbij basis Woensdrecht. De reden was dat hij zijn oproep voor militaire dienst verscheurd had. Hij was “totaalweigeraar”, dwz hij wilde geen beroep doen op gewetensbezwaren. Zijn oproep voor militaire dienst had hij verscheurd. Ik schreef een brief aan hem vanuit onze vakantieplek in Frankrijk. Ik vroeg hem concrete zaken over zijn gevangenisituatie te vertellen. Hij schreef terug:

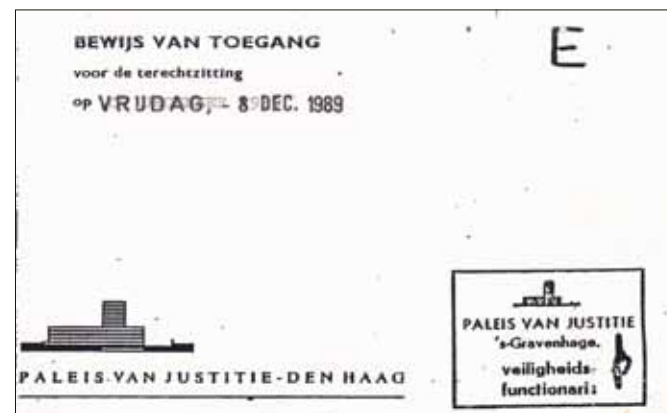
“Lieve Nelly,

Ik zal maar meteen beginnen met antwoorden nog voor je brief uit te hebben gelezen. Tijdens luchten is er de mogelijkheid om met anderen te

praten en er is “recreatie” en één uur met de pastoor.

Recreatie: ga ik niet naar toe (softporno, of geweldvideo, of kaarten en het staat blauw van de rook). (...) Misschien is het verkeerd dat ik niet naar recreatie ga, maar dat is bijna altijd verspilde tijd (...). De patergespreksgroepen kunnen vaak wel gesprekken opleveren, soms ook niet... In het begin verklaarden ze je hier voor gek omdat je vrijwillig zit. Mijn antwoord is dan dat we hier allemaal vrijwillig zijn. De bewakers om geld te verdienen, anderen omdat ze iemand verkracht of vermoord hebben, en ik omdat ik dienst weiger. Hier is niets tegen in te brengen... Ik had mijn volle naam aan een camping bekend gemaakt omdat ik daar logeerde, en aan de politie, en aan de Marechaussee. Ik ben zondermeer mee gegaan, ze zullen denk ik niet vaak zulke opgewekte en hoffelijke arrestanten hebben.”

Na een “opruimaktie van kernbommen” op basis Volkel kwam Frits in 1989 weer in de gevangenis De Vest in Haarlem terecht. Hij schreef heel veel brieven waarin hij vertelde over zijn geloof in God, die de wereld goed en vruchtbaar geschapen heeft, maar de mensen hebben er een puinhoop van gemaakt. Later is Frits zich gaan inzetten voor vluchtelingen en illegaal-gemaakte mensen en stichtte de “commune” Jeanette Noëlhuis in de Bijlmer om deze mensen op te vangen.

Toegangskaart voor het bijwonen van het proces tegen Kees Koning.

Deel II:
Vluchtelingen en het Asielbeleid in Nederland

Het grenshospitium in de Bijlmer, Tafelbergweg 10

Het grenshospitium is geen “opvanghuis”, maar een gesloten gevangenis. Het is een afschrikwekkend gebouw waar asielzoekers vastgehouden worden die Nederland niet binnen mogen. Het werd geopend in april 1992.

Ik ging er naar toe om Zairese asielzoekers op te zoeken. Maar je mocht alleen binnen als je iemand kende. Nu was er in het grenshospitium een aardige pastor werkzaam, pater Toon te Molder. In elk geval belde die ons van tijd tot tijd op en vertelde ons dan welke Zairezen er

gevangen zaten. Zo kon ik bij de ingang enkele namen noemen, en dat verschaft me toegang. Ik moest mijn paspoort afgeven, mocht niets mee naar binnen nemen, en kreeg een uur de tijd om met iemand te praten.

In een lege ontvangstruimte, waar enkele tafels en stoeltjes stonden, nam ik ergens plaats. Er was alleen een bewaker, die niets zei. Na een poosje kwam een Zairese asielzoeker binnen. Ik nam zijn asielaanvraag met hem door, vroeg of hij al een advocaat had, en hoe het was in het “grenshospitium”. Ik had vaak een paar briefjes geld in mijn sok verstopt, en die gaf ik hem ten afscheid om wat te kopen in de cantine.

Demo's

Een aantal keren heb ik deelgenomen aan demonstraties tegen het grenshospitium. Ik deed mee aan de “stiltekring” met gelijkgezinden. We

hielden de hele nacht een stille wake bij het grenshospitium. (Zie foto.) Een andere keer ben ik met een groep mensen, waar Nico ook bij was, gaan demonstreren buiten, bij het gebouw. We werden toen belaagd door politie te paard, tamelijk ruw!

Er is ook een keer een Zairese mevrouw die hulp had gevraagd bij zwangerschap en zich ziek voelde. Nadat ze eindelijk toegelaten werd en vervolgens doorgestuurd naar een AZC, is ze gestorven. Ik schreef een verklaring.

Verklaring

De dood van mevrouw Muluta

De heer Muluta, zijn vrouw Jacqueline Nkazi met hun drie kinderen kwamen samen met een andere Zairese familie aan op Schiphol op donderdag 9 april 1992. Muluta was actief geweest in het verzet tegen Mobutu, daarom was hij met zijn familie naar Uganda gegaan en vandaar naar Libië. Hij wilde naar Denemarken om asiel te vragen, maar hij en zijn familie hadden geen doorreisvisum. Daarom werden ze op Schiphol vastgehouden.

De twee families werden door de Marechaussee naar een ruimte op Schiphol gebracht, een kale ruimte met wat harde banken. Mevrouw Muluta was hoogzwanger. Ze voelde zich niet goed, ze sprak onder andere over buikpijn. Muluta zelf ging toen aan de Marechaussee en aan ander personeel dat in de ruimte aanwezig was, vragen of er medische hulp kon komen. Hij deed dat verschillende keren, donderdag, vrijdag en zaterdag. Maar niemand hielp hem, en zijn vrouw werd hoe langer hoe zwakker en lag de hele tijd op een harde bank. Men zei tegen Muluta: wacht maar tot na het weekend, er is nu geen dokter. Op maandag werden ze opgehaald en gebracht naar het grenshospitium. Hier bleven ze acht dagen, er was daar nauwelijks medische hulp. Een arts nam haar wel wat bloed af, maar het resultaat ervan werd niet vermeld. Op dinsdag, 21 april, een week na hun aankomst op het grenshospitium werden ze gestuurd naar een Asielzoekerscentrum (AZC) in Nijeveen. Deze plaats ligt in Drenthe, niet ver van Meppel. Het was voor hen een hele klus om er te komen, eerst kwamen ze in Groningen aan, en begrepen toen dat ze te ver gereisd waren. Ze namen daarna een taxi naar Nijeveen.

Op woensdag konden ze de arts van het AZC raadplegen. Deze zei dat ze maar naar de huisarts in het dorp moesten gaan. Op donderdag 23 april, waren ze bij de huisarts, maar deze kon niet veel doen voor hen. Hij stuurde mevrouw Muluta naar het ziekenhuis van Meppel. Daar stierf ze dezelfde dag nog.

Einde verklaring

Toen ik van haar dood hoorde, was ik erg aangeslagen. Ik besloot om samen met Jean Biampata een rouwadvertentie in Trouw te plaatsen, namens de SZV, met als tekst:

Zij vluchtte uit Zaïre met haar man en drie kleine kinderen.

Ze verwachtte een vierde kind binnen 2 maanden.

Het Ministerie van Justitie liet haar niet binnen.

Vier dagen transithal op Schiphol, 8 dagen grenshospitium.

Zij en haar kind stierven.

Wij gedenken: Jacqueline Jojo Nkazi-Muluta

Het kostte me veel moeite deze tekst geplaatst te krijgen. Om te beginnen werd ik gebeld door iemand van de rouwadvertentie-pagina. Hij zei dat deze advertentie niet geplaatst kon worden. “Waarom niet? “, vroeg ik. Hij antwoordde met een tegenvraag: is die mevrouw dan familie van u? Anders kan het niet. Uiteindelijk na uitleg over onze betrokkenheid als groep werd de advertentie toch geplaatst. Dat was op 27 april 1992. Nadien verschenen in diverse kranten berichten over de dood van mevrouw Muluta. Enkele koppen:

- Trouw 29/4/92: “Onderzoek naar dood van zwangere vluchteling”
- Volkskrant, 29/4/92: Asielzoekster overleden “na tekortschietende hulp”

En na kamervragen door mevr. Sipkes (GL) over opvang van asielzoekers op Schiphol, kwamen er nog meer krantenberichten:

- Trouw: 27/5/1992: “Kamer bespreekt gang van zaken rond overlijden asielzoekster”
- NRC: 23/5/1992: “Opvang van asielzoekster niet toereikend”

Op maandag 27 april 1992 werd mevrouw Muluta begraven in Nijveen. Er waren veel Zaïrezen bij de begrafenis. Ze waren er boos over

dat het ongeboren kind niet gered was, en nu tezamen met de moeder begraven werd. Dit was ook voor mij een moment van droefenis en boosheid.

Onderzoek

Naar aanleiding van mevrouw Muluta's dood werd er een onderzoek ingesteld door de Rijksrecherche; de opdracht was een onderzoek te doen naar het al dan niet onthouden van medische hulp aan een Zaïrese asielzoekster in de periode van 9 t/m 13 april 1992 door personeel van de Koninklijke Marechaussee op de luchthaven Schiphol. De Rijksrecherche heeft 27 functionarissen van de Marechaussee ondervraagd. Maar het resultaat was teleurstellend: ze zeiden allemaal dat ze niet hadden gemerkt dat er een zwangere vrouw bij de groep Zaïrese asielzoekers was.

In het onderzoeksrapport zijn veel zwartgemaakte namen. Maar we begrijpen uit de Conclusie dat de Rijksrecherche er niet uitgekomen is over wat er precies gebeurd is.

Citaat van de Conclusie:

“1.of ... (bedoeld wordt Muluta, zwart gemaakt! NK) heeft niet goed duidelijk gemaakt wat hij wilde, danwel de aangesproken Marechaussee-ambtenaren hebben niet goed begrepen wat ... wilde zeggen.

2.Door ... is duidelijk om medische bijstand gevraagd voor zijn zieke vrouw, maar om enige onbekend gebleven reden is hem zulks geweigerd.”

De uitzetting naar Togo die mislukte

In februari 1994 wilde het Ministerie van Justitie 35 Zaïrese asielzoekers, die in het grenshospitium zaten opgesloten, uitzetten. Zij waren eerst naar Togo gevlogen, en daar overgestapt op een vliegtuig naar Schiphol. Justitie wilde hen terugsturen naar Togo.

De advocaten spannen een k.g. aan tegen deze uitzetting. De landsadvokaat kwam toen met een ambtsbericht van het ministerie van Buitenlandse Zaken (BuZa), waarin beweerd werd dat terugzending naar Togo veilig was. Dat zou de UNHCR ter plaatse gezegd hebben. Dit wekte verbazing bij de Nederlandse UNHCR-vertegenwoordiger in Den Haag: hij wist zeker dat er in Togo geen UNHCR-kantoor was. Ikzelf

ging ondertussen snel opbellen naar het hoofdkantoor van de UNHCR in Genève om te vragen of Togo veilig was voor Zaïrese asielzoekers. Dat bleek niet het geval. De advocaten konden toen op tijd het bericht van de UNHCR dat ik op een briefje had, aan de rechter overbrengen. Hierop besloot de rechter de kort gedingen toe te wijzen. De 35 Zaïrezen werden niet uitgezet.

SVP (Steunpunt Vluchtelingen de Pijp), start van SZV (Solidariteitsgroep Zaïrese vluchtelingen) en vrienden van SZV

Is Nederland gastvrij?, dat was de vraag die we ons in de jaren tachtig begonnen te stellen. In elk geval begonnen we waar te nemen dat er in onze Amsterdamse buurten veel buitenlanders, soms groepjes, doel-loos door de straten zwierven. Zo zag ik een keer bij een tramhalte in de Sarphatistraat een groep jonge mannen met een donkere huidskleur, die ik nog nooit eerder gezien had. Wie zijn dit? vroeg ik me af. Later begreep ik dat het Tamils waren, één van de volksgroepen uit Sri Lanka, die voor de oorlog in dat land gevlucht waren. Dit zette me aan het denken: Wat voor vluchtelingen zijn er nog meer in ons land, waarom zijn ze naar Nederland gekomen, hoe overleven ze hier...

We woonden op dat moment in het rijkere deel van Amsterdam-Zuid op de Willemsparkweg. Nico en ik hebben toen ontdekt, via een aanplakbriefje dat er in stadsdeel De Pijp (dat is ook in Zuid, maar was destijds het armere deel) enkele mensen begonnen waren om vluchtelingen uit de buurt, die bij hen aan-

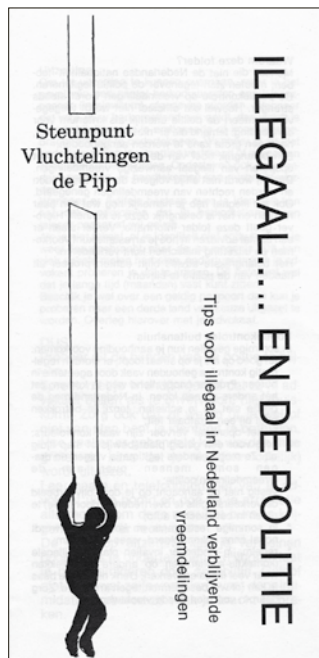
klopten om hulp, te gaan steunen. Zij deden via dit aanplakbriefje een oproep om hun groep te komen versterken. Zo kwam het dat we met hen in juli 1987 het Steunpunt Vluchtelingen de Pijp oprichtten. Deze groep bestond toen uit ongeveer vijf personen, zoals: Jacobiene, Koos, Ursula, Poltu, Erol, Leo. Het eerste wat we deden was, ons verdiepen in de problematiek van de vluchtelingen.

→ De afwijsmachine: sinds april 1987 is het nieuwe beleid van staatssecretaris Korte-van Hemel in werking getreden. Het is er op gericht om vluchtelingen niet te laten integreren in de Nederlandse samenleving. Om te beginnen worden ze zonder behoorlijke bijstand van een advocaat verhoord door een ambtenaar van Justitie. Vervolgens worden ze getransporteerd naar een opvangcentrum, ergens in het land. 92% van hen krijgt uiteindelijk geen asiel,

maar wordt uitgewezen naar hun land van oorsprong.

De vluchtelingen die wij leerden kennen hadden vaak goede redenen om te vluchten uit hun land: Somaliërs, Koerden, Iraniërs, Zaïrezen.... Waarom kregen ze geen asiel in Nederland, was er geen oorlog of onderdrukking in hun land, hadden ze niets te vrezen? Om tot een

gezamenlijk standpunt te komen, maakte ik een “praatpapier” (discussiestuk noemen we dat tegenwoordig).

Praatpapier met als thema “Wie is vluchteling?”

Allereerst citeerde ik een vuistregel van het Vluchtelingenverdrag van de VN: Een ieder die in zijn /haar land te vrezen heeft voor vervolging om redenen van politiek, ras, geloof, nationaliteit of bevolkingsgroep moet asiel worden verleend. Ook zij die uit een land komen waar oorlog heerst en die vluchten moeten voor het oorlogsgeweld, hebben recht op asiel.

Nederland heeft dit Vluchtelingenverdrag ook ondertekend en er voorheen uitvoering aan gegeven. Zo kwamen er in de jaren vijftig veel vluchtelingen uit Oost-Europa die in

Nederland allemaal asiel kregen. Een individuele toetsing was er nooit bij; het feit dat men uit een communistisch land kwam was voldoende. Maar elke vluchteling, uit welk land ook, wordt nu in Nederland individueel beoordeeld, bijvoorbeeld op politieke activiteiten. Hoe gaat dat: als iemand pamfletten verspreid heeft in zijn land, vindt ons ministerie van Justitie dit onvoldoende om van politieke activiteit te spreken. Men houdt er geen rekening mee dat een activiteit die hier in Nederland onschuldig is, in een ander land kan leiden tot gevangenneming, marteling of doodstraf. Zo kan bijvoorbeeld iemand die een spandoek maakt, in zijn land op een zwarte lijst komen te staan.

Onbegrip voor de vluchtelingen is in Nederland al om tegenwoordig en vooral ook onwil om de werkelijke feiten van onderdrukking in een

land van herkomst te erkennen. De vraag die wij, als Steunpunt ons moesten stellen was: welke vluchteling gaan wij helpen, waarom en hoe. Hierover discussiëerden we samen tot we tot een goed uitgangspunt kwamen.

Als vervolg op de discussie naar aanleiding van mijn “praatpapier” besloten we informatie-avonden te organiseren om bewoners uit de wijk en onszelf goed te informeren over de landen van de herkomst van de vluchtelingen in de wijk. Ik herinner met nog een avond over Somalië, waarbij twee groepen Somaliërs in gevecht met elkaar raakten, omdat ze van een verschillende clan waren.

Voor vluchtelingen werd een spreekuur ingesteld om hun verhaal te horen. Dat spreekuur werd gehouden in het Buurthuis De Pijp. Na een gesprek met een vluchteling(e) zochten we contact met een asieladvocaat om zijn/haar zaak te bestuderen en eventueel een rechtszaak aan te spannen om een asielaanvraag te verdedigen: we hadden voornamelijk contact met twee advocaten: Mr Uco Koopmans en Mr Mieke Vosman.

In het buurthuis werd door ons ook Nederlandse les gegeven. Dat deden Elly Rynierse en ik. Ik deed dat met krijt op een schoolbord, vragen-antwoord-spel, Nederlandstalige liedjes, en ondersteunde de les met duidelijke gebaren.

Woonruimte voor de vluchtelingen zoeken was ook een klus voor ons. Er waren in de Pijp nog al wat leegstaande panden: daar hebben we een aantal van kunnen huren van de stadsdeelgemeente De Pijp. De inrichting met op straat verzamelde meubels, dat lukte ons ook. We namen zelf ook allerlei vluchtelingen in huis: mensen uit Eritrea, Pakistan, Marokko, Congo, Koerdistan. Daar ga ik nu wat over vertellen.

Vluchtelingen in huis (twee voorbeelden)

I.

De eerste vluchteling die we in huis namen was Zaki uit Marokko. Hij hoorde in zijn land tot de Moslimbroeders, die te maken hadden met vervolging in Marokko. Zaki (niet zijn echte naam) kwam bij ons met moeite de trappen op: het bleek dat hij aan één been verlamd was. Dit kwam door polio. Hij hinkte naar de zolderverdieping waar we een kamer voor hem ingericht hadden. Ik praatte weleens met hem over zijn geloof, de islam. De islam heeft strenge leefregels: Zo moest hij

vijf keer per dag bidden met zijn gezicht naar Mekka. Hoe hij de juiste richting vond weet ik niet. Bidden moest in elk geval in oostelijke richting. Verder moest hij aalmoezen geven aan arme mensen, maar zelf had hij geen geld. Wij onderhielden hem. Ik weet niet hoe hij alle leefregels van zijn geloof oploste. We vonden hem een prettige gast. Na een tijdje vertrok hij bij ons. Hij had een zelfstandige plek gevonden in een krakersbolwerk. Het heeft heel lang geduurd voor we hem weer zagen. We waren toen al verhuisd naar Amsterdam-Oost. We hoorden toen dat Zaki een verblijfsvergunning gekregen had. Ook zijn andere been bleek door polio aangetast en we denken dat hij daarom op medische gronden verblijf kreeg.

II

Een andere vluchteling die bij ons op zolder woonde, was Hoessem uit Turkijë. Hij was een Koerd, een opstandig type. Hoessem verlangde erg naar een eigen land, maar dat bestond volgens mij niet. Een eigen vrij land hebben de Koerden niet. Ze leven in het nabije Oosten, verstrooid over diverse landen: Turkije, Iran, Irak, Syrië, Armenië. Hij sprak graag over zijn moeder die in Turkijë woonde. Die zou voor mij weleens een mooie Arafat-sjaal maken. Hoessem was een vluchteling die zijn eigen activiteiten creëerde. Hij had altijd verf, kwasten en papier bij zich om te kunnen schilderen. Toen hij ons verliet, liet hij een tas met volgeschilderde papieren achter. Hij was eigenlijk een soort kunstenaar maar schilderde geen vrolijke voorstellingen. Hoessem was op een gegeven moment verdwenen. Ik vond het vreemd dat hij zonder iets te zeggen vertrokken was bij ons. Maar op een gegeven moment ging de telefoon, ik nam op, en hoorde een stem, die klonk van ver weg. Zijn laatste woorden aan ons waren: “met Hoessem, ik ben in Vrij Koerdistan!”

Wat we nog meer deden en hoe we stopten in De Pijp

We hebben in de Pijp verschillende panden gebruikt. Zo hadden we een klein winkelpand vlak bij de Albert Cuypmarkt, in Eerste van der Helstraat nr. 31. Dit pand was gehuurd van het stadsdeel. We gebruikten het als een ontmoetingspunt en tevens als verkooppunt van wereldwinkel producten (koffie en thee). We werkten hier samen met een groep mensen van de Oranje Kerk. Een andere plek hadden we in de Sweelinck-

straat nr. 17 gehuurd. Het was een soort rommelhok, waar vluchtelingen langs kwamen om wat te drinken en te praten. Tenslotte hebben we een eigen kantoor gehad aan de Josef Israëlskade, waar vroeger een winkel met Franse literatuur was. Dit werd onze vergaderplek. Op dat moment was onze groep uitgebreid met Dominique van Huystee en met een Sharon Fenn uit Engeland. Ze kregen een ‘melkertbaan’.

SZV

In de loop van de negentiger jaren zijn we gefuseerd met het ASKV, het vluchtelingen steunpunt in de Staatsliedenbuurt van Leen, Leo Adriënsen en Henneke. Vanaf dat moment gingen Nico en ik zich steeds meer bezighouden met Zaïrese vluchtelingen. We hebben toen de SZV (Solidariteitsgroep Zaïrese Vuchtelingen) opgericht samen met Leo Kampen en met Jean Biampata van de Zaïrese organisatie MSAADA/ZNS.

Vanaf 1994 onderhielden we veel contact met advocaten die Zaïrese asielzoekers verdedigden. We stelden hen op de hoogte van berichten van internationale organisaties, bijvoorbeeld van de UNHCR (VN Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen). In maart 1994 gaf de UNHCR een document uit waarin betoogd werd dat Zaïrezen die zich hebben gekeerd tegen het regime van Mobutu, of die actief zijn geweest voor één van de oppositiepartijen in Zaïre, de status van vluchteling zouden moeten krijgen. Bovendien werd gesteld dat Zaïrezen die gevlucht waren voor het etnisch geweld in de provincies Shaba (NK: het huidige Katanga) en uit Noord-Kivu kwamen (met name zij die van Rwandese oorsprong waren, zoals de Banyarwanda) ook de status van vluchteling moesten krijgen. In juni 1994 nam Justitie deze aanbevelingen over.

Er werd dus door Justitie een keuze gemaakt voor wie wel en wie niet een status zou krijgen. Dat was niet voldoende voor ons. Er dreigde voortdurend uitzetting van die Zaïrezen die niet tot één van de twee bovengemelde groepen behoorden. We kregen steun vanuit de Raad van Kerken: In een brief (14 juli 1994) aan de minister van Justitie (NK: op dat moment Aad Kosto) schreef de algemeen secretaris RvK, ds. W.R. van der Zee, dat hij verontrust was over de onveiligheid in Zaïre. Hij verzocht daarom niet over te gaan tot uitzetting. Hij schrijft: “Naar de mening van de RvK dient er eerst duidelijkheid te komen over het lot

van degenen die reeds teruggestuurd zijn. De berichten die wij ontvingen zijn alarmerend.”

Kosto antwoordt dan, dat hij de toelaatbaarheid van uitzetting van Zaïrese asielzoekers door de Rechtseenheidskamer (de Rechtseenheidskamer is ingesteld omdat de asiel-rechtbanken niet tot eenheid kwamen over het uitzettingsbeleid t.a.v. Zaïrezen) wil laten beoordelen. Tot het moment dat deze een uitspraak heeft gedaan, zal hij verwijdering van Zaïrezen opschorten. Echter na de uitspraak van de REK (zie later) in november 1994 ging Justitie gewoon weer door met uitzetten.

Vrienden van SZV en aanmoediging voor aktievoeren

De Tamils kwamen naar Nederland in de 80-er jaren op de vlucht voor de oorlog in Sri Lanka, maar ze kregen bijna nooit asiel. Later leerde ik de Solidariteitsgroep Tamils kennen, met een coördinatiepunt in Lochem. Vooral van het contact met de leider van deze groep, Bram van der Maas, heb ik veel geleerd. Zijn vrouw Ineke was ook bij de aktie betrokken. Ze hebben een handboek uitgegeven met veel suggesties. Het bevatte tips, adressen en telefoonnummers zoals van kamerleden en justitie, belangrijke mensenrechtenorganisaties etc. En bovendien tips voor de plaatselijke groepen, zoals het organiseren van steun via handtekeningen-akties, aktiedagen, en kerkasiel. Dit was allemaal heel nuttig voor onze aktie voor Zaïrezen. Van Bram van der Maas kreeg ik een brief na een collectieve uitzetting op 22-3-1995 van Zaïrezen: → zie Bijlage blz. 169 voor mijn eigen brief.

Lochem, 31-3-1995

Dag Nelly,

Ik schrijf je n.a.v. je brief van 22 maart j.l. omdat ik je graag een hart onder de riem wil steken. Uit ervaring weet ik hoe moeilijk het voor je moet zijn na de laatste hectische weken (...)

Helaas kan ik je niet veel meer bieden dan mijn bewondering voor alles wat jullie en jij in het bijzonder gedaan hebben voor de meest rechteloze groep mensen in ons land, de asielzoekers, in dit geval uit Zaïre. Het is moeilijk te accepteren als al die energie en alle goede argumenten geen resultaat hebben. Niet alleen voor de slachtoffers, maar ook omdat het de kwaliteit van onze eigen samenleving aantast. Een gemeenschap bewijst zich in de aandacht, die het heeft voor haar zwakste leden en dit incident toont maar weer

eens aan dat het in Nederland niet zo ideaal is, als veel mensen willen geloven. (...)

Wat, als het SZV er niet geweest was? Dan zouden uitzettingen naar Zaïre al lang op grote schaal hebben plaats gevonden. Dan zou er niet zo goed gekeken worden naar wat er met de gedeporteerden in Zaïre gebeurt. Dan zouden rechters, professionele hulpverleners en de pers nog meer inslapen, zodat de IND vrij spel had (...) En dan zouden we niet prachtige mensen hebben ontmoet, die zich niet neerleggen bij steeds inhumane wet- en regelgeving, zoals bijv. meneer van Oven wel doet.

Ik hoop daarom dat je vol blijft houden, hoe moeilijk of het ook is. (...) Het denken staat niet stil, zegt Bolkestein (maar wanneer laat hij zijn gevoel eens spreken?), dus ik stuur je ons foldertje over de beoordeling van asielaanvragen, met hulp waarvan we de discussie willen voortzetten.

Nelly, veel sterkte en moed houden,
Doe iedereen van SZV de groeten!

Nog enkele personen die zich ook voor Zaïrezen inzetten, rond 1995

- Jack Sier

Hij was priester in Congo, terug in Nederland woonde hij in Rotterdam. Hij hielp ons bij het ontmaskeren van “valse” ambtsberichten.

- Germain Dufour

We zochten ook contact met paar Belgen in Luik: pater Germain Dufour, die zich een vagebond-monnik noemde en zich richtte op de uitgestorvenen van de maatschappij. Over de uitzetting van 40 Zaïrezen vertelde hij me dat er een aantal in Makala-gevangenis terecht kwamen, drie zijn dood gegaan. Zijn assistent was Jan Jackers. Ze hebben ons vele informatie over de behandeling van asielzoekers in België gestuurd. Onze samenwerking was heel prettig.

Dufour zat in het Belgisch parlement als senator voor de Parti Ecolo.

- René van Bommel

René was de drijvende kracht achter het zg. Zaïre-overleg. Hijzelf werkte voor de GDR (Generale Diakonale Raad van de Ned. Herv. Kerk). Het Zaïre-overleg bestond uit enkele mensen uit het kerkelijk en landelijk circuit, aangevuld met deelnemers van INLIA en VWN. Het overleg werd bijeengeroepen n.a.v. de groepsuitzettingen die halverwege 1995 begonnen. De belangrijkste vraag was; Wat gebeurt er met

de teruggestuurde Zaïrese asielzoekers bij aankomst in Kinshasa, op het vliegveld Ndjili. Hierover hadden we ook wel bericht van ds Mukendi Mulaya. Deze oecumenische predikant wilden we graag eens uitnodigen voor een gesprek met staatssecretaris Schmitz, maar die voelde daar niet voor. Hij kende de gevangenen in Zaïre goed en was president van de Fraternité des Prisons au Zaïre.

- Advokaten

We hadden een lijst van ongeveer 150 advokaten over het hele land. In Amsterdam hadden we contact met mrs Hamerslag en Van Haren met kantoor op het Damrak, een drukke straat, maar in een stil, oud gebouw. Een bijzondere advocaat was Jan Hofdijk, uit Den Haag. Hij had zelf contact genomen met Chebeya (Zaïrese mensenrechtenactivist), die hem stapels notities van de Voix de sans Voix toestuurde. Ik weet niet wat Hofdijk er allemaal mee deed. We kunnen niet alle goede advokaten hier opnoemen, maar velen van hen gebruikten de documentatie die we hen toestuurd, voegden deze bij hun pleitnotities, en werkten met veel inzet voor de Zaïrese vluchtelingen.

Zaïre

Akties voor de Zaïrese vluchtelingen

Omdat we de ervaring hadden dat Zaïrese vluchtelingen bijna nooit asiel kregen in Nederland hebben we de Solidariteitsgroep Zaïrese Vluchtelingen opgericht (SZV).

Petitie om een verblijfsvergunning voor Zaïrese vluchtelingen 1990

De Zaïrese zelforganisatie Msaada-ZNS, onder leiding van Jean Biam-pata, begon met een petitie aan staatssecretaris Aad Kosto om hem te vragen de Zaïrese asielzoekers een verblijfsvergunning in Nederland te geven. De Zaïrese vluchtelingen zijn trouwe kerkgangers en velen in de kerken, waar de Zaïrezen 's zondags kwamen, hebben de petitie ondertekend. Er werden meer dan drieduizend handtekeningen opgehaald. Het aantal plaatsen in het land, waar ze ondersteuning

kregen, was eindeloos: van Venlo tot Veendam, van Middelburg tot Finsterwolde, van Harlingen tot Helmond... overal werden handtekeningen gezet onder de oproep: "Geef de Zaïrese asielzoekers in Nederland een verblijfsvergunning!" Helaas werd hier niet aan voldaan. De uitzetting van Zaïrezen ging door. Ter illustratie een overzicht van beslissingen van Justitie. Slechts weinigen werden erkend als vluchteling.

Dat Zaïrese vluchtelingen hier niet welkom waren blijkt bijvoorbeeld uit een overzicht van Justitie (1996).

Beslissingen van Justitie betreffende Zaïrese asielaanvragen:

- 62 a-status (erkend vluchteling)
- 463 vtv-status (vergunning tot verblijf)
- 1 vtv-status (voorlopige vtv)
- 2716 afgewezen
- 294 divers

Totaal: 3566

Het komt er op neer dat van de vluchtelingen uit Zaïre slechts 1,7% een vluchtelingstatus krijgt en 76 % zondermeer wordt afgewezen en bedreigd met uitzetting.

We vonden dat we eerst moesten beginnen met meer informatie te geven over de situatie in Zaïre en over de redenen waarom zoveel Zaïrezen gevlucht waren uit hun land. Ons doel was vooral de politiek in ons land te veranderen. Daarom besloten we

politici op alle niveaus te bereiken met deugdelijke, objectieve informatie om hun kennis te vergroten over Zaïre en het lot van Zaïrese vluchtelingen. Nico schreef een brochure getiteld GEVLUCHT uit ZAIRE, ADGEWEZEN in NEDERLAND. De brochure gaat in op de diktatuur en de vervolging onder Mobutu. Ook werden er voorbeelden gegeven van asielverhalen en van de afwijzingen ervan door het Ministerie van Justitie, met ons commentaar er op.

De brochure was bovendien bedoeld voor advocaten die de asielaanvragen van Zaïrese vluchtelingen behandelden. We hadden tenslotte een lijst van 181 advocaten in plaatsen over het gehele land.

Op 3 mei 1990 stuurde ik een brief van acht kantjes aan de Vaste Commissie voor Justitie van de Tweede Kamer. Hierin heb ik getracht duidelijk te maken dat de afwijzing van de asielverzoeken van Zaïrese vluchtelingen door het ministerie van Justitie in vele gevallen onterecht is, en dat uitzetting naar Zaïre voor deze vluchtelingen noodlottig zal zijn. De volgende onderwerpen komen in de brief aan de orde:

*De internationale organisaties, waarop onze informatie over Zaïre berust: zoals Amnesty International, Commissie mensenrechten van het U.S. State Department, het Europese parlement, de Zaïrese bisschoppen, en het Volkerentribunaal over Zaïre,

*De schendingen van de mensenrechten, het verbod op persvrijheid, op de vorming van politieke partijen, op demonstraties etc.,

*De arrestaties, gevangenneming en marteling van opposanten van het regiem van Mobutu door militaire en andere veiligheidsdiensten,

*De financiële en economische macht van Mobutu, beslissingen over investeringen in grondstoffen, als koper, kobalt, mangaan, tin, diamant etc. neemt Mobutu alleen,

*De rijkdom van Mobutu en de wijze waarop hij tegenstanders omkoopt, en de wijdverbreide corruptie onder zijn ambtenaren,

*De armoede onder de bevolking: ondervoeding, gebrek aan schoon drinkwater, aan gezondheidszorg en middelen voor goed onderwijs.

Deze uitvoerige brief werd eveneens, als kopie, gestuurd aan de ministeries van Buitenlandse Zaken, Justitie, WVC en aan de vaste commissies van buitenlandse zaken en van minderheden van de Tweede Kamer. Ik kan me niet herinneren dat ik van de kamerleden antwoord kreeg, behalve dat de brief angekommen was.

Een voorbeeld (geanonimiseerd) van een Zaïrees asielverhaal bij deze brief

Q. heeft op 11 mei 1989 in Nederland asiel aangevraagd. Hij was onderwijzer in Kinshasa. Op school moest hij kinderen opvoeden in de leer van het mobutisme. Volgens deze leer begint de geschiedenis van Zaïre in 1965, nadat Mobutu aan de macht kwam. De kinderen moesten geloven dat hij de stichter van de natie was. Q vertelde hun echter de waarheid over de geschiedenis. Hij onderwees hen over Lumumba en Kasavubu. In januari moest hij bij het schoolhoofd komen. Hij kreeg een waarschuwing, maar ging niettemin door de kinderen de waarheid te vertellen. Op 25 januari 1987 werd hij op het Ministerie van Onderwijs ontboden. Hij werd er ondermeer van beschuldigd zich anti-revolutionair te gedragen en zich bezig te houden met subversieve propaganda. Men wist ook dat hij nooit naar de verplichte partijbijeenkomsten van de MPR (Mouvement Populaire de la Révolution) ging.

Aan het eind van het schooljaar werd hij gearresteerd door leden van de AND (nationale veiligheidsdienst). Hij werd verbannen naar een afgelegen dorpje: Kinkenge. Op 10km van dit dorp lag een plaats, waar Q. zich voortaan twee maal per week moest melden bij de daar verblijvende vertegenwoordiger van de veiligheidsdienst, Lukundu.

Lukundu maakte het leven van Q. langzamerhand tot een hel. Hij werd bedreigd, geslagen en beledigd. Soms moest hij zich uitkleden en uren in de brandende zon staan. Tegen voorbijgangers zei Lukundu dan: “Zie je die imbeciel daar staan?”.

Q. hield dit anderhalf jaar vol, maar voelde zich steeds angstiger. Van verhalen wist hij dat sommigen, die verbannen waren, nooit meer in Kinshasa terugkwamen. Q. vluchtte naar Kinshasa en dook onder bij een vriend. De veiligheidsdienst hield zoekacties naar hem bij zijn vriendin en bij zijn ouders. Q. kon niet langer bij zijn vriend ondergedoken zitten en vluchtte met een vals paspoort naar België. In Brussel gaf hij het paspoort aan een vrouw die bereid was het naar Zaïre terug te sturen.

De afwijzing van het ministerie van Justitie was beschamend. Justitie houdt totaal geen rekening met Q.'s verzet tegen het regime en met hetgeen hij meemaakt bij zijn gevangenneming. Men ontkent gewoonweg de onveiligheid en het gevaar dat hij in zijn land meemaakt.

Hongerstaking (1992)

Omdat er aan hun situatie in Nederland geen verbetering kwam, begonnen Zaïrezen in verschillende Asielzoekers Centra (AZC's) aan een hongerstaking. Deze nogal krasse en onverwachte actie van de Zaïrezen wekte meteen onze aandacht en we besloten hen te steunen door hun zaak veel publiciteit te geven via landelijke en lokale pers.

- De Gelderlander

Op 16 juni 1992 wordt in deze krant uitvoerig bericht over de hongerstaking in het AZC Barlo onder de titel:

“HONGERSTAKERS zijn boos op WVC en JUSTITIE
Barlose asielzoekers: maak einde aan lange wachttijden”

Enkele citaten uit De Gelderlander:

“ De behandeling door de Nederlandse overheid van asielzoekers uit het Afrikaanse land Zaïre deugt niet. Die categorie moet veel te lang wachten op een uitspraak en ook wordt maar mondjesmaat asiel verleend. Daarnaast worden de Zaïrezen behandeld als gevangenen in het nieuwe Grenshospitium (de Bullebak) bij Schiphol. Dit stelt de Solidariteitsgroep Zaïrese Vluchtelingen die zich met de problematiek van deze categorie vluchtelingen bezighoudt. Om de aandacht te vestigen op de situatie is in een aantal landelijke asielzoekerscentra een hongerstaking begonnen. Zo ook op Groot Deunk in Barlo. Daar weigeren inmiddels elf vluchtelingen alle voedsel. Water drinken ze evenmin. De groep heeft aangegeven door te gaan tot het bittere eind. Want zeggen ze: we hebben weinig te verliezen.(...). Zij (de Ministeries van Justitie en WVC) zouden zorgen voor knagende onzekerheid. Sommigen van ons wachten al bijna een jaar op een beschikking. We weten niet waar we aan toe zijn. Moeten we terug naar het regime van Mobutu, of kunnen we hier blijven. Die vragen houden ons dag in dag uit bezig’, zegt Dennis Mutombo, bijgevalen door de rest.”

Enkele verkort weergegeven krantenberichten

- Trouw, 17 juni 1992:

Er zijn nieuwe hongerstakingen bijgekomen van Zaïrese vluchtelingen in AZC's. De volgende plaatsen worden genoemd: Budel, Eindhoven, Geeuwenbrug, Leersum, Markelo, Stevensbeek, Veendam.

- Parool, 18 juni 1992:

De hongerstaking van Zaïrese vluchtelingen heeft zich uitgebreid naar Middelburg, Goes en naar het Grenshospitium.

(Een gesprek met ambtenaren van de IND - de Immigratie en Naturalisatiedienst - vond plaats op de Willemsparkweg, bij ons thuis, 25 juni 1992.)

- Trouw 26 juni 1992:

Ambtenaren van het ministerie hebben gisteren een gesprek gehad met de solidariteitsgroep en twaalf Zaïrese asielzoekers. De ontmoeting leverde echter niets op. Er heerste een gevoel van verslagenheid onder de Zaïrese asielzoekers. Zij zeggen na afloop van het gesprek de hongerstaking te zullen voortzetten.

- De Standaard, 27 juni 1992

Bericht van Axel Buyse na een bezoek aan het Grenshospium.

Buyse schrijft: “Verslagen zegt Wokwe Bokongo: Nederland heeft mijn zaak oppervlakkig behandeld. Ze willen niet weten dat er serieuze problemen zijn in Zaïre. (...) Jean-Claude Muhindo voegt toe: ‘Op het vliegveld van Kinshasa zal de geheime politie me wel opwachten.’ ‘De angst onder de bevolking in Zaïre is bijzonder groot,’ schrijft Buyse, ‘Het is er verward en gevaarlijk. Mobutu verkeert in zijn nadagen, maar heeft het leger nog aan zijn kant. Iemand als Bokongo loopt als ex-asielzoeker gevaar na terugkomst.’”

De mening van Buyse wordt bevestigd door Amnesty International. Ook Amnesty International schreef in een rapport dat asielzoekers die naar Zaïre terugkeren groot risico lopen. Maar een op 2 juni verschenen ambtsbericht van het ministerie van buitenlandse zaken over Zaïre, bedoeld voor de beoordeling van asielverzoeken, schrijft: Er is geen aanleiding om aan te nemen dat de huidige situatie in Zaïre voor terugkerende Zaïrese asielzoekers anders is dan die van andere naar hun land terugkerende Zaïrezen die geen beroep hebben gedaan op het vluchtelingenverdrag.” Over de ambtsberichten van Buitenlandse Zaken komen we nog te spreken.

Zaïre (situatie)

Door president Mobutu werd het Afrikaanse land Congo in 1971 Zaïre genoemd. Zijn doel was met deze “zaïrisation” het land een eigen identiteit op te leggen: vanaf dat moment was er nog maar één politieke partij: de MPR, waar hij de leider van was en waar iedere Zaïrees vanaf zijn geboorte lid van was.

Het gaat evenwel sinds die tijd steeds slechter met Zaïre. Mobutu en zijn kliek trachten op allerlei manieren hun macht te handhaven: alles wordt ingezet om oppositie en bevolking er onder te houden. Ondertussen stijgt de armoede en werkloosheid. Salarissen worden niet meer uitbetaald. Er is een enorme inflatie. De staat funktioneert langzamerhand niet meer. Mobutu stelde maatregelen in voor kleding: De manlijke bevolking mag geen stropdas meer dragen zoals past bij een westers costuum maar een *abacos* en vrouwen moeten een *bubu* en een

rok van pagnestof dragen. Mobutu noemt zichzelf: Mobutu Sese Seko, dat betekent zoiets als “de grote veroveraar”. Veel intellectuelen en jongeren verlaten het land, en zoeken asiel in Europa.

In april 1990 besluit Mobutu dat het tijd wordt voor een democratiseringsproces. Hij besloot een nationale conferentie te houden, de CNS (Conférence Nationale Souveraine) waar veel politiek-bewuste Zaïrezen bij aanwezig waren. Mobutu erkende toen drie politieke partijen: zijn partij de MPR, een tweede MPR-partij van radicale MPR-ers, en de UDPS (Union pour la Démocratie et le Progrès Social). Ook zou er een overgangsregering komen. Hij bleef zelf president en hield de ministeries Veiligheid, Economie, Financiën en Buitenlands beleid onder zijn eigen beheer. Waar de bevolking op gerekend had: echte democratie, vrijheid en bestrijding van armoede, gebeurde niet.

TWEE INDIVIDUELE ZAKEN

1. De zaak Mitheo

Een Zaïrese vluchteling waar ik me zeer intensief mee bezig gehouden heb was Mitheo Masumbuka Micho. Ik geef eerst kort een overzicht van de feitelijke data van zijn asielaanvragen/afwijzingen in Nederland weer en daarna enige bijbehorende gegevens over Mitheo en zijn ervaringen, tot besluit onze aktie voor hem.

Pogingen om asiel te krijgen in Nederland

Mitheo heeft in Nederland asiel aangevraagd op 13 maart 1990.

Het verzoek werd afgewezen, en hij werd uitgezet naar Zaïre op 9 februari 1991. Toen hij uitstapte op het vliegveld in Kinshasa, werd hij door militairen gearresteerd. Hij kwam terecht in de Makala-gevangenis, en verbleef daar acht maanden. Op een zeker moment waren de militaire bewakers weg. Mitheo kon toen vluchten uit de gevangenis tezamen met een vele andere gevangenen. Mitheo vluchtte toen naar buurland Angola. Het lukte hem uiteindelijk in de haven van hoofdstad Luanda een zeeman te vinden die op België voer en hem wel mee wou nemen. Mitheo ging “als verstekeling” met de boot van deze zeeman mee naar Antwerpen. Vanuit België reisde hij door naar Nederland.

In Nederland meldde hij zich weer bij zijn advocaat Mr. Schijns uit Venlo. Deze schreef een uitvoerige brief aan het ministerie van Justitie met het verzoek om een verblijfsvergunning voor Mitheo op 13 oktober 1992. Dit was het tweede asielverzoek van Mitheo in Nederland. Maar hij werd weer afgewezen op 30 november 1992.

Het verhaal van Mitheo Masumbuko Micho

Hij was afkomstig uit Bukavu, een plaats in de oostelijke provincie Zuid-Kivu. Zijn verzoek om asiel berustte op zijn angst voor het regiem, omdat hij documenten in bezit had tegen Mobutu.

*Ervaringen in Nederland na zijn eerste afwijzing:

Mitheo had zijn kort geding (k.g.) om zijn herzieningsverzoek te mogen afwachten, verloren op 14 januari 1991. Hij lag op dat moment in een ziekenhuis in Roermond. Mitheo was een nauwgezet persoon en na zijn

vertrek uit het ziekenhuis op 24 januari 1991, meldde hij zich zoals gebruikelijk bij de vreemdelingenpolitie in Roermond om aan zijn “stempelplicht” te voldoen. Mitheo vertelde de politie dat hij nog terug moest komen in het ziekenhuis voor vervolgbehandeling, niettemin werd hij gearresteerd en drie weken opgesloten in een cel bij de politie. Kenmerken van de cel zijn: de ruimte is twee bij drie meter, er is geen raam naar buiten toe, stalen deur met kijkgat, het eten wordt door een doorgeefluik aangegeven. Er is geen ruimte om te luchten, betonnen brits en toestemming om eens in de twee dagen een matras te gebruiken... Kortom een cel voor kwalijke boeven. Hij verbleef daar twee en een halve week in eenzame opsluiting. Toen werd hij uitgezet uit Nederland. In een rapport van de ombudsman (NO 91/RO50), is overigens aangegeven dat deze cel niet voldoet aan de minimumeisen.

Mitheo vertelt verder dat hij bij aankomst in Zaïre zijn Nederlandse begeleider niet mee de trap afgang, maar boven bleef. Deze begeleider gaf Mitheo's documenten aan de agenten van de Zaïrese veiligheidsdienst (de CNRI) die het vliegtuig ingingen. “Zij hebben direct na aankomst gezegd dat ik de eer van de president in het buitenland had bevuild. Dit zou mij duur te staan komen.”

*Nog iets over de ervaring na de terugzending in feb. 1991: eerst werd Mitheo op gesloten in de militaire gevangenis CIRCO, drie dagen zonder voedsel. Daarna werd hij overgebracht naar een andere gevangenis in Kinshasa, weer in de Makala. Hij werd daar vastgehouden tot 23 september 1991, dus acht maanden. Er klonk die ochtend geen fluitsignaal ten teken dat men zich mocht gaan wassen. Maar Mitheo hoorde wel dat er buiten de gevangenis werd geschoten. Er werd geen voedsel gebracht, en er waren geen bewakers meer. De gevangenen konden de gevangenis verlaten. Mitheo verliet toen ook de gevangenis. Via de Zaïrese havenplaats aan de westkust, Matadi, vluchtte Mitheo naar Angola. In Angola was een oorlog aan de gang (de opstandelingen van de UNITA tegen het regeringsleger van de MPLA). Mitheo probeerde te overleven in Angola, maar kwam in oktober 1992 weer in Nederland terug.

Aktie voor Mitheo

Vanaf dat moment begon ik namens de Solidariteitsgroep voor Zaïrese Vluchtelingen (SZV) een actie om in Nederland steun te krijgen voor Mitheo. Hij was notabene na terugzending in 1991 in Zaïre gevangen gezet! En nu hij weer in Nederland was, werd hij opnieuw, op 30 november 1992, afgewezen en dreigde opnieuw terugsturing naar Zaïre. Dat was duidelijk in strijd met het VN-vluchtelingenverdrag omdat volgens dit verdrag, men een asielzoeker niet mag terugsturen als hij gevaar loopt in eigen land.

Mitheo leerden we toen persoonlijk kennen. Nico en ik zochten hem op in 1992 toen hij geplaatst was in AZC Spaubeek in afwachting van zijn tweede verzoek om een verblijfsvergunning. Mitheo was een vriendelijke, bescheiden man. Zijn advocaat Mr Schijns spande zich enorm voor hem in. Maar een gerechtelijke procedure was kennelijk niet genoeg voor het halsstarrige beleid van Justitie. Ik ging tientallen brieven sturen over de zaak van Mitheo, en voerde verschillende gesprekken. In een brief geadresseerd aan een dertigtal personen en organisaties die vluchtelingen steunen (d.d. 9 december 1992) bescheef ik de geschiedenis van Mitheo's uitzetting, gevolgd door zijn gevangenneming in Zaïre, en zijn hernieuwde afwijzing door het Ministerie van Justitie. Ik vroeg iedereen een brief te sturen aan Justitie en hierin aan te dringen om Mitheo spoedig een verblijfstatus te verlenen. Mijn ervaringen met deze oproep waren gunstig. Veel organisaties en individuele personen kwamen in actie: hetzij met een brief, gesprek of benadering van de pers.

Met twee leden van de Nederlandse organisatie van Amnesty International te Amsterdam had ik een gesprek. Na dit gesprek schreven ze ter ondersteuning van Mitheo een brief (d.d. 15 december 1992) aan Mr Schijns, met krachtige bewoording tegen uitzetting. (Later hebben ze het dossier van Mitheo ook nog aan de internationale organisatie van A.I. te Londen gestuurd.) Citaat: "(...) Toch heeft Amnesty International voldoende berichten ontvangen, ook van vóór de onlusten van de laatste maanden, om bezorgd te zijn over het risico dat veel asielzoekers zullen lopen, al dan niet gedwongen, als ze terug zouden keren in Zaïre (...). Naar de mening van Amnesty Internationaal loopt de heer Mitheo wanneer hij weer zou (moeten) terugkeren naar Zaïre weer het risico bij aankomst te worden aangehouden. Ook dan zal het kunnen gebeuren dat

hij voor langere tijd in detentie blijft zonder dat wie dan ook daar verder officieel van op de hoogte is."

*De Federatie van Vluchtelingen-Organisaties in Nederland (VON) schreef een brief (d.d. 18 december 1992) aan Staatssecretaris van Justitie mr A. Kosto, waarin VON de handelwijze van het Ministerie van Justitie afkeurt. Citaat: "De Federatie VON wil hierbij haar onbegrip tonen over de handelwijze van het Ministerie van Justitie en erop aandringen dat aan Mitheo alsnog een verblijfsvergunning verleend wordt." De Federatie VON is bovendien de mening toegedaan dat de door betrokkene ondergane ervaringen aanleiding zijn te concluderen dat het in de huidige situatie niet mogelijk is afgewezen Zaïrese asielzoekers uit te zetten." Verder werden er nog vele brieven gestuurd. Een aantal hieruit: *Brief van John van Tilburg, directeur van INLIA uit Groningen (d.d. 18 december 1992) ter ondersteuning van Mitheo.

*Brief van de kerkeraad van de Oranjekerk, onderschreven door Dr Riemer Roukema, predikant en Mr T.M. Willemse, voorzitter van de kerkeraad (d.d. 4 januari 1993) waarin verontwaardiging werd uitgesproken over de behandeling van Mitheo.

*Brief van Stichting Vluchtelingen Werk groep Oosterhout aan het Ministerie van Justitie (d.d. 4 januari 1993). Citaat: "(...) verontwaardiging, omdat wij ons zo langzamerhand afvragen of de mensen daadwerkelijk eerst zwaar lichamelijk mishandeld moeten worden voor Justitie erkent dat zij gevaar lopen. Is 8 maanden opsluiting in Zaïre zonder gehoor, onder slechte omstandigheden geen reden genoeg?"

*Ook individuele hulpverleners zonden brieven, zoals Martine Haasdijk uit Amersfoort. Ze had in 1990 ook meegedaan met de petitie voor Zaïrese vluchtelingen, waarbij ze zeer veel handtekeningen in haar kerk had opgehaald.

*Heel actief was het echtpaar Bob en Sophie Stam uit Finsterwolde. Ze benaderden de Drents-Groningse pers. Er verscheen een artikel met grote letters "JUSTITIE heeft MOORDEN op haar geweten" (d.d. 16

januari 1993). Het echtpaar is zeer begaan met de Zaïrese vluchtelingen; ze hebben dertien jaar in Zaïre gewoond. Bob als hoogleraar parasitoloog en Sophie werkte met hem samen in het lab. Ze kennen de situatie in Zaïre heel goed, en zijn er van overtuigd dat Zaïrezen die hun land ontvluchten daar goede redenen voor hebben.

EINDELIJK

Op 28 januari 1993 kregen we eindelijk - via VON - een brief in handen, ondertekend door A. Kosto zelf, als Staatssecretaris van Justitie. Hij schreef: "Op grond van nader bekend geworden feiten en omstandigheden heb ik besloten geen bezwaar meer te maken tegen het verblijf van de heer Mitheo in Nederland." Mitheo kreeg een A-status, hij werd dus eindelijk erkend als vluchteling.

2. LUPETA, Kalonda Shongo

En zijn vrouw, BITOTO Muyumba

De verschrikkelijke geschiedenis van het "tapien" van afgewezen asielzoekers

De SZV (Solidariteitgroep voor Zaïrese Vluchtelingen) leerde op 6

juni 1991 Lupeta's verhaal voor het eerst kennen. Nico bracht toen een bezoek aan hem in het Huis van Bewaring te Scheveningen, waar hij vastzat. Lupeta vertelde dat hij en zijn vrouw Bitoto op 1 juni opgehaald werden door de politie om uitgezet te worden. Hij had geen paspoort of laissez-passer voor Zaïre. Daar maakte hij zich zorgen over. Na aankomst op Schiphol werd hij in een houdgreep genomen door de marechaussee en op de grond gedrukt. Zijn voeten en zijn handen werden gebonden met een soort dik plastic touw. In zijn mond werd een prop papier geduwd en men begon zijn hoofd met een dik plastic plakband te omwikkelen. Men wikkelde tape over zijn ogen, zijn mond en oren en hij had het gevoel dat hij stikte. Zijn vrouw raakte in paniek en liet haar ontlasting lopen (ze vertelde later dat ze van de dokter pillen tegen obstipatie had gekregen). Zij schreeuwde dat de marechaussee moest ophouden, maar in plaats daarvan werd Lupeta geschopt en geslagen.

Men liet hen toen alleen in een ruimte. Zijn vrouw heeft de celotape losgemaakt. 's Avonds heeft de vreemdelingenpolitie hen weer opgehaald en terug naar de gevangenis gebracht: Lupeta naar Scheveningen, en Bitoto naar Rotterdam. Zij werden op 1 augustus 1991 alsnog uitgezet naar Zaïre, waar Lupeta direct gevangen genomen werd, en in een cachot opgesloten. Lupeta was namelijk een echte politieke vluchteling: hij had vervolging te duchten van het regiem vanwege zijn actieve lidmaatschap van de verboden politieke partij MNC-L (Mouvement National Congolais, de partij van de in 1961 vermoorde president Lumumba).

Het intapien van asielzoekers: na Lupeta's behandeling door de marechaussee kwamen berichten hierover in de krant en vragen in de Tweede Kamer.

Enkele krantenkoppen:

Trouw 10/06/'91: Marechaussee zou hoofd vluchteling met tape hebben omwikkeld.

Trouw 25/07/'91: 'Tapien' van Zaïrees mag van Kosto. (zie bijlagen)

Vragen van Peter Lankhorst (Tweede Kamerlid van GroenLinks) aan staatssecretaris Kosto (10/06/'91): het waren 6 vragen (alle vragen: zie bijlage). Vraag 2 en 3 luiden:

“Is het u bekend dat (...) uitgeprocedeerde vreemdelingen bij uitzetting aan handen en voeten worden gebonden, een prop in de mond krijgen en het hoofd met plakband krijgen omwikkeld?”

“(.) Moeten ambtenaren niet de menselijke waardigheid eerbiedigen en beschermen?”

In een document met betrekking tot uitzetting van vreemdelingen, dat staatssecretaris Kosto in juni 1993 naar de Tweede Kamer stuurde, las ik dat het gebruik van tape en boeien, zoals Lupeta overkomen was, vaker voorkwam. In 1991 was het 13 keer voorgekomen, en in 1992 4 keer.

Een vluchteling die het in 1992 overkwam was: Rudaru uit Roemenië. Met hem liep het niet goed af. Door het tapen kon hij geen adem meer halen. Zijn hart begaf het en zijn hersenen kregen geen zuurstof meer. Hij werd voor zijn leven invalide. Hierover ontstond veel rumoer in ons land en de kranten schreven er over.

Er werd naar aanleiding van Rudaru een Rapport van de Rijksrecherche gemaakt op 20 juli 1992. Allerst lezen we hierin dat het aftapen een “gebruikelijke procedure” is bij uitzetting van vreemdelingen. Verder geeft de recherche uitvoerig de gang van zaken weer en besluit met de vraag wie de verantwoordelijkheid heeft voor het letsel dat Rudaru heeft opgelopen: De Rijksrecherche noemt dan: “de overheid i.c. de (betrokken leden van de) Koninklijke Marechaussee”.

Bij de vraag wie de schuldige was aan de hersenbeschadiging van Rudara, sprak ook de officier van justitie een woordje mee. Deze zegt in een artikel dat “de drie marechaussee’s die R. bij uitzetting de mond hebben afgeplakt, waarna deze een hersenbeschadiging opliep, niets te

verwijten valt. Tapen is een geoorloofde methode en ze handelden binnen het kader van hun instructies.”

Als gevolg van de Kamervragen van Peter Lankhorst en het Recherche rapport, werd door Kosto een commissie ingesteld om onderzoek te doen naar gebruik van geweld bij uitzettingen. De voorzitter hiervan was de president van het Amsterdams Gerechtshof, Mr H. Van den Haak. Van den Haak geeft in een persbericht (NRC, 6/5/93) aan dat hij intapen afwijst. Wel zijn volgens hem toegestaan: dwangbuis, fixerende brancard, voet- en handboeien, broekstok, integraalhelm of ijshockeymasker en indien nodig verdovende middelen. Het intapen van asielzoekers werd daarna afgeschaft.

Wat Lupeta betreft, na zijn uitzetting in 1991 heeft hij 9 maanden gevangen gezeten. Hij kon vrijkomen in de periode van de CNS Conference National Souverain (1991-1992) toen er geen militaire bewaking van de gevangenen meer was. (Zie ook het verhaal van Mitheo.) Dit vermeldde Lambert Mende tijdens de zitting van de Rechtseenheidskamer (REK) waarover later meer.

Groepsuitzettingen (collectieve uitzettingen)

Een groepsuitzetting van Zaïreese asielzoekers was een truc van het IND die geregeld voor kwam. Op 22 maart 1995 vond er bijvoorbeeld zo'n groepsuitzetting plaats. Overal in het land werden Zaïrezen opgepakt en in een politiecel vastgezet. We hebben toen brieven geschreven aan de Staatssecretaris, aan Kamerleden en aan de pers. Maar zonder succes. We vernamen dat de IND bij de Zaïrese ambassade 1500 laissez-passers had aangevraagd. Ik stuurde hierover ook brieven aan alle advocaten en hulpverleners van mijn lijst en kreeg talloze reacties.

Els Klopper, hulpverlener in Hellendoorn, schreef: "Met grote af-

**Uitzetting van 44^{Trouw}
Zaïreze vluchtelingen
sterk bekritiseerd**
23/3/95

Van een onzer verslaggeefsters
AMSTERDAM – Vierenveertig Zaïrezen zijn gistermorgen Nederland, Duitsland en Frankrijk uitgezet. Volgens een woordvoerder van het ministerie van justitie zijn onder hen vijftientwintig in Nederland uitgeprocedeerde asielzoekers.

Zij vertrokken om vijf uur met zes Zaïrezen uit Duitsland richting Kinshasa. Tijdens een tussenstop in Parijs kwamen daar nog dertien in Frankrijk uitgeprocedeerde Zaïrezen bij. Vertegenwoordigers van de mareschaussee, de Duitse en Franse vreemdelingendienst, artsen, verpleegkundigen en tolken begeleidde de Zaïrezen.

De Solidariteitsgroep Zaïrese vluchtelingen heeft zich altijd fel verzet tegen uitzetting van de Zaïrezen, en spreekt van een „beschamende collectieve deportatie“. De belangenorganisatie beroept zich op een rapport van de Verenigde Naties over Zaïre. In het rapport wordt beschreven, dat het leger onder leiding van dictator-president Mobutu straffeloos burgers vermoordt om politieke of materiële redenen. Volgens woordvoerder H. Hagen van de Solidariteitsgroep Zaïrese vluchtelingen is

het in Zaïre gebruikelijk, dat asielzoekers bij aankomst op het vliegveld bij Kinshasa direct gevangen worden genomen en gemarteld. „Het feit dat je asiel aanvraagt, wordt daar gezien als een protest tegen het regime“, aldus Hagen. Volgens Hagen zijn UNCHR kantoren in Bonn, Parijs, Den Haag en Brussel verontwaardigd over het feit, dat de uitzettingen trilateraal bevestigd zijn. Het kantoor in Den Haag heeft het ministerie van buitenlandse zaken om opheldering gevraagd. Daarnaast zou justitie de belofte om toezicht te houden in Kinshasa, niet zijn nagekomen.

De Rechtseenheidkamer vindt de situatie in Zaïre zorgwekkend, maar niet zodanig, dat alle Zaïrezen als vluchtelingen aangemerkt kunnen worden.

In Nederland wachten ongeveer 1.800 Zaïrese asielzoekers op een beslissing. Een woordvoerder van justitie kan nog niet zeggen of de uitzetting van gisterochtend zich op termijn zal herhalen. Volgens directeur M. Witteveen van het asielzoekerscentrum in Winterswijk zijn de vijftien Zaïrezen gestopt met de hongerstaking.

Vrijdagmiddag gingen zij in hongerstaking om te protesteren tegen de uitwijzing van hun landgenoten.

schuw heb ik je verslag over de uitzetting gelezen en hoe in Nederland wantoestanden bestaan met betrekking tot mensenrechten en fundamentele omgangsvormen met mensen.”

Advokaat Bogaers te Utrecht schreef: “Geachte mevrouw Koetsier,

Uw schrijven is volledig herkenbaar. Centraal staat de vraag, of er ooit goed is geluisterd naar elk van de 1500 mensen uit Zaïre, die nu worden bedreigd met uitzetting.”

Ad Guillet, lid van de Gerrit van der Pasch stichting in Heerlen schreef: “We hebben met afschuw kennis genomen van de behandeling en de uitzetting van Zaïrese vluchtelingen. (Ons plan is) een soort Kairos-document te maken, waar we met een aantal mensen, die samenkomen op het Missionair Centrum, aan willen gaan werken. Het is een manier om een aanklacht te uiten, waarvan we hopen dat de oproep die ervan uitgaat mensen in beweging zet op te komen voor de rechten van vluchtelingen. Je brief en jullie gevecht nodigen ons extra uit om hiermee aan het werk te gaan.”

Mevr. Mr. Sivirsky te Kerkrade schreef: “Geachte Mevrouw: Ik bewonder Uw inzet voor Zaïrese vluchtelingen. Uw informatie is voor mij van groot belang en van groot nut in de zaak van een asielzoekster die gevangen is gehouden en gemarteld en ondanks ernstige littekens als kennelijk ongegrond wordt afgedaan.”

René van Bommel van de Generale Synode van de Ned. Hervormde Kerk maakte een Masterplan tegen terugzending Zaïrezen, waarin hij als een van de punten het Kerkasiel noemt.

Tot slot een handgeschreven briefje (22-3-95) van Nelly aan Henneke:

Nieuws!

UNHCR is zéér verontrust. Kantoren in Bonn, Parijs, Den Haag, Brussel en Kinshasa zijn op de hoogte gebracht. Er is reeds aan BuZa opheldering gevraagd over deze collectieve uitzettingen. Bovendien is de UNHCR verontwaardigd over het feit dat er een congsi is van drie landen. Ik heb al gebeld met de NOS, en gesproken met Hans Nieuwendijk en aangespoord contact te nemen met de UNHCR. (...) Zoek dit uit! Zoek dit uit! Maak persbericht!

Nieuwe groepsuitzetting in 1996

Een groepsuitzetting gebeurde opnieuw op donderdag 26 september 1996. Het bericht erover ontving ik van de advocaat mevr. P. Bouman, te Helmond, wier cliënt een minderjarige jongen was, genaamd Mackson Matondo. De advocaat had zich enorm voor hem ingezet en was bijzon-

der verrast en verontwaardigd over de onverwachte uitzetting.

Dit soort uitzettingen gebeurden altijd snel en op een wrede manier. De asielzoekers werden als het ware overrompeld door een politieteam van de Vreemdelingendienst, zonder enige informatie tevoren over wat hen te wachten stond, en al helemaal niet dat ze naar Zaïre zouden worden uitgezet. Wat betreft bovengenoemde uitzetting waren me enkele gegevens ter ore gekomen over de personen die werden opgepakt.

Uit Roermond: de cliënt van mr. Bouman, minderjarige Matondo, hij werd 's ochtends vroeg van zijn bed gelicht in het opvanghuis voor AMA's (Alleenstaande minderjarige Asielzoekers). Verder uit Eindhoven: twee vrouwen met twee kinderen; uit Doetinchem: een moeder met baby; en uit Spijkenisse: een echtpaar met twee kinderen, 's ochtends vroeg uit bed gelicht.

Op vrijdag, na de uitzetting, kreeg ik een bericht van de IND:

“19 Zaïrese asielzoekers zijn gisteren uitgezet met een charter. Er werden op het laatst nog twee voorlopige voorzieningen aangespannen, waarvan er één gewonnen werd, en één niet ontvankelijk verklaard. Het ging om een groepsuitzetting samen met Frankrijk. In Parijs is men overgestapt op een ander charter. Om 17.00u is men uit Parijs naar Zaïre vertrokken.”

De advocaat van Matondo mevr. Bouman maakte zich er erg kwaad over dat de asielzoekers vertrokken waren met een collectief laissez-passer, dus zonder persoonlijke papieren: Dat leek haar onwettig. Ik ben dan ook bezorgd hoe het verder zal gaan met Matondo en de andere mensen. Advocaat Bouman liet het er niet bij zitten. Ze stuurde een brief aan de arrondissementsrechtbank Den Haag, waarin ze schrijft bezwaar te maken tegen de uitzetting van Matondo. Ze stelt als eis dat hij door de Staat uit Zaïre teruggehaald wordt. Bovendien: Matondo stond als minderjarige asielzoeker, onder

de verantwoordelijkheid van de organisatie voor AMA's, De Opbouw te Roermond. Deze organisatie had een afspraak met de IND dat Matondo niet uitgezet zou worden, zolang zijn procedure loopt. Ook vroeg de advocaat een nieuwe, voorlopige voorziening (vovo) aan, nu met gronden. De vorige was afgewezen omdat er geen gronden bij waren gevoegd. Ze had ontdekt dat een andere client van haar voor wie ze eerder een vovo zonder gronden had aangevraagd, niet uitgezet was. Matondo was wél uitgezet, met name omdat zijn vovo zonder gronden was. Dit is ernstige ongelijkheid in behandeling en ze schreef hierover aan de rechter.

Hoe het ook zij: op 2 oktober 1996 was Matondo alweer terug in Nederland. Advocaat Bouman deelt de rechter mee:

“Op 26 september in de middag heb ik namens Matondo een verzoek voorlopige voorziening ingediend, met het verzoek mijn cliënt terug te halen uit Kinshasa. Inmiddels is cliënt terug in Nederland. Gelet daarop is geen belang meer bij de voorlopige voorziening.” Matondo was dus weer terug in Nederland: Eind goed, al goed!

Euro-charters

Henneke Hagen heeft een belangrijk document geschreven over Europa met als titel: De Europese samenwerking en het Asielbeleid (Amsterdam, 29 juni 1996). Hier volgt een verkorte weergave en aanpassing.

Ze schrijft ondermeer over het collectief uitzetten van Zaïrezen, door Duitsland, Frankrijk, België en Nederland, met zogenaamde Euro-charters. Zij citeert de woordvoerder van het ministerie als volgt:

“Deze gemeenschappelijke uitzetting, onder protectie van Nederland, is de consequentie van een rechtstreekse samenwerking waartoe besloten is in het kader van de Europese Unie en illustreert hoe de Accorden van Schengen werkzaam zijn.” (Het Schengenverdrag uit 1985 staat ondermeer voor vrij verkeer voor burgers binnen de Europese Schengenlanden, en vrije handel.)

Op 8 mei 1995 legt de SZV een klacht neer bij de Ombudsman betreffende de collectieve uitzetting van 22-03-1995 en wat daar aan vooraf ging. (Het rapport van de ombudsman heeft ons echter niet zoveel opgebracht. Hij heeft onderzoek gedaan bij de vreemdelingen-

diensten en politiekorpsen. Degenen die verantwoordelijk zijn voor het asielbeleid bleven buiten beschouwing.).

De klacht is vervat in een aantal punten:

*De geheimzinnigheid rond de uitzetting (...): Zaïrese asielzoekers die zich steeds volgens de regels hadden gemeld bij de vreemdelingenpolitie, werden opeens vastgehouden...

*Uitzetting vond plaats zonder antwoord op schriftelijke kamervragen: De regel is dat kamervragen een uitzetting opschorten. mevr. Sipkes, Groenlinks, had aan de staatssecretaris gevraagd of er binnen korte tijd uitzetting van Zaïrezen was. Ze had daarop nog geen antwoord gekregen. Maar toch werd er al uitgezet.

*Behandeling door de politie: De dagen voorafgaand aan de uitzetting begonnen de oppak-acties van de politie. (...) Een hulpverlener vertelt over een Zaïrese vrouw: 'Ze werd op straat voor het AZC opgepakt en met haar dochtertje van 10 jaar opgesloten in een politiecel.' (...) Daarnaast werd een echtpaar opgepakt waarvan de vrouw 7 maanden zwanger was.

*De collectiviteit van de uitzetting: Het staat vast dat het Ministerie is afgeweken van de gangbare wijze van uitzetten, waarbij elke asielzoeker middels de vreemdelingendienst individueel aan de Ambassade van zijn/haar land het verzoek voor een laissez-passer doet. Het centraal regelen van uitzetting is laakbaar omdat zo niet meer een zorgvuldige individuele behandeling aan de orde is.

*Behandeling bij vertrek op Schiphol: Een Zaïrese vrouw heeft nog kunnen bellen naar haar hulpverlener. Hij vertelt: 'De ervaring was menonwaardig. Bij het telefoongesprek was veel lawaai op de achtergrond. Er werd geslagen met knuppels en gesleept met een naakte bloedende zwangere vrouw.'

*Een bericht van een jonge Zaïrees
Deze jongen was ook op Schiphol om uitgezet te worden. Zijn advocaat

had net op tijd actie ondernomen en naar het ministerie een fax gestuurd over onjuistheden bij zijn de procedure. Toen werd hij weer vrijgelaten. Op Schiphol zag hij hoe een vrouw door de politie naar binnen gesleurd werd. Zijn relaas is weerzinwekkend:

"De vrouw vraagt de hele tijd: 'Waarom gebeurt dit allemaal? Ik wil mijn man spreken! Wat betekent dit?' Toen ze over de grond getrokken werd, werd ze ook geslagen door de politie. Ze verloor haar kledingstuk, de Afrikaanse pagne-doeke. Met alleen een onderbroek aan lag ze op de grond met agenten bovenop haar die haar met zijn tweeën boeiden. Geboeid in haar onderbroek werd ze bij ons de ruimte ingevoerd."

Henneke besluit haar tekst met de volgende opmerkingen:

"Als men het hele plaatje in ogenschouw neemt, is het Europese asielbeleid dus een 'doorslaggevend succes'. De drastische beperking van de mogelijkheden tot inreis, binnenkomst en toelating heeft het aantal asielzoekers in Europa sterk doen dalen, terwijl het aantal vluchtelingen en ontheemden in de rest van de wereld navenant is toegenomen. Zwaartepunten komen nu dan ook te liggen op de bewaking van de buitengrenzen, bestrijding van de illegaliteit en het opvoeren van de verwijdering. De Zaïrezen zijn hiervan de eerste slachtoffers. Het is aan ons allen om het tij te keren, te zoeken naar mogelijkheden om de wording van dit Europa, met rechten en welvaart voor weinigen tegen te gaan. Dat betekent werken aan beïnvloeding en openbaarheid en wriken aan de nieuw opgetrokken muren. Het is ook in dit licht dat we in Amsterdam een kerkasiel-actie voeren."

Het gevecht tegen Europa, de EU, moet nog beginnen!

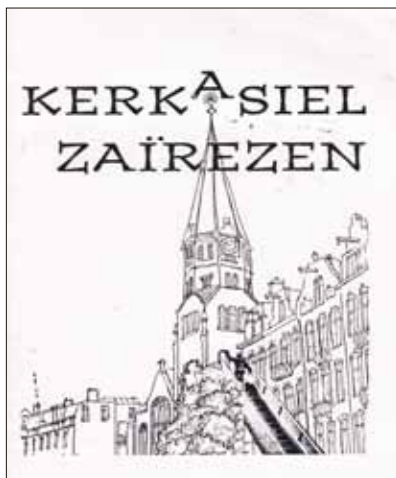
KERKASIEL te Amsterdam en Weesp (28 november 1995 – 13 februari 1997)

Waarom we een aktie “Kerkasiel” zijn gestart

Eigenlijk waren we, als Solidariteitsgroep Zaïrese Vluchtelingen (SZV), vermoeid geraakt omdat al onze inspanningen voor Zaïrese asielzoekers in Nederland zo weinig succes hadden. In 1995 was Justitie begonnen om Zaïrezen groepsgewijze uit te zetten, meestal in combinatie met Zaïrezen uit Frankrijk en Duitsland. Deze collectieve uitzettingen vonden we inhumaan. Wat zouden de gevolgen zijn voor hen bij aankomst op de luchthaven Ndjili, waar militairen van Mobutu’s veiligheidsdiensten klaar stonden hen vast te pakken en op te sluiten? Tijdens het proces (eind 1994) bij de speciale rechtbank, de Rechtseenheidskamer (REK), had een belangrijk getuige van ons al voorbeelden genoemd van Zaïrese asielzoekers van wie na hun aankomst nooit meer iets vernomen was en van asielzoekers die in de vele gevangenissen in Zaïre zaten opgesloten.

Ook van individuele uitgezette Zaïrezen vernamen we vaak niets meer. Internationale mensenrechtenorganisaties zoals de FIDH, en van de VN schreven dikke rapporten die er op neer kwamen dat in Zaïre geen recht bestaat en dat de bevolking door de presidentiële strijdkrachten bedreigd, afgeperst, verkracht of geëxecuteerd wordt. Daarom besloten we om een krachtiger middel te kiezen tegen uitzetting van Zaïrese asielzoekers dan alleen maar brieven schrijven naar Justitie, of informatie leveren aan advocaten. We wilden een aktie die maatschappelijk zoden aan de dijk zou zetten, en misschien Justitie tot verandering van beleid zou brengen.

Hoe konden we de Zaïrezen bescherming bieden? Hoe konden we de aandacht op het onrecht jegens hen in onze maatschappij versterken en vergroten? Het antwoord was: laten we een plek voor hen in de kerken zoeken, zodat we, door hen in kerken op te nemen, laten zien en laten horen dat wij en velen achter hen staan. We moeten niet als brave

burgers alleen maar afwachten wat de Staat van plan is en of de Staat opnieuw integere asielzoekers gaat terugsturen naar een onveilig land onder een onrechtvaardige diktatuur. Zo besloten we tot het starten van “kerkasiel”.

Het kerkasiel voor Zaïrezen

Hieronder volgen enkele karakteristieke punten van ons kerkasiel en ook enkele namen, met betrekking tot de coördinatie, de groep Zaïrezen in het kerkasiel, onze eisen, de kerken, de strategiegroep, de Nieuwsbrieven, en het einde. Compleet is dit overzicht niet, maar om hierna nog meer te lezen, beveel ik aan het verslag op te zoeken die als bijlage te vinden is.

Coördinatiepunt: Om het kerkasiel goed van de grond te krijgen namen we contact met het ASKV/Steunpunt-Vluchtelingen in de Amsterdamse Staatsliedenbuurt. ASKV wilde met ons mee doen. Zo werd er een Coördinatiepunt op hun adres Haarlemmerplein 17 te Amsterdam gevormd. De leden van de coördinatieteam hadden diverse taken: Leen van den Berg (ASKV) persvoorlichting, geldwerving Henneke Hagen (ASKV) internationale contact, werving hulptroepen Nico Dekker (SZV) contact met de kerken, financieel beheer Nelly Koetsier (SZV) advocaten, en landelijke VWN-groepen (VWN staat voor Vluchtelingenwerk Nederland) Jean Biampata (Msaada/ZNS) contact met de Zaïrezen.

De groep Zaïrese kerkasiel-deelnemers

We stelden voor met een kleine groep Zaïrezen te beginnen. Deze groep zou exemplarisch moeten zijn voor alle Zaïrese vluchtelingen. De keuze was voor ons niet zo moeilijk. Na een paar gesprekken met enkele Zaïrezen hadden we een groep van 12 personen (volwassenen en kinderen) gevormd, die mee wilden doen met ons kerkasiel:

1. Bernard en Marie, met 4 kinderen
2. Roger en Hortense, met 2 kinderen

3. Alain

4. Gérard

(later kwam hier nog Nene Nsela bij met een dochtertje.)

Deze mensen hadden op allerlei manieren geleden onder het regiem van Mobutu: door gevangenschap, marteling, verkrachting of mishandeling. De volwassenen waren zondermeer politieke vluchtelingen die zich via demonstraties, uitspraken en politiek leiderschap hadden gemanifesteerd. Ze konden hun ervaringen goed verwoorden. Hun asielaanvraag was in Nederland afgewezen. Het waren mensen waar we een goed contact mee hadden. En ze begrepen dat ze symbool stonden voor alle Zaïrese asielzoekers die in Nederland afgewezen waren.

De eisen

Het kerkasiel baseerden we op vier eisen. Met deze eisen maakten we duidelijk wat ons doel was met het kerkasiel: We wilden beleidsverandering voor Zaïrese asielzoekers. We hoopten dat we dit zouden kunnen bereiken, mits natuurlijk onze gesprekspartners voor onze eisen open stonden. De eisen vormden de leidraad voor onze gesprekken met de staatssecretaris van Justitie, met politieke vertegenwoordigers, kerkelijke leiders, de pers en ieder die met Zaïrese asielzoekers te maken had. De vier eisen waren:

- *Het driejaren-beleid dient ook te worden toegepast op Zaïrese asielzoekers, (d.w.z. verblijf in Nederland als Justitie na 3 jaar nog steeds geen beslissing op het asielverzoek had gegeven)
- *Geen uitzetting naar Zaïre zonder een degelijk systeem van “monitoring” over wat een uitgezette vluchteling in Zaïre overkomt,
- * Geen groepsuitzettingen van asielzoekers,
- * Eerlijke asielprocedures waar naar de verhalen van de asielzoekers goed geluisterd wordt.

De estafette

De eerste kerk die openstond voor ons kerkasiel was de Oranjekerk in Amsterdam-Zuid (wijk: De Pijp). Deze kerk begon met het kerkasiel op 29 november 1995. Ondertussen gingen we op zoek naar nog meer kerken die eventueel mee wilden doen. We besloten dat ons kerkasiel een

soort estafette zou worden: de groep Zaïrezen zou in elke kerk slechts zes weken verblijven, en dan verder trekken naar een volgende kerk. Voor de kerken zou dan de termijn te overzien zijn, en voor de Zaïrezen zou het ook een interessante ervaring zijn om van tijd tot tijd te verhuizen naar een nieuwe kerk. De negen kerken die meededen aan deze estafette waren achtereenvolgens:

Oranjekerk (Zuid De Pijp), Nassaukerk (Staatsliedenbuurt), Keizersgrachtkerk (Centrum), Jacobuskapel (Zuid), Nieuwe Remonstrantse kerk (Zuid) Hogeweykerk (Weesp), Vredeskerk (Zuid De Pijp), Pelgrimskerk (Buitenveldert) en het Gasthuis (Oud-West) als laatste kerk.

Al deze kerken stelden zich van harte open voor de Zaïrezen en binnen elk van deze kerken vormde zich een ondersteuningsgroep van mensen die hulp verleenden en toezagen op een goed verloop van de kerkactie. Ook hadden we als coördinatie team nog een aardig aantal mensen van buiten deze kerken aange trokken die extra aanwezig waren voor allerlei taken.

Strategiegroep

Ons coördinatie team werd, toen het kerkasiel werkelijk van start ging, uitgebreid met mensen die ook inhoudelijk met ons mee wilden doen. Dit werd de zg. strategiegroep, die elke week vergaderde om te praten over het verloop van de kerkasielactie en te bezien of alles in de kerken goed verliep. In de strategiegroep deden ook mee: Hans Pietersma, Wim Gonggrijp, Mieke Hellema, Hein Heuff, Anja van der Heide, ieder namens hun/haar eigen kerk.

Mensen met bijzondere capaciteiten die met ons meededen waren: Leo Kampen, vertaalwerk, Mieke Rang, SZV-contacten in de noordelijke provincies, René van Bemmelen, lid van de Hervormde Diakonie,

In de Oranjekerk werd een tent opgezet voor de asielzoekers.

Peter Baan, voor digitalisering, Gerard Eijkelenboom, stand-by, en dan nog een stel mensen, sterke lieden, die hulp boden bij de verhuizingen naar een andere kerken, etc. Wim Gonggrijp heeft van alle evenementen video's gemaakt, zoals van tv-uitzendingen van het kerkasiel. Ik ben waarschijnlijk best wel hulpkrachten vergeten. Het zou zonder alle bijval en hulp van allen niet zo goed verlopen zijn.

Nieuwsbrieven

Heel belangrijk was voor ons de groep die de Nieuwsbrief maakte. Deze werd op de computer vervaardigd door vrienden van Henneke, in het gekraakte gebouw van het Algemeen Handelsblad in Amsterdam. Ze verzorgden de uitgave van de teksten met een prachtige lay-out en mooie afbeeldingen. Bij elke verhuizing naar een andere kerk verscheen er een Nieuwsbrief, in totaal 9 stuks.

Veel mensen hebben bijgedragen aan het slagen van het kerkasiel. Als ik namen vergeten ben, excuseer ik me daarvoor.

Evaluatie en beëindiging kerkasiel

We besloten na 14 maanden te stoppen met het kerkasiel, op 13 februari 1997. Daar zagen we meerdere redenen voor. We waren zeer tevreden hoe alles verlopen was en bovendien: de omstandigheden in Zaïre maakten dat we hoop hadden dat alles daar ten goede ging veranderen. (Zie hieronder.) De publiciteit die we gehad hadden was onverwacht groot geweest. De pers, radio en tv hadden behoorlijk wat aandacht aan het kerkasiel besteed. Uit het hele land hadden we steun gekregen. We hadden gesproken met de staatssecretaris van Justitie, en een aantal gesprekken gevoerd met een IND-medewerker, die ons al in het begin had benaderd. Er waren geregeld vragen in de Tweede Kamer gesteld over het kerkasiel en onze eisen, o.a. door mevr. Sipkes (Groen Links), de heren Dittrich (D66) en Van Oven (PvdA).

Gelukkig waren twee asielprocedures (die van Bernard en van Nene) in 1996 geëindigd met een verblijfsvergunning. Voor het driejarenbeleid werd het uitzicht voor de Zaïrezen beter vanaf de positieve uitspraak door het Hof (jan. 1997). Vanaf dat moment werd het driejarenbeleid door rechters ook toegepast op Zaïrezen. We verwachtten dat daarom Roger, Alain en Gerard eveneens een verblijfsvergunning zouden krijgen.

In Zaïre waren veranderingen op komst: Mobutu werd in het nauw gebracht door de opkomst van de AFDL (Alliance des Forces Démocratiques pour la Libération du Congo/Zaïre) onder leiding van Laurent Kabila. Er dreigde een burgeroorlog uit te breken.

De staatssecretaris meldde dat er geen Zaïrezen uitgezet zouden worden. Martinair wilde niet meer meedoen met de collectieve uitzettingen, na een brief van Leen van den Berg en een aktie van het Autonoom Centrum. Dus de collectieve uitzettingen waren van de baan.

Tot slot

In dit overzicht hebben we lang niet alles kunnen weergeven wat er allemaal gebeurde in en rond het kerkasiel. Daarom hebben we een uitvoerig verslag gemaakt, met een evaluatie: VEERTIEN MAANDEN KERKASIEL voor ZAIRESE ASIELZOEKERS, een kopie hiervan is te bestellen. Zie e-mailadres in colofon. En als men nog meer wil lezen kijk dan op het web. Op het internet-archief zijn nog steeds websites te vinden over het kerkasiel en over de ontwikkelingen in Congo/Zaïre.

Heel interessant! Zie:

<https://web.archive.org/web/20010803120201/http://huizen.dds.nl/~kerkasy1/index-2.html>

<https://web.archive.org/web/19980130204036/http://huizen.dds.nl/~kerkasy1/>

Het verslag van het kerkasiel is niet compleet zonder ook nog enkele reacties die kwamen, nadat het kerkasiel al beëindigd was.

1. Mieke Hellema (Pelgrimskerk) en Hans Pietersma (Keizersgrachtkerk) gaven samen een interview voor het blad Konvooi van de GSA (de landelijke Gereformeerde raad voor Samenlevings-aangelegenheden) in september 1997. Hierna volgen enkele citaten hieruit.

Hans Pietersma: "Positief heb ik ervaren dat mensen in hun denken over asielzoekers kunnen veranderen. Als mensen persoonlijk met asielzoekers in aanraking komen, wordt hun houding anders." Voor Mieke Hellema was een kijkje in de keuken van de Nederlandse overheid en justitie een negatieve ervaring: "Dat was ronduit schokkend voor mij. Ik had altijd gedacht dat er in ons land recht gedaan werd. Maar zoals overheid en justitie in bepaalde gevallen met asielzoekers omgaan is schandalig."

2. Hein Heuff (Remonstrantse Kerk) heeft een persoonlijk verslag gemaakt. Citaat: “Tot begin mei (1996) had ik me nog nooit echt verdiept in vluchtelingenhelp, asielzoekers, asielbeleid en vrijwilligerswerk. En dan ineens zit ik er tot aan mijn nek in. (...) Zes weken zeer intens en intensief bij onze gasten betrokken zijn, zes weken talloze surveillanten en anderen mee te maken en te leren kennen, een ervaring die ik niet meer vergeet, een ervaring die ik als verrijking voel: met alle betrokkenen is in deze periode iets tot stand gebracht wat indruk maakt!”

3. Een reactie van Grieke Land van de Ned. Herv. Stichting voor Maatschappelijk Activeringswerk en Door-Elske Cazemier van de Provinciale Diakonale Commissie (24-02-97) Ze schrijven aan het Coördinatiepunt Kerkasiel: “Wij zijn onder de indruk van jullie inzet, strijdvaardigheid en doorzettingsvermogen. Dankzij dit signaal van jullie blijft de overheid onrustig en weet zich op de vingers gekeken. Voor de illegale asielzoekers nú levert dat helaas weinig op. Voor toekomstige asielzoekers, naar wij verwachten, wel. Voor ons werk met mensen uit de kerken die zich inzetten voor vluchtelingen en asielzoekers, zijn jullie een voorbeeld dat laat zien hoe je je nek kunt uitsteken voor mensen die rechteloos gemaakt worden.”

4. Op 17 oktober 1997 komt er nog een persbericht van Leen van den Berg namens het Coördinatiepunt Kerkasiel. Citaat: “Op 17 april 1997 deed de Rechtseenheidskamer een laatste en definitieve uitspraak inzake de toepassing van het driejarenbeleid met betrekking tot Zaïrese asielzoekers. Zij veegde alle argumenten die de Staat naar voren bracht (...) resoluut van tafel. (...) Het duurde nog tot 19 september jl. voordat de staatssecretaris in een brief antwoordde op kamervragen van de CDA-er Verhagen....”

In deze brief erkende ze dat het driejarenbeleid ook op Zaïrezen van toepassing is, waarop Leen schrijft: “Dit betekent dat naar schatting 1200 Zaïrezen een Vergunning tot Verblijf zullen krijgen... Een geluk voor de Zaïrezen, die hier recht op hadden, een schandelijke manier van handelen van de staatssecretaris, zeker ook omdat zij kon weten dat zij het gelijk en het recht niet aan haar kant had.”

Kerkasiel: weerklank in het hele land, Bezoek aan Bisschop Ernst en Woerden

Het kerkasiel voor Zaïrese asielzoekers vond weerklank in het hele land. Vooral kerkelijke gemeenten (allerlei denominaties: Gereformeerd, Geref. Vrijgemaakt, Nederlands Hervormd, Apostolische kerk etc.) zetten zich in voor Zaïrezen, of voor een individuele Zaïrees of een Zaïrees gezin, waar de kerkgemeente jarenlang intensief bij betrokken was.

Er werden brieven gestuurd aan staatssecretaris Schmitz getuigend van verontrusting over dreigende uitzetting naar Zaïre. Sommige kerken vroegen ons of hun Zaïrees mee mocht doen met ons Kerkasiel. Hierop konden we geen “ja” zeggen, want dan zou het werk ons boven het hoofd groeien. We raadden “stil kerkasiel” aan, dat wil zeggen het opnemen van de Zaïrees in eigen gemeente bij een gemeentelid thuis. We kregen hierover brieven ondermeer uit de volgende plaatsen: Ermelo, Steenwijk, Zutphen, Maasbree, Apeldoorn, Lochem, Enschede. Oud-Beijerland, en Woerden, waarover later meer.

Bisschop Ernst

Toen ons kerkasiel plaatsvond in de Kerk van O.L.V. Koningin van de Vrede in De Pijp (De Vredeskerk) te Amsterdam, hadden we veel steun van de pastor, Pierre Valkering. Pierre vroeg mij op een keer met hem mee te gaan naar Bisschop Ernst in Breda. Pierre wilde graag met Bisschop Ernst praten over het kerkasiel in zijn kerk, en ik wilde polsen of de bisschop voor onze Zaïrezen een goed woordje bij staatssecretaris Schmitz kon doen. Dus reisden we samen met de trein naar Breda. Het gesprek in Breda verliep rustig en aangenaam, waarna we naar Amsterdam terugkeerden met de opdracht om meer informatie te sturen.

Ik heb toen (11 november 1996) een hele lange brief aan de bisschop geschreven waarin ik de asielaanvragen van de in het kerkasiel verblijvende Zaïrezen beschreef, enkele rechtbankvonnissen meestuurde, plus documenten over het beleid van Schmitz.

Eind van het jaar (31 december 1996) kregen we een brief van bisschop Ernst. Hij heeft alles goed begrepen merkte ik, want hij schrijft: “Van harte hoop ik dat een oplossing voor het kerkasiel kan worden

gevonden, zoals het U en allen die zich inzetten voor het kerkasiel voor ogen staat. (....) Omdat de Staatssecretaris appèl heeft doen instellen tegen het vonnis van de Amsterdamse rechtbank van 9 augustus 1996, lijkt het mij van het grootste belang, dat de advocaten alles in het werk stellen om bij het Hof bevestiging van het vonnis van de Amsterdamse rechtbank te verkrijgen...”

Met hartelijke groeten, H. Ernst.

En gelukkig: het Hof heeft op 23 januari 1997 het Amsterdamse vonnis bevestigd. Het driejarenbeleid (zie het hoofdstuk hierna “Over het driejarenbeleid” voor uitleg) zou voortaan ook voor Zaïrezen gelden. Vanaf dat moment begonnen we na te denken over het opheffen van ons kerkasiel, want we verwachtten dat onze Zaïrezen een vtv (vergunning tot verblijf) zouden krijgen. Meneer Monsengo en familie hadden trouwens al een vtv. En de anderen, Roger, Alain, Gerard, konden nu ook een beroep doen op het 3-jarenbeleid.

Woerden

De kerken van Woerden hadden grote plannen: Ze wilden voor de Zaïrezen iets groots organiseren: een “Dag van Gebed en Protest” voor alle Zaïrese asielzoekers in Nederland. Het begon ermee dat ik een copie van een brief kreeg van het kerklid mevr. Kaastra-Beukers namens 13 (!) kerkelijke gemeenten in Woerden en omgeving. Dat was op 17 november 1995. De brief was gericht aan mevr. Schmitz en vroeg aan de staatssecretaris het uitzetten van Zaïrese asielzoekers stop te zetten, gezien de ernstige situatie in Zaïre. Een copie van de brief had mevr. Kaastra ook gestuurd naar de Tweede Kamer, Raad van Kerken, GDR, SZV, VVN en naar verschillende kranten.

Vervolgens, de dag er op, kwam er een brief van de predikant van de Hervormde Gemeente Woerden, Jan Minderhoud, die een heel plan had uitgewerkt voor een Dag van Gebed en Protest ten behoeve van Zaïrese asielzoekers. Hij noemde 5 mogelijke “blokken” voor zo’n Dag: kerkasiel, asielprocedures, situatie in Zaïre, familie, Nederlands en Europees beleid. Dat moest allemaal aan de orde komen bij Gebed en Protest. Hij vroeg me om adressen van Zaïrezen uit de Zaïrese gemeenschap en uit AZC’s. Zijn vraag was: hoeveel mensen kunnen we verwachten op zo’n

dag? Dat wist ik natuurlijk ook niet. Maar in elk geval werd deze dag een geweldig succes. Er was een grote menigte Zaïrezen op af gekomen.

De kerk van Woerden was stampvol, er was geklap, gejuich van alle kanten door de Zaïrezen. Men merkte dat de Zaïrezen een kerkdienst anders beleven dan de Hollanders. Het publiek houdt zich niet stil in de kerk, maar uit zich in jubel en bijval bij de hun vertrouwde woorden van het christelijke geloof. Na afloop kreeg ik bloemen, zie foto.

Nestor Muamba, ds. Jan Minderhout, Nelly en Thea de Jong tijdens een bijeenkomst met Zaïrezen in Woerden, 3/2/96.

**De REK (rechteenheidskamer), najaar 1994 te Den Haag,
Behandeling van Zaïrese asielaanvragen, Ambtsberichten en Inter-
mezzo ‘communicatie-middelen’**

De Rechtseenheidskamer is een rechtbank, zoals het woord al zegt, om eenheid te brengen in de gerechtelijke uitspraken met betrekking tot het verkrijgen van asiel. In dit geval, najaar 1994, ging het om Zaïrezen, dus om de vraag wanneer is het gerechtvaardigd dat een Zaïrese asielzoeker in Nederland verblijf krijgt of niet.

Wij, leden van de SZV, gingen naar Den Haag om de zitting mee te maken. Wat als eerste opviel was dat er drie rechters waren, dus niet één zoals gebruikelijk. Verder hadden we een belangrijke getuige mee genomen: Lambert Mende. We kenden hem goed, hij woonde voorheen in België, hoorde bij de politieke partij MNC-L.

Mende was naar Zaïre teruggegaan en lid geworden van het parlement van de Haut Conseil Républicain (HCR), de hoge raad voor de republiek die in 1991 is gevormd als uitvloeisel van de CNS, de nationale conferentie die een eind maakte aan het oude éénpartij-systeem van Mobutu.

We wachten met spanning. De rechters zullen de zaak van 4 afgewezen Zaïrese asielzoekers beoordelen. Maar eerst is er een getuigenis van Mende: Hij vertelt:

”De algemene situatie in Zaïre is de laatste tijd alleen maar verslechterd. Dit komt omdat de huidige regering van Kengo wa Dondo niet de steun heeft van het volk. Aangezien de autoriteiten vrezen voor schade aan het imago van Zaïre in het buitenland, treden ze zeer hard op. Van Zaïrezen die in het buitenland asiel hebben aangevraagd, wordt aangenomen dat zij de goede naam van het land hebben aangetast.”

De voorzitter van de REK vraagt Mende iets te vertellen over teruggestuurde Zaïrezen. Mende noemt vervolgens 9 gevallen van teruggekeerde of teruggestuurde Zaïrezen, die bijna allemaal gevangen, gemarteld, danwel geëxecuteerd zijn. Mende wijst nog op de verschillende militaire veiligheidsdiensten, o.a. de SARM of de SNIP, die bij aankomst op vliegveld Ndjili klaar staan om teruggestuurde asielzoekers bij aankomst te arresteren. De toestand in Zaïre is volgens hem zeer onveilig voor iedereen bij terugkeer, tenzij men een enorme som geld heeft

om deze veiligheidsdiensten om te kopen. Bijlage: verslag Mende

De REK deed uitspraak op 3 november 1994. Het viel me op dat deze uitspraak nogal genuanceerd was. De REK stelt ondermeer: “Op basis van de stukken en hetgeen door de partijen en de getuige is verklaard, kan worden vastgesteld dat de algehele situatie van de mensenrechten in Zaïre zorgwekkend is. Eveneens is op grond van de bekende gegevens aannemelijk dat vervolging in de zin van het Verdrag van Geneve (het VN-Vluchtelingenverdrag N.K.) en schending van art. 3 EVRM (Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens N.K.) veelvuldig plaatsvindt.”

De REK verwijst verder naar een document van de UNHCR waarin verscheidene categorieën asielzoekers worden genoemd voor wie terugzending naar Zaïre onwenselijk is dan wel problematisch is. Het kan gaan om Zaïrezen die uit een bepaalde streek komen (hierbij gaat het om de Luba uit Katanga, en de Banyarwanda uit de Kivu, deze groepen worden door vervolging en verbanning uit hun streek bedreigd) of zij die als tegenstanders van het regime bekend staan. Deze opvatting van de UNHCR wordt als uitgangspunt genomen voor de REK: dus wie persoonlijk gevaar loopt, mag niet teruggestuurd worden.

Wat betreft de asielaanvragen van de vier Zaïrezen, die ter beoordeling door hun advocaten zijn voorgedragen, geeft de REK voor drie van hen een gunstige uitspraak: één van hen heeft recht op erkenning als vluchteling, twee van hen komen in aanmerking voor een verblijfsvergunning, alleen een Zaïrese vrouw wordt afgewezen onder het motief dat ze wel een Luba uit Katanga is, echter, ze woonde voor haar vertrek veilig in de hoofdstad Kinshasa.

Mijn conclusie was: de REK kwam tegemoet zowel aan Zaïrezen die gegronde vrees voor terugzending hadden, maar anderzijds erkende de REK dat de Nederlandse staat niet iedere Zaïrees kan opnemen in ons land. Overigens gaf de uitspraak ons goede moed om verder te gaan met onze ondersteuning van Zaïrese asielzoekers, immers drie van de vier kregen verblijf in Nederland.

Ambtsberichten van BuZa

Een van de middelen die Justitie gebruikt om een Zaïrese asielzoeker af te wijzen is het zg. individuele ambtsbericht. Hierbij gaat het om berich-

ten die door het Ministerie van Buitenlandse Zaken gemaakt worden. Deze individuele ambtsberichten kloppen meestal niet. Voorbeelden zijn: 1. het ambtsbericht schrijft dat het woonadres van de asielzoeker niet klopt, 2. de documenten van de Zaïrese asielzoeker zijn vals, 3. de naam van de Zaïrees komt niet voor in het detentieregister van een veiligheidsdienst, terwijl de asielzoeker zegt dat hij wel onder die veiligheidsdienst gevangen gezeten heeft.

Dit soort ambtsberichten maken de advocaten vaak kwaad. Ze komen bij ons om hulp, maar wij weten het natuurlijk ook niet altijd.

Gelukkig zijn er rechters die er van uitgaan dat de ambtsberichten niet altijd juist zijn. Vooral bij de Rechtbank Zwolle waren rechters die gingen doorvragen: hoezo zouden bepaalde documenten niet kloppen? En wat betreft het woonadres: hoe zeker is het dat dit adres fout is, een buurman kan uit angst zijn mond gehouden hebben. Is het altijd mogelijk een detentieregister in Zaïre in te zien? De veiligheidsdiensten in dat land hebben geheime gevangenschappen, die zullen wel niet zomaar inzicht geven in hun gegevens.

De vraag kwam bij me op: hoe komt BuZa aan deze individuele ambtsberichten? Bij SZV geloven we dat in Zaïre lieden zijn die er een verdienste in zien om voor de Nederlandse en andere Westerse ambassade's deze berichten te schrijven. De vragen van Justitie komen dan via de ambassade in Zaïre bij zo'n sjacheraar, die er geen been in ziet, met een verzonnen verhaal geld te verdienen, ten koste van zijn landgenoten die Zaïre ontvlucht zijn.

INTERMEZZO: Communicatie-middelen

Ik vroeg me steeds maar af: wanneer krijgen wij nou eens toegang tot het "wereldwijde web"? In 1997 was het zover...toen ontmoette ik Peter Baan, een jongen die ook bij het kerkasiel actief was. Hij zei: je moet alles van het kerkasiel op het web zetten. Ja, maar hoe? In Amsterdam bestond de club van "de digitale stad", de dds, aangevoerd door Marleen Stikker, en met een kantoor in De Waag. Je kon als groep, dus als SZV, huizen krijgen in de dds. Peter Baan hielp me daarbij. Zo ontstond onze website <http://huizen.dds.nl/~kerkasiel/> tevens met een emailadres: kerkasyl@dds.nl.

Het leuke van de website was dat er een teller bij was, waarop

aantallen bezoekers per land vermeld werden: Zo zag ik op een zeker moment tot mijn verrassing dat er iemand uit Amerika onze website bezocht had. Dat bleek een zekere meneer Marek te zijn, die ook een website over Zaïre had. Deze website werd bezocht door Zaïrezen uit de hele wereld en je kon er zelf berichten op plaatsen. En, er ontstond op Mareks pagina een uitwisseling van en discussie over de ontwikkelingen in Congo waar Congolezen uit de hele wereld aan deelnamen. Opmerking tussendoor: sinds 1997 heette Zaïre, toen Mobutu vertrokken was, weer Congo, waarover later meer. Onze website ging heten: www.congoned.dds.nl.

Op onze brieven konden we in 1997 ons emailadres gaan vermelden, en niet meer alleen ons postadres. Wat ook leuk is te melden is dat we via email gingen deelnemen aan emailgroepen over allerlei zaken. Dit konden zijn: oproepen om te demonstreren bv. tegen de oorlog in Irak, nieuws over bijeenkomsten van de antiglobalisten in Nederland en andere landen, de datum van een nieuwe bezettingsactie van vliegbasis Volkel etc. Het werd dé manier om mensen te bereiken. De emailgroepen waren een initiatief van Boyd Noorda, van het Haags vredesplatform (in Den Haag was ook een digitale stad ontstaan: dDH, digitaal Den Haag).

Jammer dat er later Facebook ontstond in de 21ste eeuw. Wij hadden het idee van een "sociaal netwerk" al uitgevonden, maar langzamerhand verdwenen de oorspronkelijke emailgroepen, en daarmee ook de regels die wij hadden. Bijvoorbeeld de regel dat je eerst rustig moest nadenken voor je een email schreef, en niet meteen boze reacties moest schrijven en niemand mocht bedreigen. Er waren dus code's waar je je aan moest houden, dat bestaat nu niet meer.

De fax

Ik heb in de jaren '90 ontzettend veel faxen ontvangen. Ik kreeg dagelijks faxen van Mieke Rang die een dependance van onze groep had voor het Noorden van Nederland, de SZV-Noord. Ze ontving op haar huisadres Zaïrese asielzoekers die ze hielp, materieel alsook inhoudelijk bij de asielaanvraag. En ze informeerde hun advocaten over de situatie in Zaïre, zoals wij ook deden. We kregen veel faxen terug van advocaten onder andere met uitspraken van rechters.

Verder had ik vaak faxen uit België van een pater, pater Boedts, die hele lange faxen stuurde. Ze stroomden soms in de nacht onze kamer binnen. Zo kwamen we op de hoogte van de belgische procedures voor Zaïrezen. In de nieuwe eeuw was het faxen voorbij en geheel verdron- gen door internet. Voor internet leerde ik van mijn zoon Niels goed om- gaan met het html-systeem. Hoewel er later andere aanbieders kwamen, zoals Worldpress, vind ik het werken met html nog steeds erg leuk.

Het Ambtsbericht van Buitenlandse Zaken van 18/7/96

Tijdens het kerkasiel (van eind 1995 tot februari 1997) waren we eigenlijk voortdurend in conflict met de staatssecretaris van Justitie, mevr. Schmitz. Zij baseerde haar uitzettingsbeleid voor Zaïrezen op de zogeheten algemene ambtsberichten van het Ministerie van Buitenland- se Zaken (BuZa).

Ik ben er van overtuigd dat BuZa zijn berichten zó maakte dat de in- houd ervan ten dienste stond van het doel van Justitie om Zaïrese asiel- zoekers terug te sturen naar hun land van oorsprong. De situatie in Zaïre werd over het algemeen te rooskleurig en als veilig beschreven. Daarom heb ik geregeld een kritische beschouwing met commentaar geschre- ven op de berichten van BuZa. Ik maakte hierbij gebruik van citaten uit rapporten (1995/1996) van Roberto Garreton, de rapporteur voor de mensenrechten van de VN, en van AZADHO, een Zaïrese mensenrech- tenorganisatie, en van andere nationale en internationale bronnen.

Hierbij een paar punten met citaten betreffende het ambtsbericht van 18 juli 1996:

1. Algemene situatie

Over de overgangsperiode schrijft BuZa: “Deze periode moet worden gekenmerkt door een democratisch gekozen regering en door respect voor de wet.... Direct na het aantreden van de regering-Kengo werd de vrijlating van alle politieke gevangenen gelast. Het aantal politieke gevangenen is sinds begin 1995 drastisch verminderd”

NK (Nelly Koetsier): BuZa klinkt positief, maar om welke gevangenen gaat het en hoe worden die behandeld?

AZADHO in een interview (1996) met Newsletter: “Throughtout the country , the peoples rights are being violated by local authorities, who perform arbitrary arrests, and then abuse the prisoners in their custody. More often than not, torture is used at the incarceration. These forms of torture are not only used against political activists...”

NK: En hoe valt de vrijlating van het aantal politieke gevangenen, waar

BuZa over schrijft, te controleren, er zijn immers zeer vele gevangenis-sen.

Robert Garreton (1996): “There are 11 central prisons, 9 detention camps, 25 subregional prisons and 159 area prisons in Zaïre. However there are numerous centres and jails run by each security service, such as SNIP, SARM, BSRS etc. There are reportedly hundreds of clandestine detention centres.”

2. Vrije verkiezingen

Volgens BuZa zullen er voor juli 1997, het beoogde einde van de overgangperiode, vrije algemene parlementaire en presidentiële verkiezingen gehouden worden. De Belgische krant DE STANDAARD schrijft (5/10/96): “Voor het eerst gaf een belangrijk Zaïrees politicus openlijk toe dat de verkiezingen in zijn land, voorzien voor de eerste helft van 1997, bijna zeker worden uitgesteld.”

NK: Logisch, want Mobutu wil niet weg, daarom is hij bang voor vrije verkiezingen en worden deze steeds uitgesteld.

NK: Hebben de politieke partijen mogelijkheden zich te manifesteren? BuZa stelt dat politieke partijen, waaronder die van de radicale oppositie, openlijk activiteiten ontplooiën. Is dit waar?

R. Garreton (1996): “Many public meetings were severely repressed during this year, a practice that the Minister of Defence justified, even in the case of the bloody repression of PALU demonstration, by the need to preserve public order. In Kananga Governor Tshibwabwe gave the order for a demonstration by the UDPS and the PDSC to be put down, on 29 July a demonstration organized by PALU was repressed, an unspecified number of people was killed.”

3. Vrijheid van meningsuiting

BuZa: Over het algemeen kunnen politiek partijen, ngo's, vakbonden en andere verenigingen hun activiteiten zonder problemen uitoefenen.

AZADHO: “Des organisations et des personnes militant pour les droits de l'homme continuent à faire l'objet de menaces, agression, arrestations arbitraire, et détentions illégales...”

Rechtssysteem

BuZa schrijft: “De leden van de rechterlijke macht worden onregelmatig betaald, omkoping komt derhalve veel voor.”

NK: Maar het is veel erger!

AZADHO: “Les pressions politiques y compris de la part du gouvernement continuent de peser très fort sur la justice. Le magistrat subit quotidiennement des attaques qui sapent complètement son indépendance et détruisent ce qui reste de probité et de honnêteté... »

Conclusie

Leest men alleen het ambtstbericht van BuZa dan gelooft men dat Zaïrese asielzoekers best terug kunnen naar hun land. Justitie baseert zich op een positieve duiding van de situatie in Zaïre en neemt geen kennis van andere informatie zoals van de VN-rapporteur over Zaïre.

Kerkasiel, Mensen die ons steunden

Karel Zoet

Karel Zoet leerde ik kennen als een gedreven man. In 1996 werd een Zaïrees meisje van negen jaar alleen uitgezet en weggestuurd terug naar Zaïre. Karel maakte zich er heel boos over dat zo'n jong kind in haar eentje "verwijderd" zou worden uit Nederland. Haar ouders zouden gestorven zijn, maar Justitie beweerde dat ze nog een oma had in Kinshasa. Karel Zoet wilde dat precies weten. Hij belde me een keer op om bij hem te komen praten over deze zaak. Hij woonde in van Friesland, in Scharsterbrug bij de Friese meren. Ik ging daar heen, bij hem thuis. Karel was een echte Fries. Met zijn kinderen sprak hij ook alleen maar in het Fries. Op een zeker moment werd ik verrast: uit één van de kamers kwam Floribert Chebeya te voorschijn!

Hij zat daar bij Karel Zoet verstopt. Ik wist niet precies hoe ik me moest houden. Ik was er in getrapt, Karel wist wel dat ik een erge hekel aan Chebeya had. Hij was volgens mij de informant van de Nederlandse Ambassade in Zaïre, en leverde de informatie aan BuZa voor de "valse" ambtsberichten. Ik begreep dat het doel van Karel was dat ik hem zou testen op betrouwbaarheid (het gesprek vond plaats te Scharsterbrug, op 25-1-1995). Hoe betrouwbaar Chebeya was kon ik niet zeggen. Misschien kan hij zijn best doen om de oma van het meisje te vinden. Ik weet helaas niet hoe dat afgelopen is, en of Chebeya haar echt heeft geholpen.

Duitse vrienden

We hebben geregeld briefcontact gehad met Duitse vrienden, die zelf betrokken waren bij "Asyl in der Kirche":

- Ragini Wahl, te Nürtingen
- Dirk Vogelskamp, te Köln
- Christophe Keienberg, te Iserlohn

In Iserlohn hebben Henneke en ik een bijeenkomst bijgewoond, waar we verteld hebben over ons kerkasiel voor Zaïrezen in Amsterdam.

Jan van Harmelen

We zochten deze niet al te jeugdige pater op in Zuid-Limburg, in het klooster te Heythuysen. Jan van Harmelen heeft als Witte Pater 37 jaar in Zaïre gewoond, waarvan 29 jaar in Maniema en 8 jaar in Moba. Hij sprak met ons ondermeer over de militaire veiligheidsdienst in Zaïre: de SNIP, en over een andere dienst die inlichtingen verzamelt en overal in het land aanwezig is. Deze inlichtingendienst is volgens Jan van Harmelen goed in staat gevaarlijk-gewaande personen effectief te vervolgen, wat tot detentie kan leiden. We hadden veel aan zijn informatie.

Pater Boedts

De pater, woonachtig te Brussel, was lid van de Jesuit Refugee Service te Brussel. Hij werkte 25 jaar in Zaïre. Hij kende ook Zaïrese asielzoekers en dacht met ons mee om hun procedures te versterken. Van hem kregen we heel nuttige uittreksels, zoals van nota's van internationale mensenrechtenorganisaties en van de conventies omtrent uitwijzing van asielzoekers. Pater Boedts stuurde ons dikwijls faxen, die in de nacht met geratel binnenkwamen. Het was een plezier deze steeds weer te lezen.

Anonym

Ten tijde van het Kerkasiel voor de Zaïrezen nam ik soms weleens contact met iemand, een juriste, die werkte in voor de Rechtseenheidskamer, in Den Haag. Ze wist veel over procedures die zouden plaatsvinden. Ik legde haar soms vragen voor:

Wat denk je van het driejarenbeleid voor Zaïrezen? Zouden we succes hebben? Hoe wordt er bij de rechtbanken gedacht over de ambtsberichten van Buitenlandse Zaken? Goed of slecht? De situatie in Zaïre is erg onveilig volgens een aantal internationale mensenrechtenrapporten, zal ik die jou toesturen? Het contact met haar was erg prettig. Ze belde me altijd terug.

Tom Ponsioen

Hij was jarenlang als ontwikkelingswerker voor Caritas werkzaam. Hij hield op 24 december 1995 voor ons een lezing in de Oranjekerk. Hij heeft er veel over nagedacht hoe de macht van Mobutu te verklaren is.

Citaat uit zijn betoog: “Mobutu is zeer schuldig aan de toestand, maar anderen ook. Voor de Nato was de strategische ligging van Zaïre belangrijk en België wilde natuurlijk de bodemschatten niet verliezen. Antwerpen, de diamantstad drijft 35 jaar na dato nog op Zaïre en Amerika heeft zo zijn eigen belangen. Vandaar ook de nauwe banden tussen Mobutu en de CIA (via Devlin). Maar ook Duitsland en Frankrijk zijn er bij betrokken... De Franse politiek heeft er een handje van om door mooie kado's landen als Zaïre in een afhankelijkheidspositie te brengen.”

Gedicht van Samuel Malonga
(Opgedragen aan zijn advocate
Mevr. mr Wittich-Schmidt)

DENKEND AAN DIE DAG

*Herinnering aan de dag van mijn vlucht
zie ik diepe droefheid op het gezicht van mijn
bezorgde broeders
de tranen die langzaam uit de ogen van mijn
dierbare vrouw sprongen
de ontroering die het hart van mijn huilende
zusters vervulde
en de wanhoop die de stem van mijn verbitterde
moeder en weduwe brak*

*Herinnering aan de dag
dat ik mijn land verlaten heb
denk ik aan alle vluchtelingen die staatloos
geworden zijn
de gemartelde gevangenen die hun mensheid
verloren hebben
die achter slot en grendel als leeuwen in een
dierenpark gezet zijn zonder rechten.*

Het gedicht heeft Samuel Malonga me toegestuurd op 22-05-96 uit

Lichtenvoorde. Hij schrijft: “Beste Nelly, Ik heb asiel aangevraagd in maart 1992. Tot nu toe wacht ik nog omdat ik geen status heb. Ik moet naar de rechter in Zwolle gaan. Maar de datum is nog niet bekend. Bedankt voor alles wat u voor Zaïrezen doet, daarom heb ik dit gedicht aan u gestuurd. Gods zegen.”

Met vriendelijke groet, Malonga

Ombudsman

De klachten

Op woensdag 22 maart 1995 werd weer een groepsuitzetting uitgevoerd door het Ministerie van Justitie, nu met 51 Zaïrezen. Vervolgens heb ik na de uitzetting een uitvoerige lijst van klachten gemaakt ten behoeve van de Ombudsman.

1. Klachten over het handelen van het Ministerie van Justitie:

- de uitzetting werd tot het laatste moment geheim gehouden
- het MvJ heeft zich niet gehouden aan het driejarenbeleid,
- er is uitgezet zonder dat er antwoord is gegeven op gestelde kamervragen,
- MvJ heeft beroepsprocedures inzake de uitspraak van de REK genegeerd,
- MvJ heeft uitgezet terwijl er nog een verzoek voor een voorlopige voorziening liep,
- MvJ is afgeweken van individuele verzoeken voor een laissez-passer, in plaats daarvan was sprake van een collectief laissez-passer.

2. klachten over de schending van de humaniteit door de politie en marechaussee

- mensen die lange tijd een relatie met elkaar hadden, werden bruusk gescheiden,
- persoonlijke bezittingen konden niet meegenomen worden,
- een kind van 10 jaar werd opgesloten in een politiecel,
- het oppakken van de vluchtelingen op school, op straat of op het politiebureau als men te goeder trouw daarheen gaat, is schandelijk,
- een hoogzwangere vrouw werd plotseling aan de massale uitzetting blootgesteld,
- door een overmacht aan marechaussee werden dwangmiddelen gebruikt en slagen uitgedeeld.

3. Tenslotte heeft de Nederlandse Staat nagelaten informatie te verschaffen over het lot van de teruggestuurde Zaïrese asielzoekers in Zaïre.

Toegevoegd had ik veel documenten ter ondersteuning van de klachten en ook nog voorbeelden over onze acties bij speciale uitzettingen, zoals de onderstaande uitzetting.

Uitzetting 19 september 1995

Ik heb tijdig op 18 september een fax gestuurd aan de UNHCR (het regional bureau voor Europa) om hen in te lichten over de komende uitzetting. Ook de UNHCR-vertegenwoordiger in Nederland heb ik op de hoogte gesteld.

Ik heb een brief gestuurd aan de directeur van de IND, de heer Nawijn, om er op te wijzen dat een aantal van de uitgezette Zaïrese asielzoekers nog in de procedure zaten, geheel tegen de informatie van de IND dat ze allen “volkomen uitgeprocedeerd” waren.

Raad van Kerken

Hoewel we van de kerken in Amsterdam en Weesp veel steun kregen bij en tijdens het kerkasiel, lag dat bij de landelijke Raad van Kerken anders. De algemene secretaris van dit gremium, mevr. Ineke Bakker, had in het begin in een brief aan de staatssecretaris geschreven dat het te vroeg voor kerkasiel was omdat er nog juridische mogelijkheden waren. Dit was echter niet het standpunt van alle participanten van de RvK.

Steun aan en hulp voor onze actie hebben we wel degelijk gekregen van mensen uit deze Raad. Ik noem hier ds. Bram Grandia, zelf voorzitter van de Werkgroep Vluchtelingen van de RvK en predikant van de Keizersgrachtkerk, waar onze Zaïrezen ook zes weken verblijf gekregen hebben.

Wie ik ook wil noemen is Pieter Muller, oud-voorzitter van de Werkgroep Vluchtelingen van de RvK. Naar aanleiding van het kerkasiel schreef hij een notitie over het driejaren- beleid en Zaïrese asielzoekers. Hij kwam hierin tot de conclusie dat het niet langer volgehouden kon worden dat het niet-uitzetten van Zaïrezen in de jaren 1991-94 het gevolg was van het niet-beschikbaarzijn van middelen van vervoer naar Zaïre. Uiteindelijk was dit dezelfde conclusie als van de rechters van het Hof (uitspraak van 23 januari 1997).

Gesprek

Op 8 juni 1996 vond een belangrijk gesprek over kerkasiel plaats. Hierbij waren 9 personen aanwezig:

- drie leden van de landelijke Raad van Kerken: de algemene secretaris Ineke Bakker en twee leden van de Werkgroep Vluchtelingen van de RvK, Michel Peters en Bram Grandia,
- drie leden van de Taakgroep Vluchtelingen RvK Amsterdam: Atze van den Broek, Hans Pietersma, Auke Hofman,
- twee leden van Amsterdamse kerken: Alice van der Laan (Jacobus-kapel) en Lenie van Reijendam (Vrijzinnig Herv. gemeente/Remonstrantse gemeente)
- en de coördinator van de SZV: Nelly Koetsier.

Korte weergave van het verslag

Gespreksleider: Auke Hofman

Eerst geven enkele deelnemers aan de bijeenkomst aan wat hun verwachting is en waar ze op hopen als resultaat van het gesprek.

- Alice v.d.Laan hoopt dat er duidelijkheid komt hoe de verhouding ligt tussen plaatselijke kerkgemeenten en de landelijke Raad en ook: hoe we samen kunnen bijdragen aan een positieve oplossing voor de groep Zaïrezen.
- Hans Pietersma zegt dat de uitspraken van de landelijke Raad bij hem op onbegrip stuiten. Die uitspraken hebben effect gehad op het kerkasiel: men voelde zich in de steek gelaten.
- Lenie van Reijendam vermeldt dat er binnen de Amsterdamse RvK sprake was van verschillende meningen over het kerkasiel, omdat sommigen de opvattingen van de landelijke RvK steunden en anderen niet. Hopelijk wordt door dit gesprek het draagvlak voor kerkasiel verbreed.
- Nelly Koetsier wijst er op dat toen er tot kerkasiel overgegaan werd er sprake was van fundamenteel onrecht tegenover Zaïrese asielzoekers. Er vonden uitzettingen plaats van grote groepen Zaïrezen.
- Atze van der Broek wijst op spanningen tussen diverse geledingen: Solidariteitsgroep tegenover Taakgroep, Taakgroep tegenover Werkgroep, plaatselijke kerken tegenover de landelijke RvK.
- Michel Peters vindt dat de principiële keuze voor kerkasiel bij de plaatselijke gemeente ligt. De Raad moet zich er niet mee bemoeien.

Discussie

- Ineke Bakker meent dat het standpunt van de Raad slecht begrepen is. Men heeft altijd achter de vier eisen gestaan. Ze heeft eigenlijk maar één grief: namelijk dat haar brief die ze aan de Staatssecretaris gestuurd heeft naar buiten gekomen is.
- Bram Grandia wijst er op dat de Werkgroep eerst ingelicht had moeten worden. Er is binnen de Werkgroep geen overeenstemming over kerkasiel; het is ook onjuist dat de brief door anderen in de openbaarheid is gebracht.
- Nelly Koetsier brengt naar voren dat nadat de brief in de pers be-

kend geworden is op landelijk niveau veel kerken afgehaakt zijn: Aanvankelijk was men komen informeren in Amsterdam over het opzetten van kerkasiel, bv. een dominee uit Enschede en zijn vrouw waren op bezoek gekomen in de Nassaukerk, maar terug in Enschede liet de plaatselijke Raad het standpunt van de landelijke Raad zwaar wegen en ging het kerkasiel niet door. (Toen we in Amsterdam stopten, kreeg ik nog bericht van iemand uit Enschede dat ze een vervolg wilden geven aan ons kerkasiel!).

- Atze benadrukt dat het gaat om het creëren van draagvlak voor kerkasiel. In de Taakgroep was men in het begin het ook niet eens over kerkasiel, dat is in de loop der tijd veranderd. Overigens vindt hij dat als het gaat om algemene politieke eisen de landelijke Raad in beeld komt.
- Bram Grandia vindt bovendien dat de vluchtelingendefinitie opgerekt zou moeten worden: Mensen zijn slachtoffer van de Noord-Zuid tegenstelling. Hier moet ook over gediscussieerd worden.
- Ineke Bakker trekt als conclusie dat er huiswerk ligt voor de landelijke RvK: na de zomer wil ze een gesprek met de Staatssecretaris zien te krijgen over het verwijderingsbeleid. Ze zegt ook dat er door de RvK wel iets gedaan is ten behoeve van de Zaïrezen: Op 6 mei werd er een brief aan de Staatssecretaris gestuurd met als bijlage de notitie van Pieter Muller. Men heeft in deze brief erop gewezen dat het driejarenbeleid ook voor Zaïrezen moet gelden. Verder heeft ze de Staatssecretaris de vraag gesteld hoe het nu precies zit met de groepsuitzettingen. Op deze brief is tot op heden geen antwoord gekomen.
- Nelly Koetsier merkt over groepsuitzetting op dat men onverhoeds en totaal onverwacht van bed gelicht wordt en als vee afgevoerd. De drie landen: Frankrijk, Duitsland, en Nederland huren gemeenschappelijk een charter. Er worden fouten gemaakt bij het oppakken, men is er immers op gespitst dat het vliegtuig vol moet. Onze strijd gaat ook tegen de manier waarop mensen hier behandeld worden.

Nelly Koetsier, 3/7/96

Over het driejarenbeleid en uitspraak van het Hof

Het driejarenbeleid houdt in dat wanneer een asielzoeker vanaf zijn/haar asielverzoek na drie jaar nog geen beslissing van de staat heeft gekregen op dit verzoek, hij/zij een verblijfsvergunning krijgt. Om duidelijkheid te krijgen over de kwestie of Zaïrese asielzoekers in aanmerking zouden kunnen komen voor dit driejarenbeleid, volgt hier nu een samenvatting van het vonnis van het Hof van 23 /1/97 en de aanloop ernaartoe.

Het Gerechtshof Den Haag: de aanloop ernaartoe

Ik ben zelf bij de behandeling van het proces bij het Hof geweest. Deze gebeurtenis vond plaats in Den Haag. Er waren daarbij drie rechters aanwezig. De zaak was aangespannen door de advocaat van Kiazi, Mr. Piet Baudoin. Kiazi had op 14/1/92 asiel aangevraagd. Zijn verzoek werd afgewezen op 6/2/92.

De advocaat diende tegen deze afwijzing een herzieningsverzoek in. Maar Kiazi kreeg geen verlof van de Staat om de behandeling van dit herzieningsverzoek in Nederland af te wachten. (Dit betekent dat het indienen van het herzieningsverzoek geen “schorsende werking” tegen uitzetting opleverde.) Hierop vroeg de advocaat een kort geding aan om te voorkomen dat Kiazi uitgezet zou worden.

De Staat stelde het houden van het kort geding steeds uit, tot er eindelijk een zitting plaatsvond op 30 november 1995. Dat was dus al meer dan drie jaar na Kiazi's asielaanvraag.

De kort geding-zitting vond plaats in Amsterdam. De Amsterdamse rechter wilde van de Staat weten waarom Kiazi geen verblijfsvergunning op grond van het driejarenbeleid kreeg. Het antwoord van de Staat was onduidelijk. Daarop werd de zitting verdaagd tot 18/7/96. De Amsterdamse rechter wees uiteindelijk op 9/8/1996 vonnis: het verzoek van Kiazi werd toegewezen op grond van het driejarenbeleid. De staat ging in hoger beroep bij het Hof.

Vonnis van het Hof

Bij het Hof heeft de Staat zijn uitleg gegeven over het driejarenbeleid. Volgens de Staat zou dit niet voor Zaïrezen gelden, het beleid tegen-

over Zaïrese asielverzoeken hield niet in dat ze allemaal een verblijfsvergunning horen te krijgen: Zaïrezen mogen teruggestuurd worden. Dat het zo lang duurde voor ze een beslissing op hun asielverzoek kregen - drie jaren of meer - had volgens de Staat ermee te maken dat er geen mogelijkheden waren om Zaïrezen uit te zetten: er werd niet op Kinshasa gevlogen. Het vliegveld aldaar zou gesloten zijn. Daarom moest de Staat de procedures steeds aanhouden, zonder beslissingen te nemen. Dit had technische redenen. De Staat sprak van een “technisch obstakel”. De Staat legde dit als volgt uit: “Van een beleidsmatige grond bij het niet verwijderen van Zaïrese asielzoekers is in zijn algemeenheid geen sprake. Het achterwege laten van uitzettingen is te wijten aan de technische of praktische problemen waarmee de Staat werd geconfronteerd.”

Het Hof heeft deze redenering niet geaccepteerd. Van een technisch obstakel, al die jaren, was niet bij voortduring sprake. De Staat heeft dit niet waargemaakt, integendeel:

“De Staat heeft schriftelijk als wel mondeling, erkend dat de periode gedurende welke buitenlandse vliegtuigen vanaf 1990 niet op Kinshasa hebben gevlogen van relatief korte duur is geweest, terwijl de luchthaven van Kinshasa in deze periode slechts enkele dagen is gesloten geweest, een en ander in tegenstelling tot hetgeen de Staat heeft gesuggereerd”.

Het Hof vond dat Kiazi in Nederland in elk geval recht op een verblijfsvergunning had, en dat hij zijn procedure voor erkenning als vluchteling kon voortzetten.

De Staat kreeg dus geen gelijk. Want naar het oordeel van het Hof had het niet-uitzetten een beleidsmatige grond, (nl. het beleid van het MvJ om geen beslissingen te nemen) en geen technische grond. Het Hof bekrachtigde hiermee het vonnis van de Amsterdamse rechter. De uitspraak was op 23 januari 1997. Van deze gang van zaken heb ik alle advocaten van mijn lijst op de hoogte gesteld. Veel Zaïrezen kregen nadien een verblijfsvergunning op grond van het driejaren-beleid.

Hoe veilig was Zaïre eigenlijk ten tijde van onze strijd om toepassing van het driejarenbeleid?

Amnesty International maakte zich al van 1990 ernstig zorgen over het

geweld in Kinshasa en andere delen van Zaïre. In 1995 wordt bijvoorbeeld door AI vermeld dat bij demonstraties op vreedzame burgers geschoten werd door de “security forces”, waarbij talloze doden en gewonden vielen.

In Kinshasa zijn vanaf 1990 voortdurend rellen en muiterijen door militairen. Er is ook sprake van ernstige, politieke onrust. Vertegenwoordigers van bepaalde oppositiepartijen, zoals de PALU (Parti Lumumbiste Unifié) en de USORAS (Union Sacrée de l’Opposition Radicale et Alliés) roepen de bevolking op om te protesteren in de straten tegen het uitstel van de transitie (het overgangsproces naar democratie), wat opnieuw gewelddadig optreden door gewapende militairen van de DSP en de SARM tot gevolg heeft.

Het is zelfs zo onveilig in Kinshasa dat leden van de Marechaussee, als ze Zaïrezen begeleiden bij uitzetting, bij aankomst zelf niet durven uitstappen uit het vliegtuig. De veiligheidsdiensten van Mobutu moeten dan in het vliegtuig zelf de asielzoeker(s) ophalen. Toch heeft Nederland een paar keer collectieve uitzettingen van Zaïrezen georganiseerd. Hoe het hen vergaan is, weten we niet.

Deel III: De Nieuwe Tijd

Foto: Andrea de Leeuw

AFDL (Alliance des Forces Démocratiques pour la libération du Congo/Zaire)

Het begin

Vier opposanten van het regiem van Mobutu ontmoetten elkaar op 18 oktober 1996 in Lamera, een plaats in de oostelijke provincie Zuid-Kivu, waar ze besloten gezamenlijk de strijd tegen Mobutu aan te gaan. Het ging om de volgende personen en hun partijen:

1. Laurent Kabila : Parti de la Révolution Populaire,
2. Kisase Ngandu : Conseil National de la Résistance pour la Démocratie,
3. Nindonga : Mouvement Révolutionnaire pour la Libération du Zaïre
4. Deogratias Bugera: L'Alliance Démocratique des Peuples.

Deze vier mannen besloten ter plaatse tot de oprichting van de AFDL, de Alliantie van Democratische Krachten voor de bevrijding van Zaïre. Laurent Kabila werd gekozen tot woordvoerder, hij werd al gauw als leider van de AFDL gezien.

De gewapende strijd en het doel

De AFDL was ervan overtuigd dat de bevrijding van Zaïre alleen mogelijk was via de gewapende strijd. Na Mobutu's val zou er een nieuwe, echte democratie gevormd worden. Het politieke doel was: de bevolking uit de toestand van armoede te bevrijden en de rijke elite te verhinderen nog langer als enige van de rijkdommen van Zaïre te profiteren.

De AFDL had echter geen leger om haar doel te bereiken. Hier bood de regering van Rwanda uitkomst: President Kagame stuurde al gauw zijn legermacht, de RPF, bestaande uit Tutsi naar de Kivu. Hierbij zat echter ook een "addertje onder het gras": Kagame had een eigen doel dan alleen de AFDL helpen, het ging hem ook om het verdrijven van de Hutu-vluchtelingen die sinds 1994, na de zg. genocide, in de grensgebieden van Zaïre leefden. Sommigen daarvan waren gewapend en hadden als zg. Interhamwe in Rwanda tegen Kagame gevochten. Intussen had ook Oeganda troepen naar het noordelijke gebied van Zaïre, Ituri, gestuurd. Om zelf een leger te vormen begon Laurent Kabila, jonge recruten te trainen, vooral jongeren van de Banyamulenge, een Tutsi-

stam, die in het gebied van de Zuid-Kivu woont.

In de maanden die volgden, vanaf oktober 1996, trokken de gewapende troepen van de AFDL, tezamen met de legereenheden van Rwanda, op vanuit het oosten in noordwestelijke richting langs moeilijke bosrijke gebieden en rivieren, duizenden kilometers op weg naar de hoofdstad Kinshasa. In de plaats Kisangani, halverwege, werd Kabila met gejuich begroet door de bevolking.

Evenwel, een schaduw over de opmars van de AFDL vormde het probleem van de Hutu-vluchtelingen. Ze waren door het leger van Kagame, de RPF, uit hun kampen verdreven. Ze wilden niet terug naar Rwanda maar vluchtten ook in noordwestelijke richting, een moeizame tocht waarbij vele Hutu's omkwamen, hetzij door honger en gebrek, hetzij door de troepen van Kagame, die wraak nam op deze bevolkingsgroep die zij van genocide op de Tutsi's beschuldigden. Vele Hutu's werden door de RPF vermoord, waar Kabila later ter verantwoording voor geroepen werd door de internationale gemeenschap, met name door de V.S.

In Nederland werd door Zaïrezen verheugd gereageerd. Zij geloofden stellig dat de strijd van de AFDL eindelijk het vertrek van Mobutu zou betekenen, hoewel sommigen het betreurden dat dit met wapens moest gebeuren. Er waren Zaïrese vluchtelingen in Nederland en andere landen van Europa die reeds hun diensten gingen aanbieden aan Kabila, in de hoop dat ze bij de opbouw van hun land van dienst konden zijn. Zo vertrokken naar Zaïre: Raphael Ghenda, die al 20 jaar in België leefde als balling, Mwana Mawapanga, die zijn docentschap aan de Universiteit van Kentucky opgaf om in het toekomstige Zaïre te werken, en nog vele anderen.

Toen Laurent Kabila eindelijk in mei 1997 Kinshasa naderde werden er nog zware gevechten geleverd door militairen die aan Mobutu trouw gebleven waren, maar de meeste militairen gingen op de vlucht. Enkele officieren sloten zich aan bij het leger van Kabila en weigerden nog langer hun diensten aan het oude regiem te leveren. De gevolgtrekking die Mobutu hieruit trok was dat er voor hem niets anders op zat, dan te vluchten. Hij vluchtte naar Marokko, waar hij een paar jaar later stierf. De AFDL had gewonnen en Kabila werd op 17 mei 1997 ingewijd als nieuwe president. Hij veranderde de naam Zaïre weer in

de vroegere naam Congo, meer precies de Democratische Republieque Congo, de DRC.

Kabila, president van Congo

De verandering voor Zaïre, dat vanaf dat moment weer Congo heette, werd door de meeste Congolezen met vreugde begroet, en ze hoopten dat het nieuwe programma voor de ontwikkeling van Congo bewaarheid zou worden. De moeilijkheid was dat er weinig of geen geld was om Congo opnieuw op te bouwen. Kabila vroeg voor een uitgebreid ontwikkelingsproject voor zijn land de steun van de Wereldbank. Dat werd echter geweigerd. Men wilde eerst een onderzoek naar de moordpartijen op Hutu-vluchtelingen, waar Kabila van beschuldigd werd. Rwanda ging vrijuit.

Een duidelijke fout van Kabila was dat hij zich niet distantiëerde van de Rwandese Tutsi's, die met hem opgetrokken waren naar Kinshasa en nu voor zichzelf regeringsfuncties in Kabila's regering wensten. Hij benoemde enkele Banyamulenge in zijn regering en als adviseurs o.a. Bizima Karaha, Bugera, en Ruberwa. Uiteindelijk zou dit hem funest worden, want deze Rwanda-gezinde personen verlieten zijn regering later om Kagame te steunen die in 1998 een oorlog tegen Congo begon.

CongoNed

- **begin van Werkgroep CongoNed**
- **opnieuw oorlog en pogingen voor berechting van oorlogsmisdaden**
- **de Spaanse procedure**
- **Yangambi**
- **2006, verkiezingen in Congo**

De Solidariteitsgroep voor Zaïrese vluchtelingen (SZV) was na de komst van Laurent Kabila, als president van Congo, opgeheven. We gingen verder als Werkgroep CongoNed: Nico, Nelly, Jean Biam-pata en Yesu Kitenge. Later ging Paul Mbikayi meedoen, toen Jean vertrok omdat hij andere werkzaamheden had. Wij besloten de gebeurtenissen vanaf 1997 te blijven volgen en de informatie over ontwikkelingen in Congo rond te sturen via een Nieuwsbrief. Ook publiceerden we kronieken en ander nieuws op onze website: www.congoned.dds.nl. Daarnaast hadden we vanaf 2011 een stichting: "Amani ya Congo". Dat was nodig in verband met het bijhouden van het overzicht over onze financiën: de ontvangst van giften en het verstrekken van uitgaven. Leen van den Berg werd voorzitter van onze stichting.

Sommige Congolese vrienden hadden besloten hun landgenoten in Congo te gaan steunen met bv. een landbouwproject zoals Heri Njila. Via onze stichting ontving hij financiële ondersteuning.

Opnieuw oorlog

In augustus 1998 brak er opnieuw oorlog uit in Congo. Dit was vooral een oorlog tegen Laurent Kabila. Twee van de medewerkers in zijn regering: Bizima Karaha en Deo Bugera waren in het geheim uit Kinshasa vertrokken. Ze doken later op in Oost-Congo, in de provincie Noord-Kivu, in Goma. Ze startten een rebellenbeweging, de RCD. (Rassemblement Congolais pour la Démocratie). Rwandese en Burundese troepen drongen het land binnen en vochten mee met de RCD in een poging om de beide Kivu's (Noord en Zuid) af te scheiden van de rest van Congo.

Het leger van Kagame, de RPF, probeerde ook om Kabila af te zetten. Rwandese soldaten, voornamelijk Tutsi, landden met een geëvacueerd vliegtuig in het westen van Congo, in Kitona, en trokken op naar de hoofdstad Kinshasa. Op dat moment riep Kabila de hulp in van zijn zuidelijke buurlanden: Zimbabwe, Zambia en Namibië. Deze kwamen Kabila te hulp. Zo ontstond wat genoemd wordt: de Eerste Afrikaanse Wereldoorlog.

Er kwamen miljoenen mensen om door de moordpartijen die de Rwandezes uitvoerden. In Zuid-Kivu vonden “massacres” op grote schaal plaats in allerlei dorpen als Makobolo, Kasika, Mwenga enz. Dit kostten duizenden Congolese burgers het leven. Intussen was het Oegandese leger ook binnengevallen, via Ituri in het noorden, waar ze een massa-slachting van de in dat gebied wonende etnische groepen veroorzaakte. Het ging om de Hema (Tutsi) en Lendu (Hutu). Oeganda zette de Hema op tegen de Lendu, waardoor deze voorheen met elkaar vreedzaam levende groepen, elkaar te lijf gingen. Er kwamen volgens een VN-rapport in Ituri 50 000 mensen om.

In Kisangani, de hoofdstad van de Oost-Provincie vochten Rwanda en Oeganda een strijd uit om de macht over de stad te verkrijgen. Ook hier vond een slachting onder de burgers plaats. Jean-Pierre Bemba, een politicus uit de provincie Equateur, mengde zich ook in de strijd met een eigen rebelgroep de MLC. Hij werd gesteund door Oeganda. Het land was verdeeld in drie stukken: het oosten was in handen van de Rwandezes en Burundezes, het noorden van de Oegandezes, en de rest werd nog bestuurd door Kabila, die hulp kreeg van de drie landen van zuidelijk Afrika.

Korte weergave van de vredespogingen

Op 14 mei 1999 werd in Syrt (Lybië) onder de leiding van president Kaddafi, een accord gesloten tussen Kabila en de Rwandese president Kagame. Het accord betekende een tijdelijke wapenstilstand.

Een vervolg op dit accord was het overleg onder leiding van de VN op 10 juli 1999 in Lusaka (Zambia), waarbij de leiders van de zes oorlogvoerende landen bijeenkwamen. Er werd besloten tot een vredesaccord dat van kracht zou worden op 31 augustus 1999. De rebelbewegingen deden hier echter niet aan mee. Ook Rwanda heeft zich

niet aan dit accord gehouden: in 2000 werd in Kisangani nog door het Rwandese leger gevochten, waarbij veel burgers omkwamen. Ook Oeganda vertrok aanvankelijk niet uit Ituri.

De VN besloot een vredesmacht te installeren in Congo: de MO-NUC/ MONUSCO (MONUC: Mission de l’Organisation des Nations Unies pour le Congo, later: pour la Stabilisation du Congo). Deze vredesmacht met soldaten uit diverse landen, werd op 24 februari 2000 geïnstalleerd op diverse plekken in het land.

Voor wie verder wil lezen over deze oorlog, beveel ik aan:

- Filip Reyntjes: “De Grote Afrikaanse Oorlog” (uitgave Meulenhof en Mantau, 2009, 364 blz.). Zeer uitgebreid en goed geschreven.
- “Opdat men nooit vergete” (uitgave door CongoNed, 2002). Het is een vertaling vanuit het Frans van een boekje van de Rassemblement pour le Progrès te Brussel. Dit gaat vooral over wat de bevolking geleden heeft, met aangrijpende foto’s.
- “Oorlog en plundering” van onze Congolese vriend Mfuni Kazadi (zie op onze website www.congoned.dds.nl).

Raadselachtige dood en opvolging van Laurent Kabila

Op 16 februari 2001 werd Kabila in zijn eigen werkkamer in Kinshasa vermoord. Er werden wel een paar mensen gearresteerd, maar wie werkelijk achter deze moord zat, is nooit boven tafel gekomen. Hij werd opgevolgd door Joseph Kabila, die onverwachts en snel, met hulp van Mugabe, de president van Zimbabwe, in Kinshasa werd geïnstalleerd. Of hij echt de zoon van Laurent is, bestond twijfel en die is nooit opgelost.

2004 en op zoek naar mogelijkheid van berechting

In 2004 was het weer tamelijk rustig in Congo. Multinationals en slimme zakenlieden kwamen weer naar Congo om de grondstoffen, als koper, cobalt, diamanten, tin, coltan, mangaan etc. te gaan winnen, ten bate van de high-tech industrie voor de rijke delen van de wereld. Later kwamen ook de Chinezen. Wat die wel goed deden was het aanleggen van wegen en verdere infrastructuur.

Nico en ik brachten in 2004 een bezoek aan onze vrienden in Kinshasa en Kisangani. We zagen in Kisangani de massagraven en de kogel-

gaten in de huizen, als herinnering aan de oorlogen, gevoerd tegen de Congolese bevolking door de rebellen, de Rwandezen en Oegandezen. Ook gingen we op bezoek bij Victor Nzuzi, landbouwer en activist, die in Bas-Congo woont. Zijn vrouw verzorgt een paar varkens, voor het levensonderhoud van de familie. Zie ons verslag van deze reis: www.congoned.dds.nl/verslag.

In de zomer van 2006 werden er in Congo verkiezingen gehouden. Dit was in ruim dertig jaar niet gebeurd. Nico is naar Zuid-Kivu gereist, om als waarnemer bij deze verkiezingen te zijn. In Amsterdam kwamen toen twee aardige jongens bij mij langs. Hun namen waren, als ik het goed onthouden heb: Hans en Yehudi. Ze wilden een evenement over Congo organiseren in club Bitterzoet in de Spuistraat. Dit evenement vond plaats tijdens de verkiezingen in Congo. Het leuke was dat er via internet ("live-streaming") contact gemaakt werd met de stad Goma, waar we konden zien dat allerlei Congolezen zich opmaakten om te gaan stemmen. De uitslag was dat Joseph Kabila het won van zijn concurrenten. De avond in Bitterzoet was heel goed bezocht, en er was een debat over Congo. Ik kreeg van de organisatoren als dank voor de informatie die ik hun gegeven had, twee filmpjes: Verslag van het debat en "Congo River" (mooie film van Thierry Michel).

advocaat Jordi Palou

Op onze reis in Congo hebben we ook gesproken met Firmin Yangambi, advocaat te Kisan-gani, die we eerder in Europa al eens ontmoet hadden. Met hem spraken we af dat degenen die oorlogsmisdrijven begaan hadden, berecht moesten worden. Deze plannen werden versterkt toen we contact kregen met een spaanse advocaat, Jordi Palou Loverdos, uit Barcelona. Hij had het voor elkaar gekregen dat de rechter van Instructie in Madrid, Fernando Andreu Merelles, een onderzoek ging instellen naar de oorlogsmisdrijven van de Rwandezen in Congo en in Rwanda. Voor een proces hadden we echter getuigen nodig. Daartoe verzamelden wij en Yangambi de verhalen van slachtoffers.

Jordi heeft ons een paar keer bezocht in Nederland, en ik ben met hem naar Den Haag gegaan voor een persconferentie in Nieuwspoord. Jordi Palou heeft zich erg ingezet voor de verzoening van de Rwandese

bevolkingsgroepen, de Hutu en de Tutsi. In mei 2009 was ik namens CongoNed hier getuige van. Wij, Nico en Nelly, waren uitgenodigd voor een bijeenkomst in Palma de Mallorca. Deze bijeenkomst stond in het kader van de dialoog tussen beide Rwandese bevolkingsgroepen. Dit was de Dialogue IntraRwandais (DIR), die door Jordi Palou al meer dan zeven keer gehouden was.

Met Jordi Palou brachten we ook een bezoek aan de Tweede Kamer voor een gesprek met een CDA-lid en spraken we met een ambtenaar in het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Helaas ligt het proces in Spanje tot nu toe stil. Bovendien: Firmin Yangambi werd in september 2009 gearresteerd en gevangen gezet in de Makala-gevangenis van Kinshasa. Hij zat tien jaar gevangen, zodat onze samenwerking tot stilstand kwam.

In 2010 verscheen een belangrijk rapport: het zg. Mapping-rapport van de Hoge VN-Commissaris voor de Mensenrechten, mevr. Navi Pillay, waar de gebeurtenissen en moordpartijen vanaf 1993 tot en met 2003 in Congo in beschreven worden. In dit rapport wordt voorgesteld om een Congolese rechtbank met toevoeging van internationale juristen ("Chambres mixtes") te vormen om de in het rapport beschreven oorlogsmisdaden te berechten. Deze rechtbank is nog niet van de grond gekomen.

Wat te doen in Nederland?

Naar aanleiding van het Mapping-rapport vatten we het plan op om te proberen in Nederland berechting van oorlogsmisdadigers gedaan te krijgen. Nederlandse rechters zijn namelijk bevoegd het internationaal strafrecht toe te passen. Ik had een lijst van hoofdfiguren van de rebelbeweging RCD gemaakt. Het plan was om als één van deze personen in Nederland kwam, hem te laten arresteren en berechten. Hierover hebben we een gesprek gevoerd met mr Liesbeth Zegveld, die bereid was ons te helpen. Maar, het bleek heel moeilijk iemand te pakken te krijgen: als een dergelijke persoon al in Nederland kwam bijvoorbeeld voor een persoonlijk bezoek, was hij al weer snel vertrokken, voordat we hem hadden kunnen laten arresteren.

Hanns Eisler, evenementen vanaf 1998

Hanns Eisler (1898-1962)

Wanneer ben ik Eisler-fan geworden? Dat was nog niet toen ik Muziekwetenschap studeerde, en ook nog niet toen ik het piano-staatsexamen deed. Eigenlijk was ik altijd al vanaf de middelbare school geïnteresseerd in in de vraag: hoe kan ik bijdragen aan een andere samenleving, waarin rijkdom, macht en geluk eerlijk verdeeld zouden zijn, en tegelijk muziek maken?

Muziek alleen voor verstrooiing kón mij niet blijvend boeien, hoe heerlijk het ook is weg te dromen op de klanken van fantastische composities van vroeger en van onze eigen tijd. Voor mij ging het om de vraag: Welke muziek hoort er bij politiek-maatschappelijke strijd, tegen het kapitalistische uitbuitingssysteem waardoor minderbedeelden in Nederland en in andere delen van de wereld armoede lijden. Zonder twijfel was het antwoord: de muziek van Hanns Eisler.

Ik was dan ook bijzonder verheugd toen ik in 1998 te weten kwam dat er een internationale organisatie voor de muziek en het gedachtegoed van Hanns Eisler opgericht was: het Internationale Hanns Eisler Gesellschaft (IHEG) in Berlijn.

Het IHEG organiseerde in 1998 in Berlijn een Kolloquium. Het was een honderdjarige herdenking, want Hanns Eisler is in 1898 in Leipzig geboren. Ik ging toen naar Berlijn en leerde de mensen van IHEG kennen: Wolfgang Hufschmidt, Günter Mayer, Jürgen Schebera, Petra Hildebrand, Peter Schweinhardt, en vele anderen. Ik werd toen lid van IHEG, en later ook nog Länderbeauftragte voor Nederland.

Enige Eisler-activiteiten van mij in samenhang met IHEG Pianomuziek

Tijdens het IHEG-Kolloquium uit 1998, gaf de pianist Christoph Keller, uit Zürich, een workshop over Eislers “Klaviermusik”, waar ik veel van leerde. De stukken, die Keller behandelde, heb ik later op uitvoeringen gespeeld, bijv. Klavierstücke opus 31, en de acht stukken van opus 8. Ook leerde ik liederen van Eisler kennen, waar ik later de pianopartij van speelde als begeleiding van de klarinet /saxofoon (Nienke), respectievelijk van de zangeres (Åsa Olsson).

Het ging onder andere om de liederen:

1. “Spruch 1939”
2. “In den finsternen Zeiten wird da noch gesungen werden?”
3. “Diese Stadt hat mich belehrt”

Inhoudelijk werk, 2006

Voor het 42ste nummer van de Eisler-Gesellschaft, de Eisler-Mitteilungen nr 42, uit oktober 2006, schreef ik een uitvoerig artikel over uitvoeringen van Eislers muziek in Nederland sinds de jaren tachtig, onder de kop: “MUZIEK en POLITIEK”. In dit artikel noem ik ook de uitvoeringen die in Den Haag en in Amsterdam (Odeon) gegeven werden in 1984, met koor- en toneelmuziek uit de 20ste eeuw. Regisseur was Johnny Kuiper en dirigent: Tom Löwenthal. Later hebben zij nog een concert met alleen Eisler-werken uitgevoerd, een geweldige prestatie, samen met het Handke-Weiss orkest en het CREA-studentenkoor. Tom en Johnny waren allebei bevlogen Eisler-adepten. Veel later heb ik hen alletwee uitgenodigd (2018) toen ik een gespreksgroep startte met het doel in Amsterdam een Eislerdag te houden.

In hetzelfde nummer van de Eisler-Mitteilungen staat een interview door mij met Willem Breuker, die in dezelfde straat als ik woonde (het interview is te lezen op mijn blog via: www.eisleriana.nl). Willem Breuker stierf in 2010, en Johnny Kuiper in 2020.

2012

In 2012 hield ik een uitvoerige lezing ter gelegenheid van de 50ste sterfdag van Hanns Eisler. Deze dag werd gehouden in Berlijn en georganiseerd door IHEG. De titel van mijn lezing luidde: “Auf der Suche nach der Aktualität Hanns Eislers anhand dreier Lieder aus den Jahren 1929-1934.

De 3 liederen waar het om ging waren:

1. “die Säckeschmeisser” (een lied uit de film Nieuwe Gronden van Joris Ivens)
2. “Die Ballade vom Wasserrad” (een lied uit “die Rundköpfe und die Spitzköpfe”, theaterwerk van Bertolt Brecht)
3. “Song von Angebot und Nachfrage” uit “die Massnahme” van Brecht)

Dit waren alle drie politieke liederen die de kapitalistische uitgangspunten van de westerse wereld bekritiseren. In mijn lezing ging ik ook in op de financiële crisis waar we in 2007 in terechtgekomen waren door staatsschulden ten gevolge van het mismanagement bij de banken. De inleiding van mij is afgedrukt in het boek “Eisler und die Nachwelt” (uitgave: Breitkopf und Härtel, 2017, Wiesbaden).

De HESN/EISLERDAGEN

Eind 2017 kwam het idee in me op dat we nu maar eens EislerDagen in Nederland moesten organiseren, om Eislers muziek in ons land meer bekendheid te geven. Nico en ik gingen om te beginnen naar de notaris om een stichting op te richten omdat men anders geen officiële evenementen kan organiseren. Het werd de Hanns Eisler Stichting Nederland HESN. Later voegden zich drie personen bij ons om tezamen het bestuur te vormen: Arjan van Baest, Pieter Kievit en Werner Herbers.

De Nederlandse EislerDagen werden gehouden op zaterdag 28 september 2019 te Amsterdam in het Universiteitstheater en zondag 29 september in de Vara-studio 2 te Hilversum. Het werd een groot succes! Met een uitzending in het avondconcert van radio4. Voor het hele programma, video's, musici en sprekers, evaluatie, Duitse vertalingen enz. zie de website: www.hannseislerstichting.nl

EislerDagen Amsterdam, Arjan, Nico en Nelly (Foto: Petra Hildebrand-Wanner)

Amsterdam-Oost, Niels, Nienke en Duo Bumble Bee

In 1999 zijn Nico en ik verhuisd naar Amsterdam-Oost. We woonden in de Tweede Oosterparkstraat, in een 19e eeuwse pand, met een dakterras. Nienke woonde in De Pijp en Niels in de Kinkerbuurt. Niels ging werken als wetenschappelijk programmeur bij het LUMC in Leiden. Niels was voor ons degene die ons bijstond als deskundige voor internet, zoals de beveiliging, het oplossen van problemen met de website etc. Met Nienke samen vormde ik een duo, zij speelde klarinet en tenorsaxofoon en ik piano.

Start van Duo Bumble Bee

Foto: Asha Haarmans (detail)

Op een gegeven moment was er een feest op het nabijliggende plein, het Kastanjeplein. Nienke en ik meldden ons aan voor een optreden om het feest op te vrolijken. We moesten toen een naam bedenken voor ons duo, en kozen hiervoor de naam Duo Bumble Bee, geïnspireerd op de muziek van the Flight of the Bumble Bee van Rimsky-Korsakov (uit de Suite “Het verhaal van tsaar Saltan”). Vanaf dat moment besloten we al onze optredens uit te voeren onder de naam Duo Bumble Bee.

Onze uitvoeringen, speciale muzikale inhoud, en artistieke bijdragen:

1. als een concert met klassieke muziek en/of jazz

1a. ter gelegenheid van de opening van een expositie

Eethuis Esoterica (20-9-03), Kadekunst (13-12-03), Galerie Venema (1-4-05), Retort (28-5-08), of concert zondermeer: Oosterkerk (21-3-10), De Duif (10-4-11), Schuilkerk de Hoop (22-11-20).

1b. als een concert-plus met meer solisten

Oostblok (1-12-17) met het programma “Op avontuur met Roberta”, samen met Åsa Olsson (sopraan) en Stefanie Liedtke (fagot). Hiervoor

had Nienke een paar stukken gecomponeerd onder haar schuilnaam Roberta Runtentans. Nelly trad ook op als actrice met stem en geïmproviseerde sketches.

Nienke met uitvoering van
Pentjak Silat in het Pleintheater.

2. concertuitvoering met tekst en/of dans

2a. Goethe Institut (18-6-04) teksten uit Faust met klarinetimprovisatie, VDTIC/alumnivereniging Duits UvA (27-3-04) rond Bach en Jazz; Goethe Institut (19-3-07) Schönbergexperiment met piano en improvisatie van de tenorsaxofoon; Oosterparkkerk (20-9-19) viering van duo Bumble Bee's 15-jarig jubileum met concert en dans.

2b. Pleintheater (24-11-19) boekpresentatie van “Stem in Klad”, gedichten en grafiek van Roberta Runtentans, voorgedragen door Nelly met dans door Nienke, met jazz-concert.

2c. Pleintheater (30-1-09) “Donker en Duister”, theaterspel van Nienke en Nelly en twee leden van theatergroep Los Zand; Tugela85 (27-11-15) “Gier”, theater, film en muziek, tevens CD-presentatie.

3. dans en theater

3a. MLK (4-11-09) “Hoe word ik Guru?”, theater met dans en tekst en bijzondere, verplaatsbare props.

3b. Badhuistheater ((8-7-12) “The Spirit of the Tiger”, theater met dans en inleidende teksten.

3c. Nowhere (26-4-13) “Virunga”, theater met dans en tekst en expositie van beelden van Koos van Elsen.

4. Optredens in de open lucht

Artis (1-8-09) “Silat in Artis” tijdens de Zoomeravonden, Bellamyplein (18-4-13) voor de expositie van “etalage-kunst” in de buurt.

5. film en videoprojecties

Bij vele van deze optredens heeft Nienke films met muziek gemaakt, die als achtergrond en sfeerverhoging dienen. Lang niet alle optredens van Duo Bumble Bee kan ik hier noemen. Het is een impressie. Op de website ‘www.nino-kunstservice.nl’ is veel meer te vinden, zoals Duo Bumble Bee aan Huis, podcast, film en grafiekkunst, enz.

Reacties uit het publiek:

*Dank je dat wij dit hebben mogen
meemaken. Al die vormen, facetten
van expressie - maar het heeft wel
met elkaar te maken.*

Freek en Fiet

*Een bijzondere voorstelling en je etsen
vind ik ook erg mooi...*

*Veel succes,
David*

Dag Nelly en Nienke,

*Graag geef ik jullie ook schriftelijk nog even een compliment
voor het prachtige concert. Goede keuze om het op deze bij-
zondere en sfeervolle locatie te doen.*

*En wat aardig dat we na afloop een cd mochten meenemen.
Veel dank daarvoor!*

*Hartelijke groet,
Jaap*

EPILOOG

Wat wij willen: het einde van de maskerade
Neus, mond, het wordt te warm en zweetdruppeltjes
Dalen neer, aerosolen? nee toch!

Als de opsluiting voorbij is, gaan we naar buiten
Er is weer muziek, we naderen elkaar
Zonder angst, de variant? geen bewijs!

Waar is het gevaar, zuivere lucht stroomt
Naar binnen, pandemie? Wie gelooft het
De toekomst zal het leren, als we dan nog leven

Blijf thuis hoeft niet meer, een klok is niet nodig
Alleen een klok, die ons roept iets te gaan doen
Om de wereld te redden van de machtige heersers

Wat gebeurt er in Afrika, de minderontwikkelde landen
Is er genoeg eten voor de opgroeiende jeugd?
Waar vullen wij onze magen mee? We vervuilen de aarde

De rivieren stromen over, de techniek staat niet stil
Waar zijn de goede bedoelingen, het gezonde verstand?
Bewustzijn, wordt wakker, er is geen respijt.

Ik werd geboren op 13 februari 1940 te Amsterdam in een woning aan het Paramariboplein. Het was een donkere tijd. De oorlog was begonnen en duurde vijf jaar. Aan het einde van de oorlogstijd begon in Amsterdam de zogenaamde Hongerwinter. Mijn vader besloot toen dat de hele familie de stad moest verlaten en dat we ons heil moesten zoeken bij de boeren in Friesland. We gingen dus op de vlucht voor de honger; we waren een soort “hongervluchtelingen”.

Mijn moeder en drie broers Jan (14 jaar), Henk (12 jaar) en Johan (8 jaar) en ik (4 jaar) vertrokken in december 1944.

Mijn oudste broer Jaap (17 jaar) was er niet bij. Hij zat bij een boer in Monnikendam, om zich te verbergen, anders zou hij opgepakt worden door de ‘moffen’. Mijn vader bleef gewoon thuis.

Via Enkhuizen gingen we met de boot naar Lemmer, en vandaar uit liepen we naar Wijnjeterp, in de gemeente Opsterland. We leefden in Friesland bij de boeren tot de Duitsers vertrokken in mei 1945. Terug naar Amsterdam met een konijn, een “knien”, gekregen van de familie waar mijn broer Jan gelogeed had.

Mijn afkomst en huwelijk

Mijn vader was geboren in 1901. Hij kwam van het boerenland, van Hazerswoude. Na de lagere school kon hij niet verder leren, en vertrok naar Amsterdam. Hij werkte zich op van jongste bediende tot boekhouder bij de Standaard, een krant in 1944 verboden werd. Mijn vader werd toen werkloos.

Mijn moeder werd geboren in Amsterdam en kwam uit een groot gezin met negen kinderen, de familie Oosterhoff. Mijn opa was een eenvoudige arbeider, maar hij kon bijzonder goed tekenen. Mijn ouders

wilden graag dat hun 4 zonen en 1 dochter dóór zouden leren na de lagere school, hetgeen aardig gelukt is.

In 1965 trouwde ik met Nico Dekker. Hij was afgestudeerd als wiskundige en werkte aan zijn promotie voor de doctorstitel aan de Vrije Universiteit. We kregen twee kinderen: Niels en Nienke.

Onderwijs en studie

In 1952 ging ik naar de middelbare school, het Gereformeerd Gymnasium aan de Keizersgracht. In de derde klas werd ik mede-redacteur van de schoolkrant. Ik schreef verhalen, gedichten, artikelen over van alles: muziek, schilderkunst, politiek. Hieronder een gedicht van mij: “Gesprek met Caracalla”. Ik schreef het onder een schuilnaam: Ludus Tonalis, zodat niemand wist dat het van mij was.

Ik werd lid van de SPO, de scholierenpersorganisatie van Jan Nagel.

Na mijn eindexamen, gymnasium bèta, ging ik muziekwetenschap studeren. Ik deed eerst nog een staatsexamen voor gymnasium alfa, dat was verplicht om toegelaten te worden tot de faculteit van de geesteswetenschappen. Ik studeerde af op 9 mei 1968, met als bijvak filosofische esthetica.

Pianostudie en examen

Ik voltooide mijn studie voor piano in 1981. Ik werd geëxamineerd in Den Haag, door een staatscommissie. Voor dit examen heb ik twee jaar les gehad van de pianist Martin Kloos. Het programma voor mijn examen piano bestond uit: werken van Bach, Mozart, Beethoven, Chopin, Brahms, Debussy en Schönberg.

Verblijf in Congo

In 1969 vertrokken Nico en ik met ons zoontje naar Congo. We woonden een paar jaar in Kisangani, de stad aan de rivier, midden in het oerwoud. Nico gaf les aan de Université Libre du Congo. In 1971 verlieten we Congo. Het was de tijd dat President Mobutu de “zaïrisation” invoerde. Dit was een vorm van nationalisme, en het leek ons beter Congo te verlaten.

Congo bleef een plek in ons hart houden: Het leven daar is heel anders dan hier in het rijke Westen. In Congo leeft men dichter bij de

natuur. Congolezen zijn vindingrijk, van een boomstam maken ze een muziekinstrument of een "piroque", ze zijn gericht op samenwerking, vooral de vrouwen, die op het land gezamenlijk het voedsel vergaren, terwijl de kinderen zich vermaken met hun zelfgefabriceerde speelgoed, van rommel en metaalresten.

Ik ging proberen muziekles te geven op een school van de Belgische nonnen. Maar dat werd niks. De Congolezen hebben hun eigen cultuur. Ze zijn muzikaal, ze zijn hartelijk, en hoewel we veel arme mensen hebben gezien, klonk er vaak een vriendelijke groet en een vrolijke lach.

Amsterdam, 9-8-2021

BIJLAGE (bij blz. 94)

Nelly Koetsier
Willemsparkweg 161
1071 GZ Amsterdam

Woensdag 22 maart 1995

Aan vrienden, hulpverleners en advocaten van Zairese vluchtelingen.

Hierbij zend ik je /u mijn persoonlijk verslag als medewerkster van de Solidariteitsgroep Zairese Vluchtelingen van een rampzalige ontwikkeling in het beleid van Justitie tegenover Zairese asielzoekers.

Bij wijze van inleiding

Het leek of we de laatste vijf dagen een dijk trachtten tegen te houden die op doorbreken stond. Het woord "uitzetting" dreunde door mijn hoofd en tenslotte konden we het gat niet meer dichten: de dijkdoorbraak vond plaats.

In de ochtend van 22 maart 1995 steeg de Airbus van Martin Air op met aan boord 25 Zairese vluchtelingen, waarvan sommigen geboeid. Dit alles in gezelschap van hollands vakantiegangers, want het chartervliegtuig ging richting Las Palmas. Het was nog nacht, 5.00u en stil op Schiphol. De camera-man van de NOS werd door de marechaussee, toen hij bezig was de Zairezen te filmen, geblokkeerd en zijn camera werd hem zowat uit handen geslagen. Alles verliep rustig hoorde ik later op het journaal. Het vliegtuig had verder zes Zairese asielzoekers uit Duitsland aan boord en zou bij de tussenlanding in Parijs nog dertien Zairese asielzoekers uit Frankrijk meenemen. Samen met onze 25 zairezen een totaal van 44 "uitgeprocedeerden", richting Kinshasa.

De duisternis duurde voort terwijl ik van Schiphol terug naar huis ging. Of is er een lichtpunt nu ik, terwijl ik dit verslag aan het schrijven ben, bericht krijg dat de UNHCR stappen onderneemt?

VERSLAG

De werkelijke problemen zijn begonnen 3 weken geleden: Jean heeft vernomen van iemand die in contact staat met de Zairese Ambassade in Brussel dat er door de Nederlandse regering 1500 laissez-passers gevraagd zijn. De uitzetting zou zeer binnenkort plaats vinden per chartervlucht en Mobutu zou persoonlijk zich met de terugkeer bemoeid hebben.

Het bericht verontrustte ons. Ik deed twee dingen:

- ik belde met Nol Vermeulen (Rechtsbescherming VluchtelingenWerk) en vroeg of hij er achter kon komen of het bericht waar was.
 - ik faxte een brief naar Maria Meyers van Groen Links met de vraag om Kamervragen te stellen.
- Als bijlage deed ik er bij het bericht uit Trouw van 27 februari: "In Zaire dreigt een ramp groter dan in Rwanda"

Groen Links reageerde niet. en Nol Vermeulen kwam niets te weten bij Justitie.

Op 8 maart ging ik het nog een keer proberen bij de Tweede Kamer. Ik faxte een brief aan Josephine Verspaget van de PvdA. We hadden toen al meer informatie. Diverse Zairezen meldden ons dat ze voor het nemen van vingerafdrukken en foto's bij de politie hadden moeten komen.

Op deze fax kreeg ik geen reactie. Omdat de verkiezingen er tussen kwamen, belde ik de week er opvolgend, op dinsdag 14 maart, naar de PvdA.

Woensdag 15 maart sprak ik met Gert Jan van Oven van de Tweede Kamerfractie PvdA, die voor ons met IND gesproken had: het was inderdaad zo dat er binnenkort Zairese asielzoekers uitgezet zouden worden, het zou om enkele tientallen uitgeprocedeerden gaan en de vlucht zou niet naar Kinshasa zijn.

Gert Jan van Oven vond dit alles vrij normaal, hoewel ik hem er op wees dat er dan toch een deal met Mobutu gesloten moest zijn om in het binnenland van Zaire te landen.

Ook zei ik hem dat er Zairezen dreigden uitgezet te worden van wie het hoger beroep liep. Ik kreeg de indruk dat hij alles nogal vaag vond en begon vanaf dat moment zoveel mogelijk gegevens te noteren van de Zairese asielzoekers die uitgezet dreigden te worden.

Ik begreep ook dat de politiek niets voor ons kon doen, maar echt bevatten waarop deze lauwe houding gebaseerd was, kon ik niet.

Op donderdag 16 maart hield de Taakgroep Vluchtelingen van de Amsterdamse Raad van Kerken een

vergadering en daarop werd besloten stappen te ondernemen voor de Zairese vluchtelingen. Op vrijdag faxte Nico van der Perk goed geformuleerde vragen naar de PvdA, D66, Groen Links en CDA. De voorzitter Anje van der Heiden zou persoonlijk contact nemen met Boris Dittrich van D66.

Ongeveer tegelijkertijd besloten Pieter Muller en René van Bommel van de landelijke Raad van Kerken Maarten van Traa te benaderen.

Maar op vrijdag 17 maart barstte overal in ons land een ware razzia door de politie los richting zairese asielzoekers. Deze periode van 17 tot 21 maart, beschouw ik als vijf dagen die tot de zwaarste dagen van mijn leven behoren. Zelden heb ik in zo korte tijd zoveel ellende gehoord van mensen die meenden in Nederland rustig te kunnen leven, niet alleen van Zairezen, maar met name ook van Hollanders.

Een korte, onvolledige opsomming van wat ik zoal per telefoon vernam volgt hier.

Een Zairese die vertelde dat zijn dochter die zwanger was van een Hollandse vriend gearresteerd werd en in een cel gestopt. De naam van het meisje is Nzuzi. Zij verloor bloed.

Een Hollands meisje vertelde dat ze samen met haar Zairese vriend, die al 3 jaar in Nederland is, naar de politie ging om te gaan stampelen. De vriend werd gearresteerd en opgesloten. Zijzelf werd bruut behandeld. Dit was door de politie van Gorcum. Haar vriendin belde naar Justitie maar werd met een kluitje in het riet gestuurd.

Een Kaapverdians meisje was plotseling haar Zairese vriend kwijt. Hij werd gearresteerd door de politie van Rotterdam. In de cellen van de Rotterdamse politie bevonden zich nog een viertal Zairese asielzoekers.

Een meneer in Limburg vertelde me over de arrestatie van een Zairese vrouw die juist intiem bevriest was geworden met een Bosnische vluchteling. De Zairese vrouw werd met haar 10-jarig dochtertje in de politiecel opgesloten.

Hoe is het mogelijk dat de Nederlandse Justitie ongestraft geliefden en familie mag scheiden?

Ook plaatselijke hulpverleners maakten zich erg ongerust. In Zutphen bijvoorbeeld was de politie bij het huis van de Zairezen langs gegaan om iemand mee te nemen. Hoe is dit mogelijk, verzuchtte plaatselijke hulpverleenster Loes Willemsen: Zairezen hebben een politiek verhaal, maar ze krijgen geen enkele status. Somaliers krijgen hier een A-status, terwijl die vaak helemaal niet politiek zijn. In Oosterhout was VVN-ster Willy Tetteroo zeer bezorgd. Zij zocht vast een onderduikadres voor een Zairese die nog niet opgepakt was.

In Best vatte de hulpverleenster het plan op zelf naar de politie te gaan in plaats van "hun" Zairezen. Dankzij de oplettendheid van sommige Nederlandse hulpverleners zijn er Zairezen gered van de terugkeer naar het land van de dictatuur van Mobutu.

Dominee Pakasa belde uit Heerlen dat er 5 Zairezen vast zaten. Niemand kreeg meer gelegenheid zijn vriend te bezoeken.

In Haarlem heeft Martin Mees contact opgenomen met het ANP en met een plaatselijke PvdA-vertegenwoordiger met de vraag Van Traa te benaderen. Martin vertelde me dat hij een goede vriend heeft, een Zairese die in zijn orkest mee speelt en onmisbaar is, een fantastische musicus. Met angst vroeg hij zich af hoe hij hem voor het orkest kon behouden, want hij had al een negatieve beschikking.

Op Zondag werd in de kerk van Nijensleek (Drente) een brief voorgelezen door Mieke Rang. In deze Gereformeerde kerk was vorig jaar een koor van Zairese asielzoekers opgetreden. Het getuigenis van de Zairezen had grote indruk gemaakt op de leden van deze kerk.

De brief van Mieke Rang heeft me diep ontroerd en ik dacht hoe fantastisch is het dat mensen zich door de Bijbel laten leiden en van daaruit inzien dat je je voor vervolgd moet inzetten. Ze heeft de brief aan Schmitz gefaxt en aan Brandpunt.

Met Irene Langendijk in Menaldum had ik een lang telefoongesprek waarin ze ondermeer vertelde over een Zairese die als jurist bij het ministerie van Binnenlandse zaken werkte in Kinshasa en nu in Kollum in een asielcentrum zat. Hij had volgens Justitie niets te vrezen. Maar je vlucht toch niet zo maar? Irene wilde hr Huynen, de voorzitter van Amnesty, op de hoogte brengen.

Richard Mpembo, die UDPS-voorzitter in Noord-Brabant is, faxte maandag nog een dringende brief naar Amnesty. Verontwaardigd ben ik ook over zijn persoonlijk lotgeval: Hij is voor de tweede keer asielzoeker, gevlucht. In 1993 werd hij Duitsland uitgezet. Bij aankomst in Kinshasa werd hij gearresteerd en gemarteld. De UDPS heeft hem toen vrij gekregen. Hij werd later opnieuw gearresteerd. Zijn vrouw is ernstig verkracht. De UDPS wilde dat hij weer vluchtte. In Nederland

werd hun baby dood geboren. Mpembo kreeg twee keer een afwijzing van Justitie: Hoe is het mogelijk: ze zijn helemaal gek geworden; wie is dan nog politiek vluchteling?

Er waren nog vele, vele anderen die ons in deze dagen belden. Zonder uitzondering met afschuw over wat te gebeuren stond.

Justitie houdt er de gewoonte op na op brieven van mensen eenvoudig geen antwoord te geven. Zelf faxte ik op vrijdag een brief naar Staatssecretaris Schmitz: "Hoe kunt u uitzetting rijmen met de brief van Amnesty International en met het rapport van de Speciale Rapporteur voor de Mensenrechten voor Zaire van de Verenigde Naties?", vroeg ik haar. Maar ik kreeg geen antwoord. Eerder, bij een vergadering van SZV op 11 maart werd een brief naar de Staatssecretaris gestuurd, ondertekend door 52 Zairezen. In de brief werd verzocht om duidelijkheid over het beleid en werd gevraagd de asielzoekers niet uit te leveren aan het leger van Mobutu.

Op vrijdag kwamen ook de advocaten in beweging. Mr Carli uit Roermond nam contact op met de landsadvokaat om uitstel te vragen daar het hoger beroep van haar cliënt op 12 april bepaald was. De landsadvokaat antwoordde dat het ministerie hier niet toe bereid was. Andere advocaten van wie ik weet dat ze Justitie benaderden waren Van Aalst te Arnhem en De Vries in Wolvega. Justitie weigerde op hun verzoek tot uitstel van uitzetting over te gaan. De betreffende Zairezen waren allen 3 jaar of bijna 3 jaar in Nederland.

Zaterdag was over het hele land onrust ontstaan onder Zairezen:

Akties van hongerstaking waren er in de asielcentra te Groesbeek, Leusden, Zeist, Crailo, Dronten, Kollum, Haarlem, Stevensbeek, Bergum, Steenwijkerwold, Utrecht, Winterswijk, Arnhem.

Vanuit verschillende centra belden ons ook Nederlanders, de leiding of vrijwilligers, of de vreemdelingenpolitie, want men wist niet precies wat er gaande was. Vaak besteedde de plaatselijke pers aandacht aan de aktie van de Zairezen. Justitie speelde een gemene rol: IND ging langs de centra om de Zairezen te gaan uitleggen dat het niet nodig was om honger te staken, daar zij zelf niet werden uitgezet.

Over de pers wil het volgende zeggen.

Henneke en Dominique hebben hard gewerkt om in het weekend iemand te kunnen bereiken. Met Trouw en de NOS lukte dat. Ik heb zondagmiddag een lang gesprek gehad met Rita van Veen, die op mij sceptisch over kwam. Ze zei: het zijn uitgeprocedeerden. Ze geloofde ook niet dat er sprake was van een "deal" met Mobutu. Ook voor de Wereldomroep had ik 2 keer een interview. Vragen als: maar het gaat toch om uitgeprocedeerden, ze zijn afgewezen door de REK. Heel dikwijls heb ik weer moeten uitleggen wat de REK-uitspraak in hield, hoe de (oude) asielpolitiek in elkaar zit, wat "uitgeprocedeed" zijn wel of niet is enz. Ik werd er droevig van dat er gezegd werd: er worden toch wel vaker groepen asielzoekers uitgezet, waarom zou dit nou zo erg zijn. Iemand van de NOS zei tegen me: er worden toch ook groepen naar Ghana uitgezet, wat is er erg aan uitzetting van 30 uitgeprocedeerde Zairezen. Het bericht van chartervluchten en dat er toch veel meer Zairezen zonder volgen, wilde Rita van Veen nauwelijks geloven. De Volkskrant liet het helemaal afweten. Blij ben ik met de oprechte belangstelling van journalisten van de Gelderlander, de Arnhemse Courant en het Nederlands dagblad.

Wat de pers betreft meen ik dat zij kritischer tegenover uitspraken van Justitie zou moeten staan. Althans, men zou als journalist meer spoorwerk moeten verrichten naar het waarheidsgehalte van de verklaringen die door het ministerie naar buiten worden gebracht en naar de politieke intenties die niet geopenbaard worden.

Van VluchtelingenWerk Nederland heb ik niet veel gemerkt. Marcel Heineman van Bureau Rechtsbescherming heeft me maandag gebeld. Hij zei dat VWN tegen groepsgewijze uitzetting was, en verder was men nog aan het studeren op hoe men in Kinshasa kon achterhalen of de asielzoekers geen gevaar zouden lopen bij terugkeer.

Aan iemand, die als priester jaren in Zaire woonde, vroeg ik spoorwerk te verrichten aangaande het bedrag aan geld dat de Nederlandse regering aan Mobutu ter beschikking stelt voor de terugname van asielzoekers.

Over de advocaten kan ik nog medelen dat advocaat Venema uit Rotterdam zich op een bijzondere wijze voor de algemene zaak heeft ingezet. Op dinsdag heeft hij nog een AWB-procedure gestart. (AWB staat voor Algemene Wet Bestuursrecht) De Stichting Refugium en het Steunpunt

Vluchtelingen de Pijp waren de rechtspersonen bij deze procedure om de uitzetting tegen te gaan. De rechter heeft het verzoek niet ontvankelijk verklaard. Zijn eigen client had hij maandag vrij gekregen met een beroep op het feit dat op 13 april een zitting van de REK is over het 3-jarenbeleid.

Advokaat Hofdijk heeft zich eveneens bijzonder ingezet, hoewel hijzelf geen client had die uitgezet dreigde te worden. Samen met 4 andere advocaten spande hij dinsdagavond nog een kort geding aan bij de Vreemdelingenkamer. Dit werd verloren.

Ik krijg de indruk dat de rechters al iets wisten over de wijze waarop de uitzetting geregeld was: namelijk in samenwerking met Duitsland en Frankrijk zoals later zou blijken.

Wellicht waren ook de regeringsfrakties ingelicht over hetgeen met de 2 andere Schengenlanden geregeld was en hebben ze daarom afgezien van het stellen van Kamervragen. Alleen Groen Links heeft ter elfter ure nog kamervragen ingediend. Principe is dat kamervragen over uitzetting de voorgenomen uitzetting opschort totdat een antwoord door het ministerie gegeven is. We hebben immers een parlementaire democratie, waarbij aan het parlement verantwoording over de gang van zaken gegeven wordt. Bij de uitzetting van de Zaïezen echter is dit principe overboord gezet.

Slot

De UNHCR is naar ik zojuist vernomen heb verontrust over twee dingen: er is groepsgewijze uitgezet en de uitzetting is georganiseerd door 3 regeringen tezamen.

Ik ben blij met dit kritische geluid van de UNHCR, echter, ik vraag me af of het van invloed zal zijn op het nationaal beleid van de Schengen-landen. Ik twijfel of nationale organisaties die zich inzetten voor asielzoekers de rechtsbescherming van de gevluchten werkelijk kunnen blijven behartigen, wanneer de verwijdering van asielzoekers gaat berusten op afspraken van regeringen onderling. Bovendien heeft ons Ministerie van Justitie er blijk van gegeven zijn plannen door te zetten in volstrekte geheimzinnigheid en zonder bereidheid tot werkelijk overleg, dwars tegen het rechtsgevoel van velen in. Ik twijfel dan ook of acties naar de politiek toe en juridische procedures zoden aan de dijk zetten.

Om over alles na te denken heb ik enige tijd nodig, maar ik ben er zeker van dat het zo niet verder kan gaan. Wat me bezig blijft houden zijn twee vragen: Zou een actie als van de SZV door kunnen gaan? En met het oog op het grote verband en de inzet overal in onze samenleving vraag ik me af: Hoe kunnen wij allen, mensen van goede wil, bijdragen aan de overwinning van het recht, de waarheid en aan de bevrijding van onderdrukten?

Tot slot van dit verslag wil ik ieder die in deze barre dagen bijstand heeft geboden heel erg bedanken: Henneke, Dominique, Jean, Marie-Anne, Leen, Dean, Nico en alle anderen!

Nelly Koetsier

P.S. Vanochtend, 24/3, bereikte ons het bericht uit Kinshasa:

Allen zijn, na verhoor en identificatie door de veiligheidsdienst doorgelaten tot Kinshasa. We hebben een persbericht gemaakt.

